

Dějiny panství jemnišského

Přehled držitelů panství jemnišského a jeho změny.

Sepsal Josef Píša

Postupice 2012



Autor Josef Píša se narodil v roce 1913 na jemništském zámku, kde jeho otec zastával funkci osobního komorníka tehdejšího hraběte ze Sternbergu. Zde i prožil první část svého života. Po absolvování benešovského gymnázia nastoupil jako adjunkt v lesním hospodářství rodiny Sternbergů, později Daňků a po roce 1945 se stal zaměstnancem Státních lesů, kde se vypracoval na funkci hlavního ekonoma Lesního závodu Kácov.

Po odchodu do důchodu v roce 1973 začal vypomáhat ve Státním archivu v Benešově. Zde využil možnosti rozvinout svoji celoživotní zálibu v historii rodného kraje. Poslední léta svého plodného života prožil u své dcery v Děčíně, kde také v roce 1999 zemřel. Touha po poznání historie rodné obce ho vedla k

sepsání tohoto díla, malého sice rozsahem, ale velmi důležitým pro poznání historie naší obce i obcí sousedních.

Panu Josefu Píšovi patří náš vděk a poděkování za práci jistě psanou láskou k domovu, který je i naším domovem.

Ve druhé části byl někdy použit text z díla Josefa Pekaře „Kniha o Kostí“.

(Petr Slaviček)

Do elektronické podoby převedl, upravil a poznámkami opatřil v roce 2012 Petr Slaviček. Neprošlo jazykovou úpravou.

Obsah

Část I.	- 6 -
Úvod.....	- 6 -
Jemniště Petra Říčanského z Říčan.....	- 6 -
Přikoupení vsi Věřic a jednoho dvorce selského v Dobříčkově.....	- 7 -
Vystavění krčmy u Sušice.....	- 7 -
Rozdělení zboží jemnišťského.....	- 8 -
Jemnišťsko během války třicetileté.....	- 8 -
Prodej Jemniště.....	- 8 -
Malovcové na Jemništi.....	- 9 -
Zvětšení zboží jemnišťského o Dobříčkov, Čakov a Tatounovice.....	- 9 -
Úmluvy dědické.....	- 10 -
Manželé Miseronovi koupí Jemniště.....	- 10 -
Směna některých gruntů s panem Lhotákem.....	- 10 -
Úmrtí pana Miserona.....	- 11 -
Gothard Miseroni prodává Jemniště.....	- 12 -
Rod Říčanských po druhé na Jemništi.....	- 12 -
Struhařov po roce 1617.....	- 12 -
Připojení Bořeňovic k Struhařovu.....	- 13 -
Spor pana Bohuslava Hostivařského s vdovou Sobíškovou.....	- 13 -
Hostivařský prodává Bořeňovice.....	- 13 -
Přikoupení Býkovic ke Struhařovu od rytířů Věžníků z Věžník.....	- 14 -
Úmrtí struhařovského pána a jeho závěť.....	- 15 -
Soudy o dluhy.....	- 16 -
Struhařov za Petra Viléma z Říčan a připojení Jezera.....	- 16 -
Jezero za Sobků z Jezera.....	- 17 -
Jezero koupí vdova po Bohuslavu Sobkovi z Jezera.....	- 17 -
Poslední pořízení Důbry Sobkové z Jezera.....	- 17 -
Spory o Jezero.....	- 18 -
Konfiskační komise zabírá Jezero.....	- 18 -
Kateřina Beníková z Petršdorfu kupuje Jezero.....	- 19 -
Jezero přičleněno k Chotýšanům.....	- 20 -
Závěť chotýšanského pána.....	- 20 -

Rozdělení zboží chotýšanského.	- 21 -
Struhařov za Ferdinanda Františka z Říčan.	- 22 -
Úmrtí choti pana Ferdinanda Františka z Říčan.	- 23 -
Jezero spojeno se Struhařovem.	- 24 -
Bratři z Říčan se dělí o dědictví po otci.	- 24 -
Rodina Ferdinanda Františka z Říčan.	- 24 -
Ferdinand z Říčan kupuje Postupice.	- 25 -
Postupice za Jiřího z Talmberka.	- 25 -
Panství Jankov v roce 1665.	- 26 -
Jankovský pán a jeho poddaní.	- 27 -
Postupice opět samostatným statkem.	- 29 -
Dominium Jemniště na počátku 18. století.	- 30 -
Obora u Sušice.	- 31 -
Bažantnice.	- 31 -
Povýšení Postupic na městečko.	- 31 -
Vojenské průtahy Jemništěm.	- 32 -
Savojsští kyrysníci mají kvartýr na Jemniště.	- 32 -
Trautmannsdorf koupí Jemniště.	- 33 -
Změny na Jemniště za nové vrchnosti.	- 33 -
Stavba nového zámku.	- 34 -
Zámecká opera.	- 34 -
Služebnictvo hraběcí.	- 35 -
Přátelé jemniště hraběte.	- 35 -
Vojenské průtahy v letech 1717 a 1719.	- 36 -
Jemniště za válek tereziánských.	- 36 -
Sklonek života hraběte Trautmannsdorfa.	- 37 -
Jemniště za války sedmileté.	- 38 -
Rottenhanové na Jemništi.	- 39 -
Ostatní držitelé Jemniště na sklonku doby feudální.	- 40 -
Část II.	- 41 -
Věcné pouto poddaného k vrchnosti.	- 41 -
Úrok.	- 41 -
Povinnosti držitele panství.	- 41 -
Jemništěští goddaní se zakupují do svých gruntů.	- 42 -
Vývoj robotní povinnosti na Jemniště.	- 43 -

Osobní pouto poddaného k vrchnosti.	- 47 -
Omezení volné stěhovavosti.	- 47 -
Nesvoboda ve volbě povolání.	- 48 -
Uzavírání sňatku.	- 49 -
Zvláštnosti při poddanosti kmetičné či člověčenství.	- 49 -
Správa poddaných.	- 50 -
Gruntovní soudy.	- 51 -
Právní zvyklosti při držbě pozemkového majetku.	- 52 -
Právo pána na odúmrt'.	- 52 -
Poddanský grunt na Jemništsku dědí nejstarší.	- 52 -
V městečku Postupicích dědí živnost nejmladší syn.	- 52 -
Dělení pozůstalosti.	- 53 -
Povinnosti nastupujícího hospodáře vůči dětem odstupujícího.	- 53 -
Výminek odstupujícího hospodáře.	- 54 -
Zadlužení živnosti.	- 54 -
Prodej gruntu.	- 54 -
Vrchnost jako soudní a policejní úřad.	- 55 -
Vrchnost jako berní úřad.	- 56 -
Počet „usedlostí“	- 58 -
Ordinarium.	- 58 -
Tíha kontribuce.	- 58 -
Břemena vojenská.	- 59 -
Výdaje jemništských poddaných na vojenské „marše a quartýry“	- 59 -
Bonifikace po roce 1748.	- 60 -
Stavění rekrutů.	- 61 -
Stavění rimont (remont).	- 64 -
Obdankovaní vojáci na Jemništsku.	- 65 -
Desátek.	- 65 -

Část I.

Úvod.

Území bývalého panství Jemniště prostírá se v krajině pod Blaníkem a sice ve východní polovině okresu benešovského (východní hranice panství jemnišťského se dokonce kryje s bývalou okresní hranicí do roku 1960). Horopisně jeví se Jemnišťsko jako zvlněná planina průměrné úrovně 500 - 550 m. n. m., z níž vyčnívají četné pahorky, nesoucí na svých svazích terasovitě uspořádaná pole. Celá krajina jest budována z ruly a žuly. Na území bývalého panství vyskytují se obě horniny, takže jižní část jest převážně rulová, v jejíž zvětralině převládají šupinky slídy. Půda jest tu proto dosti hluboká a živinami středně zásobená, kdežto severní část jest většinou žulová. Jest to výběžek středočeského masivu žulového. Půdy jsou tu mělké kamenitější a chudé na živiny. Celá plošina jest rozryta mělkými úvaly, jejichž slabé vodotoky napájí řadu rybníků, jichž bývalo mnohem více než dnes, jak ukazují zbytky bývalých hrází. V úvalech těch jsou většinou pruhy aluviálních

či nejmladších naplavenin, jež jsou podkladem poloh lučních. Jediným větším tokem jest potok Jankovský, na dolejšímu toku zvaný Chotyšankou nebo Chotýškou, jež protéká Postupicemi. Podnebí jest celkem drsné jako v celé krajině podblanické. Převládá tu západní vítr přinášející déšť jmenovitě ke konci září. Tyto podzimní deště, po krátké přestávce mění se koncem října a počátkem listopadu v plískanice se sněhem. Sníh objevuje se dosti brzy, málo kdy ho však napadne na půl metru. Stromy začínají kvést ke konci dubna. Léto bývá krátké a poměrně horké. Žně tu počínají po 15. červenci. Půda a podnebí způsobují, že úrodnost jest vázána na méně ušlechtilé plodiny, oves, žito, brambory. Louky a pastviny nejsou nikterak vynikající. V lesních porostech, kterých na panství bylo poměrně málo, vyskytují se dnes hlavně smrk, borovice obecná, jedle a modřín. Podřadnějšími jsou tu buk, dub, bříza, jasan, jilm, habr a olše.

Jemniště Petra Říčanského z Říčan.

Koncem 16. století vstoupil v držení statku Jemniště Petr Říčanský z Říčan, společně s chotí svou Evou. K Jemništi tehdy se čítaly: „*torz Jemniště s dvorem poplužním, celá ves Jemniště se mlýnem náchlebním, celá ves Zahradka* (Zahradka zmizela počátkem 18. století. Bývaly tam čtyři dvorce - selské.), *celá ves Lhota a ve vsi Dobříčkově jeden člověk s dvorem kmetcím* {poddanským}. *Dále dědiny, tj. orná pole, louky, porostliny,*

les, rybníky a to vše v těch hranicích a mezích, jak statek do roku 1592 držela Magdalena Čejková ze Solopisk a na Kácově“. Ještě téhož roku o sv. Jiří 1592 Petr Říčanský z Říčan zvětšil svůj majetek o statek struhařovský, který Jan z Říčan a na Popovicích se svou manželkou Evou Říčanskou roz. Libenicou z Vrchovišť postoupili na zplacení svého dluhu 100 kop grošů pražských Evě manželce Petra z Říčan a

na Jemništi, totiž „*torz Struhařov, při té torzi dvůr poplužní s dědinami s ozimem a loukami, štěpnicemi, zahradami, chmelnicí, pivovarem a vším nádobím pivovarským, mlýnem náchlebním, ves Struhařov v ní krčmu svobodnou, ves Okrouhlici, v ní též krčmu svobodnou a podací práva kostelní, vsi to celé. Ve vsi Dlouhých Polích pak což tu naši s lidmi usedlými a s těch gruntův zběhlými, vdovami, sirotky i se vši spravedlivostí jim náležitou, s platy stálými i běžnými, slepicemi i*

vejci, robotami, rybníky, potoky, potočnicami, občinami, lesy, háji, porostlinami, úplným panstvím v týchž mezích a hranicích“ (D. Z. 1084 L 24). Eva Říčanská a na Jemništi slíbila postoupit tento statek struhařovský po své smrti manželů svému Petrovi z Říčan a na Jemništi na splacení dluhu 100 kop grošů pražských, které byla dlužna manželů svému.

Přikoupení vsi Věřic a jednoho dvorce selského v Dobříčkově.

Současně koupila Eva Říčanská a na Jemništi od Elišky Zahorové ze Lhošic a na Nových Čeňovicích „*ves Věřice s krčmou svobodnou a ostatním příslušenstvím, nic nevyjímajíc za 1350 kop míšenských*“ {groš míšenský měl poloviční hodnotu groše pražského}. Ale i pan Petr z Říčan rozmnožil svůj majetek tím, že roku 1598 v úterý po sv. Medardu koupil od svého souseda a přítele Jana Chobotského z Vostředka a Chotýšan „*dvůr kmetčí ve vsi Dobříčkově s platem a slepicemi a člověka osedlého na tom dvoře Václava Homolu s jedním sirotkem po jeho bratrovi, nebožtíkovi Janu Homolovi, (kterýmužto sirotku říkají Jakob) i s jeho spravedlností a dále kus lesa za 120 kop grošů českých*“ (D. Z. 176. D. 26). Tehdejší výnosnost zemědělského podnikání lákala vrchnosti, aby zvětšovali své poplužní dvory a po případě nové zakládali, buď výkupem poddanských gruntů, anebo prostým zabráním. Tak i jemnišťský pán Petr

z Říčan jako dobrý hospodář hleděl svůj statek zvelebit, zejména zvětšit svůj poplužní dvůr v Jemništi, při čemž si bohužel počínal násilně. Vyhnal totiž roku 1595 z chalupy Jiříka Šišku i jeho manželku, všechn majetek mu pobral a při tom Jiříka Šišku i jeho manželku kyjem zbil a o zdraví takřka připravil. Jiřík Šiška poslal hned zoufalou suplikaci ke králi Rudolfovi II., v níž stěžoval si na svého pána a za spravedlivé opatření poníženě prosil. Z královské kanceláře pak 25. srpna 1595 vyrozuměli Petra z Říčan o stížnosti Jiříka Šišky a napomínali ho, „*aby neublížoval takovou měrou chudým robotným lidem a nařídili, aby Jiříkovi Šiškovi touž chalupu zaplatil, o to žití se s ním smluvil, a tak Šišku spokojil. Pakli by však v tom co jiného bylo, měl pan Petr z Říčan královskou kancelář zpravit*“ . Došel-li, Jiřík Šiška svého práva zůstává otázkou.

Vystavění krčmy u Sušice.

Jináč hleděl pán jemnišťský zvýšit své důchody tím, že v roce 1599 dal postavit na gruntech jemnišťských krčmu na silnici, která od Chotýšan k Benešovu jde, ležící u rybníka Suši-

ce, aby v ní své pivo vystavoval. Aby zabránil v budoucnu případným sporům se sousední vrchností chotýšanskou, jež vybírala na té silnici clo, uzavřel Petr z Říčan s tehdejšíma-

jetníkem Chotýšan panem Chobotským z Vostředka smlouvu, v níž Chobotský zavazoval sebe, své dědice a budoucí držitele Chotýšan, „že žádný nikdy nebude činit překážek jem-

nišské vrchnosti v užívání té krčmy a ve vystavování piva do ní“. Smlouvu tuto pak r. 1602 vložil Jan Chobotský Petru z Říčan do desk zemských (D. Z. 17).

Rozdělení zboží jemnišského.

Když pak roku 1617 Petr z Říčan zemřel a tělo jeho bylo uloženo v kostele popovickém, tu se o zboží jemnišské rozdělili dva synové zemřelého, Šebestián Jan a Adam. Nejmladší syn Karel Vilém zemřel již před tím. Šebestián Jan vzal díl struhařovský, kdežto Adam dostal tvrz Jemniště s dvorem poplužním, ves Jemniště, díly ve Lhotě, Věřicích, Dobříčkově a

Dlouhých Polích, dvůr Zahrádku s poplužím a též jedním osedlým a se vším příslušenstvím. Když pak asi roku 1628 se Adam z Říčan oženil s paní Alžbětou Marií z Olbramovic, pojistil ji její věno 6.500 kop míšenských na statku Jemniště. Z lásky manželské jí ještě ze svého 1.000 kop přidal.

Jemnišsko během války třicetileté.

Jak se hrůzy 30 lete války vybíjely na Jemnišsku prameny nevypovídají nic určitého. Roku 1627 přehnaly se Jemnišskem houfy vzbouřených poddaných panství konopišského, k nimž se přidali pak poddaní jiných vrchností na Kouřimsku a Čáslavsku. Ozbrojení sedláci vyplenili a vypálili vrchnostenské zámky v Ratajích, Šternberce, Domašíně, Vlašimi a zpusťovali město Benešov. Později pak

byli poraženi a mnozí krutě potrestáni. Zúčastnil-li se kdo odboje z Jemnišska nevíme. Později Jemnišsko několikrát vydrancovali suroví soldáti, nejhůře zajisté roku 1645 po bitvě u Jankova. Později stalo se Jemniště útočištěm uprchlíků od Nymburka, Poděbrad a Brandejsa, kteří se tu usadili na pustých gruntech, než potom v 60. a 70. letech zase z gruntů zbíhali.

Prodej Jemniště.

Pan Adam z Říčan záhy ovdověl, ale ve stavu vdovském nesetřval a oženil se s Dorotou Kuňkou z Hodějova, jež mu darovala dcerušku Veroniku Františku Johanu, než již roku 1660 zemřel, odkázav statek svůj své choti a dcerce, každé půl (D.Z.113.M.19.). Dorota Kuňka z Říčan hned na to zažádala Českou kancelář, aby jí stanovila komisaře, ježto chce dědictví své prodat.

Česká kancelář pak jmenovala roku 1660 za komisaře Viléma Františka z Talamberka, Jiřího Šebířovského a Petra z Říčan, kteří „měli v určitý den mezi sebou smluvený, spolu statek očitě spatřit, (prošacovati) a po kupci se ptáti, který by nejvíc dal a na nejkratší termíny platit chtěl a mohl“. A pak, aby sepsali pořádné smlouvy a odeslali k ratifikaci na kancelář. J.M.Kr. komisařům se

statek prodat hned nepodařilo až teprve po šesti letech v roce 1666, kdy na místo Jiřího Šebířovského byl jme-

nován zemským soudem za komisaře Martin Jindřich z Paradisu.

Malovcové na Jemništi.

Statek koupili Rudolf Václav Malovec z Malovic a na Horách Smilových J.M.C. .slavných soudů dyorského a komorního rada a Františka Špulírka roz. z Jiter za 12.750 zlatých { jedna kopa grošů českých = $2\frac{1}{3}$ zlatého}. Ze sumy byly zaplaceny dluhy. Zbylé peníze 4.700 zl. pojištěny na statek Jemniště pod úrok. „*Když však by paní Dorota Kunygunďa z Řičan peníze ty potřebovala, buď na zakoupení nějakého statku, nebo na vdaoky své dcery panny Veroniky Johanny Františky, měly to oznámit panu Malovci půl roku předem a ten jí je byl povinen vyplatit. Kdyby však chtěl pan Malovec sám ty peníze, splatit, měl o tom dáti vědět paní Řičanské rovněž půl roku předem. Kdyby si však paní Řičanská nechtěla pro ně přijíti, neměl pan Malovec od té doby dávat úrok*“ (D. Z.390.D. 8.). Sumu tu si paní Dorota Kunygunďa z Řičan a její dcera Veronika Johanna Františka, nyní už

provdaná Vratislavova z Mitrovic a na Chotovinách, vyzvedly 11. dubna roku 1673, a řádně vykvitovali Evě ovdovělé Malovcové provdané Voračické v Jemništi a Trmicích, poručníci nad sedmi dětmi po Rudolfu Václavu Malovci, jenž zemřel již roku 1667 (D.Z.390. D. 8.) a to nad syny Janem Joachimem, Arnoštem Františkem, Rudolfem Václavem, Janem Kryštofem a dcerami Marií Eusebií, Annou Marií a Johannou Kateřinou. Pozůstalá vdova po rytíři Rudolfu Malovcovi z Malovic Eva Františka se zase 30. dubna roku 1669 provdala za mládence Křištofa Karla Voračického z Paběnic. Svatba konala se v kostele postupickém v přítomnosti pana Křištofa Přehořovského, Joachima Špulíře z Jiter, panny Lidunky Voračické a paní Bohunky Rašovcové (matrika postupická pro léta 1696-1779).

Zvětšení zboží jemnišťského o Dobříčkov, Čakov a Tatounovice.

Paní Eva Voračická i v těchto tak těžkých dobách, kdy lidé jí zbíhali z gruntů pro těžké kontribuce, takže sotva se zbytkem robotníků mohla dát obdělat své dva dvory (Z. A. Berní rolla č.33.revisitace fol.49), hleděla svůj statek rozmnožit tím, že 5. května roku 1673 od Koleje Karlovy v Praze, či od univerzity koupila Dobříčkov se čtyřmi gruntů, Čakov, Tatounovice, v každé jeden grunt, k tomu ještě vyhořelé za 20 000 zlatých (Z.A. Památné knihy berničného úřadu A.S.c.str.167) (D.Z.395.G.20). Ale statek Jemniště pustnul dále, lidé zbíhali stále z gruntů pro nemožnost a těžké

kontribuce. Tak v Jemništi ze čtyř sedláků zběhli dva, „*Pavel Dubů, jenž v r. 1665 vyhořel a r. 1667 zběhl pro velké kontribucí a nemožnost. Stavení padlo, toliko místo je. Louka se pastvami užívá. Jan Podroužek již r. 1660 pro nemožnost a chudobu i s manželkou svou na žebrotu odešel, louka je už všechna zarostlá. Ze čtyř zahradníků zběhl jeden Vít Šenkýř roku 1609 pro dluhy do důchodu (asi za pivo) patřící. Prozatím zůstala poustka, však žádných rolí nemá mimo zahrádku pro domácí užitky asi strych nebo pět záhonů, louky při ní žádný, nyní tam toliko nájemník a šenkýř panský je*“.

Úmluvy dědické.

Když nejstarší syn Jáchym Jan po zemřelém Václavu R. Malovcovi došel let právních, byli vyžádáni komisaři Kryštof Karel Přehořovský z Kvasejovic na Mladé Vožici, Šelmberce, Měšicích a Šebířově J.M.C. slavného soudu dvorského komorního radu a královského hejtmána kraje bechyňského, pak Václav Kořenský s Terešova a Ostrolovským Újezdci a Meziříčí J.M.C. rada a soudce zemský a Jan Kryštof Malovec z Malovlc na Kameně a Zvěstově J.M.C. rada a soudce zemský, hejtmán Menšího města pražského a nejvyšší berník v Království českém, kteří měli „*pozůstalost sirotčí vyšetřit, sečíst a co by synům a dcerám patřit mělo, rozvržení učinit a dále zdravě povážít, zdali by ten do polovice patřící sirotkům statek Jemniště nejstarší sirotek Jáchym ujít měl a mohl a zdali by s*

lepším sirotčím bylo, aby ku prodeji přišel“. Komisaři rozhodli, aby nejstarší sirotek Jáchym, druhý do pozůstalosti patřící statek Všetice ujal a Jemniště, aby bylo prodáno. Ježto kupci nechtěli dát za celý statek nerozdělený, nepočítaje k němu grunty, od Koleje Karlovy, koupené za vlastní peníze paní Evy Voračické, více než 14.600 zlatých, tu paní Eva Voračická, jež byla v tom statku spolčnice, a tedy měla přední právo v trh vkročit, prohlásila, „*že sama statek chce za tu cenu koupit a polovici sirotkům vydat a to 7.300 zlatých“*, z nichž si srazila 475 zl. 40 krejcarů, které na tu sirotčí polovici půjčila. Komisaři pak stanovili z těch trhových peněz podíly pro tři dcery a pro čtyři syny po 1.331 zl. 6 krejcarů a 4 penízích.

Manželé Miseronovi koupí Jemniště.

Ale již po dvou letech 28. března 1679 paní Eva Františka Voračická prodala statek Jemniště i s vesnicemi od university pražské přikoupenými, ovčínem, mlýnem, pěti hospodami výsadními {s výsadou práva vařit pivo} a jiným veškerým příslušenstvím i lid-

mi poddanými, vyjímajíc lidi vymínené a poznamenané na zvláštním rejstříku za 18.200 zlatých paní Anně Johance Miseronové rozené Chanovské z Dlouhé Vsi a manželovi jejímu Norbertovi Adolfovi Miseronovi z Lisonu (D.Z.359. G. 18).

Směna některých gruntů s panem Lhotákem.

Za dvě léta po té manželé Miseronovi směnili vzdálenější grunty za bližší s Václavem Lhotákem ze Lhoty a na Vysoké Lhotě, měšťanem král. Nového města Pražského (patřil mu dům na Koňském trhu, na rohu ležící zvaný U Žlutických) (D. Z. 315.X.9.) a přísežným zemským prokurátorem v král. Českém. Pan Lhoták 8. května roku

1670 koupil od Kateřiny Maxmiliány provdané Mařanové posléze Žebkové rozené Rackovny z Radkovic jisté grunty ve vsi Čirovicích (Čirovice dnes je to ves Skalice. Norbert Vlasák y Bibliotéce místních dejepisův. Okres benešovský omylem na straně 103 čte místo Čirovice Církvice) „*na kterých sedí lidé přítomný Jíra Vaněček a Jan Skalický a dva pustý, které někdy Jan Plan (jindy též Plank) a*

Jan Rumpach (Rampauch, Rumpus) užívali. V berní roli č. 15 str. 172, jsou grunty ty jmenovány Čemelákovský a Mikšonovský. Ve vsi Dlouhých polích dva grunty osedlé, na nichž při odhadu zastížení byli Jan Doležal hořejší a druhý Jan Doležal dolejší a pustý grunt Šimka Chvaly. Ve vsi Boušicích grunt pustý někdy Václava Poplužníka a grunt, jež dědicové někdy pana Martina Kučery, nepořádně užívají, to vše za 1955 zlatých 54 krejcarů a 3 penízy“. Před tím již 12. února roku 1665 koupil od Kateřiny Beníkové rozené ze Zkuhře, vdovy po rytíři Štefanovi Beníkovi z Petrzdorfu tři grunty. Dva ve vsi Strážkově, Šidlovský a Zikmundovský a jeden ve vsi Jiřici (Věřice též Zvířice) Gregorovský za 600 zlatých. 3. února roku 1681 „byv vybidnut a žádán od Miseronů, vyměnil čtyři grunty v Čirovicích a jeden v Jiřici Gregorovský, na kterém nyní Kadlec s manželkou a dětmi hospo-

dařil“. Toho si však pan Lhoták vymínil a zanechal, takže grunt zůstal bez lidí, ale pole byla oseta. Lhoták za to dostal grunt Srbovský na kterém v čas vizitace seděla Dorota Srbská, ta roku 1675 zběhla „pro nemožnost jsouc žena věkem sešlá. Stavení padlo“, vdova ta držela louku pod plat od záduší okrouhlického (Berní rolla č. 55, revizitace folio 49).“ Grunt je teď sice bez lidí, ale pole jsou oseta. Ve vsi Tatounovicích grunt osetý jeden, na kterém Matěj Zámek, předtím Jiří Zámek, sedí s jednou chalupou panskou, k témuž gruntu spojenou, spolu i s tím lesem, který vrchnosti přináleží. V Čakově jeden grunt pustý, slove Filipovský. V roce 1654 tu seděl Jiřík Nožír, po něm Matěj Filip (Berní rolle č. 33 revizitace folio 49)) i s tím osetím co se ho při něm nachází“. Dále dostal pan Lhoták ještě přidáno 80 zlatých hotově (D.Z.395. G. 20).

Úmrtí pana Miserona.

Bohužel pan Norbert Adolf Miseron z Lissonu dlouho na Jemništi nehospodařil nasydnouce se na rybníce na druhém svém statku škvoreckém dokonala běh života svého 3. listopadu 1684, majíce věku svého 46 let. Pohřeb byl v městě Soběslavi (matrika postupická 1696-1717). Pozůstalá vdova ustanovena poručnicí nad sirotky, synem Gothardem Františkem, Markétou Maxmilliánou, Brigitou Johanou, Annou Marií a se jměním jejich slíbila, „že je bude věrně nejen opatrovat, spravovat, nezmenšovat, nýbrž vzdělávat a ve všem též vždycky lepší užitek sirotčím vyhledávat. Pakli-by co skrze ni umenšeno bylo, tehdy dojdouce též sirotci nebo jeden z nich let právních, budou nebo bude sobě moci toho na pretensi {nárok, požadavek} věnné i jiném jmění máteře své nynějším i budou-

cím postíhat, toho se právně ujít a držet a užívat a v exekuci právní pokračovat tud, a tak dlouho, až by v tom, co by tak statku a jmění jich umenšeno bylo, úplného vynahrazení dosáhli a v tom všem dokonale a skutečně spokojeni byli“ (D.Z.267. L. 15). Na to roku 1686 prodán statek Dvorce, aby zaplacený dluhy váznoucí na Jemništi. Pouze o 13 let přežila svého chotě paní Anna Johanka ovdovělá Miseronka rozená Chanovská z Dlouhé vsi, neb život svůj dokonala 13. března 1697 na Jemništi a pochována byla v chrámu Páně postupickém (Matrika postupická 1696-1717). Poručnictví vzala na sebe nejstarší dcera, Markéta a roku 1699 pak statek ujal jediný syn Gothard.

Gothard Miseroni prodává Jemniště.

Pan Gothard Miseroni však ještě téhož roku 8. srpna 1699 dědictví své prodával Ferdinandovi z Říčan a na Struhařově, totiž: „*ves Jemniště s rytířským sídlem, pivovarem s příslušenstvím a jedním dvorem a druhým pak dvorem v Zahrádce, se zahradami, ovčínem, dobyt-kem hovězím, ovčím, svinským, drůbeží pernatou, potahem, pluhy, vozy a jinými potřebami, s lesy, lukami, rybníky, poto-ky, mlýnem, pěti výsadními hospodami, se všemi průhony a cestami. Dále ves Lhotu což tu má, Dobříčkov, Věřice, Skalici čili Čirovice, se všemi lidmi i neosed-lími, přítomnými i nepřítomnými, kteří jsou zavázáni k statku poddaností (z nichž si pan Miseroni vymínil a v podda-nosti zanechal toliko Jakuba Střelku ku-chaře, Matěje Řeřábka páže, Ondřeje ny-nějšího šafáře a Matěje Chvoištu, který byl kdysi panu Miseronovi darován) a to vše i s povinnostmi, platy a robotami těch lidí poddaných za 20.500 zlatých rýnských*“. Místo klíčného, vymínil si pan Mise-roni jednoho pěkného, dobře vycviče-ného koně, při čemž slíbil vyrovnat veškeru dlužnou berni a kontribuci, kterou měla vrchnost sama platit pod-

le snesení sněmovního. Naproti tomu se pan Říčan zavázal, že donutí své nové poddané, aby své bývalé vrch-nosti odvedli po žních zapůjčené obilí a šenkýři pak peníze za odebrané pi-vo a zaplatili dlužnou kontribuci, jež na ně připadla. Pan Miseroni si dále vymínil všechny koně vynacházející se v jemništském dvoře. Za to ale pa-nu Říčanovi zanechal ve tvrzi jem-ništské všechn nábytek, stoly, židlič-ky, almary a truhly (D.Z.406. J. 12). Když poddaní a šenkýři nemohli ani po žních zaplatit své dluhy panu Mise-ronovi a když bylo patrné, že ani v příštích letech dluhy nebudou vyro-vnány, tu raději pan Říčan zaplatil pa-nu Miseronovi ty dluhy sám „*z ohledu velké sedláčkův svých chudoby*“ sumou 130 zlatých, jež hotově odvedl 28. říj-na roku 1700 (D. Z. 406. J. 12). Koně si ne-chal a vymíňoval pan Gothard Mise-ron proto, že hned po té dal se naverbovat do císařské armády a tam po 25 letě službě dosáhl plukovnícké hod-nosti nad kyrysnickým plukem a jako takový zemřel.

Rod Říčanských po druhé na Jemništi.

Touto koupí dostalo se Jemniště opět po 33 letech do rodu Říčanských z Říčan a bylo spojeno po 33 -letém od-loučení se Struhařovem, který zůstá-

val nepřetržitě rodovou državou této větve bohatě kvetoucího panského rodu Říčanských z Říčan.

Struhařov po roce 1617.

Kstatku Struhařovu, jenž byl po roce 1617 majetkem Šebestiána z Říčan, náležela tvrz a ves Struhařov s dvo-rem poplužním, pivovarem, mlýnem, ves Okrouhlice, ve Lhotě grunt Čáč-

kův a Červenkův, poplužní dvůr tam-že. Později na krátko byl spojen Struhařov s Líšnem, iehož spoludrži-telem se stal Šebestián z Říčan pro-střednictvím sňatku s Annou Alberti-

nou rozenou z Fürstenberga, ovdovělou Briamontovou, která Šebestiánovi darovala synka Petra Viléma a dceru Evičku. Pan Šebestián z Říčán však záhy ovdověl a tu se oženil podruhé

s Johanou Annou Chobotskou z Ostředka, jež za své peníze přikoupila jeden dvůr ve Věřicích, ves Bořeňovice a díl Býkovic.

Připojení Bořeňovic k Struhařovu.

Bořeňovice byly na počátku 17. století statkem samostatným, jež držel Bohuslav Hostivařský z Kostelce nad Ohří, jenž za choť pojal Johanku roz. Sobkovnu z Jezera, sestru to Bohuslava Sobka z Jezera, jež mu darovala dceru Evu a syna Václava, který zemřel 17. prosince 1625 u své tety Dů-

bry Sobkové z Jezera, jež byla zase sestrou Bohuslava Hostivařského a za muže měla Bohuslava Sobka z Jezera. Bohuslav Hostivařský zřídil v Bořeňovicích poplužní dvůr, skoupiv od některých poddaných grunty, jež pak spojil.

Spor pana Bohuslava Hostivařského s vdovou Sobíškovou.

Bohužel můžeme pana Hostivařského podezřít, že prostě držitele gruntů sesadil, tak jako učinil s vdovou po někdy Petrovi Sobíškovi z Bořeňovic. Odňal jí totiž statek, její vlastní, svršky i nábytky s hotovými penězi a poté prodal statek její jinému nemaje k tomu slušné příčiny a do dvora vdovu na stará kolena do služby vzal. Vdova ovšem stěžovala si na svého pána suplikací ke královské kanceláři a to listem ze dne 10. dubna 1604. Kancelář obrátila se na pana Bohuslava, aby podal námitky proti snad v suplikaci uvedeným nesprávným obviněním, „jinak, aby se hleděl s vdovou srovnat, aby zmenšení navrátil a ten její statek, který jinému prodal, ovdově, zač by spravedlivě stál, zaplatil a poněvadž ji statku jejího vzetím a jeho pro-

dáním, jakožto usedlou ze svých gruntů vybil, aby jí tedy z poddanosti a človecenství propustil a v tom se podle zřízení zemského zachoval“. Ale pan Bohuslav Hostivařský z Kostelce odpíral a proto bylo z kanceláře nařízeno 7. června 1604 hejtmanům kraje Kouřimského, aby co nejdříve obě strany před sebou vyslyšeli a o výsledku zprávu zaslali, že se pak věc rozhodne a aby zatím nařídili a opatřili, aby Hostivařský vdově pokoj dal. Druhého září byl určen Markytě Sobíškové z kanceláře české Martin Kolin, jenž měl při komisi mezi ní a Bohuslavem Hostivařským z Kostelce, „kdež o ublížení a porání jí statku jest činiti za přítele se postaviti a tu při od ní do skončení před touž komisí vésti a co zapotřebí bude, přednáseti“ (A.M.V. G. 68/2. Stará manipulace).

Hostivařský prodává Bořeňovice.

Brzy na to pan Bohuslav Hostivařský z Kostelce prodal statek Janu Chobotskému z Ostředka a na Chotýšanech švagru svému, neb měl za man-

želku Veroniku, druhou sestru pana Bohuslava Hostivařského z Kostelce nad Ohří, a ten již roku 1607 prodává Václavovi Věžníkovi z Věžník a na

Třebešicích „dvůr poplužní v Bořeňovicích se stavením, s dědinami, lukami, zahradami, štěpnicemi, pastvinami a což k tomu dvoru, tak jak jej pan Hostivořský skoupiš od některých lidí poddaných grunty spojit a spraviti dal, ves celou Bořeňovice s lidmi, dvory a grunty, s krčmou výsadní {s výsadou vařit pivo}, s platy peněžitými, stálými, běžnými, s ospy ovesnými, slepicemi, vejci, robotami a jinými povinnostmi, s rybníky, při nich hrázemi a potrubími, k nim cestami a stezkami svobodnými, potoky a vodotočnicami, sádkami, haltýři {malé průtočné ná-

drže na ryby nebo chlazení nádob s mlékem}, rybníky kterýž se jmenují Harbřina (Harbřina), Dubovský, Šiškovský a dále s jinými rybníky maličkými, s lesy jež slovou „Bořeňovské lesy“ podle lesů chotýšanských v celosti jak náleží též s lesem jenž slove Soudný, lesy řečenými „Vodměny“ a „Nad Harbřinou“ nic nevyjímaje za 4.700 kop míšenských „(D.Z.182.G.22). Od statku věznického byly Bořeňovice spolu s dílem Býkovic asi v letech 40-tých 17. století prodány k statku Struhařovu.

Přikoupení Býkovic ke Struhařovu od rytířů Věžníků z Věžník.

Býkovice byly součástí statku třebešického, když se o tento roku 1603 jako o dědictví po otci Václavu Věžníkovi a na Věžnících synové jeho starší Markvart a mladší Václav dělili, dostal Markvart „Věžníky s tvrzí, vsí o pěti gruntech, Lašnov se čtyřmi osedlými, Libětice, v nich tři osedlé, Čeliv a díl, v něm pět osedlých, Vonšovice se třemi osedlými, v Býkovicích krčmu, v Radošovicích 30 osedlých a veškero příslušenství k tomu (D.Z.182. L. 4). Kdežto Václav ujal díl třebešický, při něm byly tvrz a dvůr poplužní Třebešice, při ní pivovar rozpuštěný, dále pustotinu dvora moravčického, jakož pole ke dvoru třebešickému byly obráceny, mlýn Klindovský na dvě kola a čtyři stoupy, ves Třebešice se třemi osedlými, v Slověnicích jeden osedlý, Bílkovice celé, v nich devět osedlých a krčma výsadní, dvůr panský a ovčín. Takonín celý v něm šest osedlých, z Radošovic pět osedlých, díl Střechovic se sedmi osedlými, díl Býkovic s 10 osedlými, dále rybníky: Býkovský na čtyři kopy násady, nade vsí Býkovicemi lepší rybník zvaný Čapek na šest kop násady, pak Roháček na tři kopy, rybník v Třebešicích na dvě kopy, Moravský na dvě kopy, Hladov na pět kop, Nový na osm kop, Starý Bílkovský na šest kop,

Košťkovský, ležící pod strání mezi mlýny, též i s potrubím, plodových rybníků maličkých na výtah plodin pět, potoků tři, prový slove Chotejška, počíná tam jak stav topí, z kteréhož teče na panský mlýn Klinotovský i s těmi struhami až po ten brod, jakž cesta běží ode vsi Radešovic k Divišovu a jakž to hranicemi nově obmezeno jest, dále potůček slove Viničný, počínající od divišovských a litichovských hranic dolů až do rybníka nového Bílkovského, třetí pak potůček ležící mezi grunty třebešickými a Býkovicemi, kterýž přibíhá do rybníku Starýho bílkovického pod krčmou. Z lesů naležely k tomuto dílu, Býkovská hora, Černá hůrka třebešická, Bukovec nad tvrzí Třebešicemi, Vinice u vsi Bílkovic, Smrčí pode vsí Litichovicemi, pak Tejnecký les a les zvaný Vejkrami, tak jakž nově postaveno hranicemi, pak Doubí, počnouc po těch stráních nad mlýnem pořád ležící až pod tu cestu, kteráž běží od Bílkovic přes most Bukovský k Radešovicům, tak jakž nově hranicemi vysazeno jest“. Poddaní však měli zůstat tam, kde se kdo zrodil, jak při díle třebešickém tak věznickém. O svršky a nábytky ve tvrzi Věžnících a ve dvorech se měli bratři dodatečně rozdělit, osení na zimu, žito a pšenice, při každém

dvoru všecko mělo zůstat, rovněž tak seno a otava. Markvart jako držitel dílu věznického se zavázal, „že vydá Václavu bez odporu 60 kmenů lesu jedlového a na šindel vhodného, poněvadž při jeho dílu třeběšickém jsou střechy velmi sešlé a v lesích třeběšických žádných lesů jedlových na šindel není. Dále poněvadž při torzi třeběšické nebylo žádných pokojů bezpečných a Václav si musel dát nějaké stavení k bytnosti postavit, měl míti svoobodnou vůli dáti si nalámat kamene vápenného v gruntech věznických a to bez veškeré překážky i také dáti si jej tu ve vápenici vypálit. Markvart pak slíbil s bratrem Václavem se smluviti o dříví k vypálení a také v příhodném místě a na blízku vápenice mu les prodat a to na fůry“. Dále se bratři zavázali, že dědicství své od dluhů a závad očistí, při čemž si vyhradili vzájemně právo předkupní, kdyby některý díl k prodeji přišel, „aby ten stateček z rodu

nevycházel, poněvadž v bázni Boží těžko statku nabýti. Dále ujednáno, „že co se týče struh, vedení vod buď na mlýny anebo na rybníky či na louky, ty pak zůstati mají na časy budoucí a jeden bratr druhému překážky v tom nebude dělati, než pokojně jak za starodávna tomu bývalo, aby toho užíval“. Dílčí cedule vloženy do zemských desk teprve roku 1609 (D. Z. 182. L. 15.). Při těchto zápisech se dochovaly jména sedláků, výše jejich úroků, roboty atp. ve všech vesnicích jmenovaných. Podle toho dělení byly Býkovice součástí statku trebešického. Průběhem války třicetileté však Býkovice zpustly, takže z šesti gruntů, které paní Johanna Anna Řičanová a na Struhařově koupila, byl jen jeden osedlý, ostatní rozbořené a pusté (Berní rolla č. 15, str. 375), kdežto v Bořeňovicích měla jen dva grundy pusté.

Úmrtí struhařovského pána a jeho závěť.

Bohužel ještě ani neskončilo běsnění války třicetileté, když paní Johanka Anna Řičanová ztratila svého chotě, jenž sepsav 4. května 1649 kšaft, následujícího dne běh života svého dokonál. Podle jeho vůle bylo tělo jeho pochováno v Popovicích „kdež dobré paměti pan otec jeho byl položen“ se svolením majitele Popovic. Poručníci nad sirotky a statkem, jak ho on sám dosáhl, při bratrském dělení „Struhařov, Vokrouhlice, díl Lhoty „ ustanovil manželku svou. Na penězích a stříbře však mnoho sirotkům nezanechal „neb skrze nešťastné časy vojanské k veliké zkáze přišel“. Paní Johance Anně Řičanské připadly pak všechny klisny na statku, též vůz krytý, všechnen dobytek, neb ona ho nakoupila, když dobytek pana Šebestiána byl všechnen od soldátů pobrán. Za pod-

dané dědičné dostala od manžela Kateřinu Červenkovou ze Lhoty, Alžbětu a Marianu dcery Velíšského ze Struhařova, Jana Zemana, se ženou a dvěma dcerami, Jana Pachole, syna od krejčího Papežova. K doživotnímu užívání dostala nevelký dům s kouskem poustky v Novém městě pražském, jenž po její smrti pozůstalým synům měl náležet. Dále měla dostávat ze statku vychování, pokud by ovšem ve stavu vdovském setrvala, a při tom mohla si svou čeládku držet, jenom koně, bude-li se zdržovat na Struhařově, aby u polí nechala dělat, kdyby však nebezpečnost bylo, že by v Praze musela setrvat, tu měla si dát jen pro dvě klisny obrok vozit. Kdyby však paní Johanka Anna Řičanská kdy jaké rady potřebovala, měla se obrátit na švagra pana Viléma

z Říččan na Jemništi nebo k pánům bratřím Věžníkům (D.Z.257. D. 6). Kšaft však musel být vložen do prozatímního kvaternu desk zemských, uloženého na Starém městě pražském, ježto zemské desky byly v ten čas dosud v moci švédské a to 10. května 1649.

Na to 28. května 1649 přišel komorník od desk sepsat svršky a nábytky náležející sirotkům. Tomuto soupisu byli přítomni Vodolan Věžník z Věžník a na Třebešicích, hejtman kraje kouřimského a Vilém Chobotský z Vostředka.

Soudy o dluhy.

Pan Šebestián z Říččan zanechal též po sobě dluhy, vypůjčil si totiž roku 1628 od Křištofa Vratislava z Mitrovic na Březině, Dírném a Lojovicích J.M.C. rady, komorníka a nevyššího písaře Království českého 1000 kop míšenských pod úroky obyčejné a zapsal je na svůj statek Struhařov (D.Z.96.H. 18.L.). Tento zápis rozličným postoupením dostal se až k paní Kateřině Juliáně Hložkové rozené Venclíkové ze Šarabic, s níž paní Johanka Anna Říččanská, jako poručnice hleděla se smluvit, aby jí posečkala, že dluh není možná hned zaplatit, ježto by to sirotčí statek zruinovalo a paní Hložková slíbila, že posečká, bude-li dostávat správně úroky. Ale již roku následujícího 1650 přípověď svou zrušila, aniž by to oznámila paní Johance Anně Říččanské a uvázání se ve statek s komorníkem učinila. Paní Říččanská honem poslala žádost k zemskému soudu, prosíc o ochranu pro sirotky a

o prodloužení platební lhůty do sv. Jiří roku 1651 a uvádějíc, „že prý paní Hložková není tak chudá a jestli nemá statku pozemského, má naproti tomu své dobré opatření při svém muži, jenž je zaměstnán při deskách zemských, kdežto statek jí svěřených sirotků, je téměř zkažený, neb dobrý díl dobytka byl prodán pro dluhy a jestliže po vykonaném uvázání se další exekuce bude následovat, bude to záhuba sirotkům“. Soud zemský vyhověl žádosti paní Říččanské a nařídil podkomořímu, aby obě strany před sebe zavolal a paní Kateřinu Juliánu Hložkovou přiměl k tomu, aby exekuci nevyhledávala a pozdějším zaplacením se spokojila. Zatím bratr paní Říččanské Chobotský z Vostředka peníze shledal a tak o sv. Havlu 1650 bylo zaplaceno 500 kop míšenských a o sv. Jiří 1651 druhých 500 kop (A.M.V. H.84.11. stará manipulace). Tím bylo zažehnáno nebezpečí, že Struhařov bude pro rod Říččanských z Říččan ztracen.

Struhařov za Petra Viléma z Říččan a připojení Jezera.

Potom Struhařova se ujal Petr Vilém z Říččan, jenž stal se hejtmanem kraje vltavského a po matce své Anně Albertině zdědil polovinu panství Leština. Choť jeho Marie Maxmiliána z Říččan rozená Doudlebská z Doudleb přikoupila 8. února 1676 od pana Vác-

lava Věžníka z Věžník na Bílkovicích a Chotýšanech dědictví jeho v bratrském díle na něho příslé, panský dvůr a ves Jezero s hospodou výsadní a ostatním příslušenstvím za 3 800 zlatých (D.Z.406.D.19).

Jezero za Sobků z Jezera.

Před počátkem války třicetileté Jezero držel Bohuslav Sobek z Jezera a na Jezeře spolu se svými sestrami Dorotou a Alžbětou, za manželku pojal Důbru Hostivařskou z Kostelce nad Ohří, jež mu darovala dcerušku An-

nu. Pan Bohuslav Sobek z Jezera zemřel v posteli roku 1621, byl prý též rebelem a před městem Vídní, před vlastní rezidencí J. M. císaře bojoval, tak alespoň o něm tvrdil jistý pan Jan Hegner (A.M.V. H. 148/1 stará manipulace).

Jezero koupí vdova po Bohuslavu Sobkovi z Jezera.

Dědictví po panu Bohuslavu koupila 7. Zář 1621 od sester zemřelého Alžběty a Doroty a dcerky téhož, let právních nemající, pozůstalá manželka Důbra Sobkovna rozená Hostivařská z Kostelce nad Ohří a to „*dvůr Jezero s pluhy, branami, vozem i nádobím na klisny dělné se dvěma valachy, ves Jezero s krčmou výsadní a poddanými i s ostatním příslušenstvím za 3 900 kop míšenských*“. Dluhů však bylo na 3 040 kop, mezi nimi nezaplacená berně za čtyři léta 58 kop, peníze k statku přikoupený, pro sirotky i s úroky ve výši 87 kop a jiné dluhy rozličným oso-

bám, a na pohřeb pana Sobka 87 kop. Zbylé peníze 860 kop rozděleny na tři díly po 286 kopách čtyřech grošů míšenských, což paní Důbra za sebou nechala, ale zavázala se dávat úrok. Ježto panny Sobkovny neměly svých pečeti, požádaly pana Adama z Hodějova a na Týnci nad Sázavou, že dal vědomě přitisknout svou pečeť. Smlouva ta s povolením J. M. pana Karla vladaře domu Lichtenštejnského vložena do desk zemských 17. února 1623. (D.Z.194. B. 14)

Poslední pořízení Důbry Sobkové z Jezera.

Paní Důbra Sobková rozená Hostivařská z Kostelce nad Ohří a na Jezeře roku 1625 po památce sv. Voršily „*nemocí morní byla navštívena a v neděli na to pro spěšnou nemoc nemohouc se k deskám zemským do Prahy vypraviti ani pro pana úředníka desk menších odešlati, učinila tak ústní pořízení, dala sepsati na pergameně kšaft, jímž Jezero odkázala panu Václavu Hostivařskému z Kostelce nad Ohří, synovi svému a po jeho smrti za nápadníky ustanovila Fridricha Věžníka z Věžník a Marii Chobotskou z Vostředka. Na kšaft přitiskla svou*

pečeť a podepsala se a požádala o podpis pány Jana Habarta Věžníka z Věžník který též pečeť přitiskl, kdežto druhý Jindřich Vrchatický z Loutkova se jen podepsal, ježto neměl své pečeti u sebe. Tento kšaft dala paní Důbra Václavu Věžníkovi z Věžník k uschování a ve středu ráno na to zemřela. Václav Věžník z Věžník pak položil kšaft do depozice k deskám zemským a když Václav Hostivařský z Kostelce nad Ohří nedošel let, zemřel 17. prosince 1625, žádal jako nápadník, aby kšaft takto pro morní nemoc spěšně pořízený jemu v desky zemské vložen byl“.

Spory o Jezero.

O dědictví se ucházela též panna Eva Hostivařská z Kostelce nad Ohří sestra Václava Hostivařského z Kostelce nad Ohří. Oba tito sourozenci záhy osiřeli, neboť otec jejich Bohuslav Hostivařský z Kostelce nad Ohří, jenž míval asi do roku 1605 Bořeňovice, zemřel roku 1616 ve mlýně u Ivančic na Moravě a kšaftem učinil poručnicí nad statkem i dítkami choť svou Johanku Sobkovou z Jezera, sestru to Bohuslava Sobka z Jezera a na Jezeře. Ale sestry pana Bohuslava Hostivařského, Veronika provdaná za Jana Chobotského z Vostředka a Důbra provdaná Sobková z Jezera nechtěly kšaft uznat, *“že prý byly s nebožtíkem nedílné a proto se svršku a jistot ujali a je všechny dali Ladislavu z Lobkowicz, v ten čas panu hejtmanu markrabství moravského v opatrování, což vše doposaváde za dědici jeho zůstává”*. Václava Hostivařského si vzala k sobě teta Veronika, provdaná za Jana Chobotského z Vostředka a po její smrti ujala se ho druhá teta Důbra, provda-

ná za Bohuslava Sobka z Jezera a na Jezeře, která si jak víme, koupila Jezero po smrti svého chotě od sester jeho nevybytých Doroty a Alžběty a dcerky své Anny a léta zemská, tj. tři léta a 18 neděl vydržela bez všelikých překážek. Když jí jediná dcera Anna 17. října 1625 zemřela, slíbila Jezero synovci svému Václavu Hostivařskému z Kostelce nad Ohří, a že svůj slib vyplnila, víme z předcházejícího a rovněž, že Václav Hostivařský byl dědicem statku jen do 17. prosince 1625. Ale *„kšaft nebyl pořádný podle zřízení zemského, byly na něm jen dvě pečeti a byl učiněn bez mocného listu královského”*, jak tvrdila Eva Hostivařská hned, když s matkou svou Johankou Hostivařskou rozenou Sobkovou z Jezera na pohřeb bratra a syna Václava přijely z Moravy do Čech a hned po pohřbu žádala, aby jí stateček Jezero byl postoupen, *„ježto byla se svým bratrem v nedělu”*. Na rozhodnutí sporu čekala v městě Divišově.

Konfiskační komise zabírá Jezero.

O Jezero se přihlásil ještě třetí nápadník, totiž konfiskační komise, která vyslala 20. prosince 1625 komisaře, aby ve statek Jezero k ruce J. M. císařské uvázali a poručili ten statek v opatrování Štěpánu Beníkovi na Čeňovicích a při tom oznámili důvod konfiskace, totiž že Bohuslav Sobek z Jezera byl rebel. Komora královská postupovala bezohledně nic nedbajíc druhých nápadníků. Marie Hostivařská vykládala v suplice, že J. M. císařská byla špatně zpravena o vině jejího strýce Bohuslava Sobka z Jezera marně *„pro milosrdenství Boží prosila, aby jí*

chudé siré panně, osudem tolik stíhaně skrze jisté komisaře stateček byl navrácen”. Již 21. ledna 1626 prodala komora královská konfiskované Jezero, v němž toliko tři usedlí byli, Štěpánu Beníkovi z Petršdorfu a na Čeňovicích, úřednímu písaři při úradě berničním na hradě pražském za 2 643 kop a 41 grošů míšenských. Beníkovi se Jezero v sousedství Čeňovic dobře hodilo k zaokrouhlení jeho majetku. Na to 26. ledna poslala Eva Hostivařská z Kostelce nad Ohří novou poníženou a pokornou prosbu, v níž *„pro Boha prosila, aby jí byl statek Jezero skrze*

komisaře navrácen, ježto už je samojediná z rodu Hostivařských z Kostelce nad Ohří“. Komora tentokrát Evu Hostivařskou vyslyšela a Štěpánu Beníkovi nařídila, aby jí Jezero postoupil. Jenže tu zase byl Štěpán Beník postižen a proto se bránil. Poslal žádost ke Karlu z Lichtenštejna spolu se svědectvím Jana Hegnera, v níž dokazoval, že „Bohuslav Sobek z Jezera rebelem a před městem Vídní, před vlastní rezidencí J.M.C. byl, že sice Eva Hostivařská ve své suplikaci dokládá, že pan Bohuslav Sobek odsouzen nebyl, avšak byl od J.M.C. pana prokurátora z několika artikulí těžce obviněn a takové obvinění bylo na stateček jeho podáno, na kteréž nebožka manželka jeho i odpověď dala, ale jeho nevinu v ničemž neodvolala. To vše před V. Milostí, když tu vísku koupila a o ratifikaci žádala, chytře zatajila, o čemž pan Hegner obšírnější zprávu bude moci podati a vůbec stateček ten měl v pokutě spravedlivě J.M.C. připadnouti. Kdežto za to, co on v té ohaovné rebelii proti J.M.C. vystál a až

i o všechen chudý stateček přišel bez pochlebenství lepší stateček by zasloužil, nežli je ta víska Jezero“. Prosil tedy, aby při té jeho koupi zůstalo, a když přece Eva Hostivařská prokáže, že jí Jezero náleží, může ji komora jinak uspokojit. Eva Hostivařská pak 30. června 1626 před Karlem z Lichtenštejna a ostatními nejvyššími úředníky a soudci zemskými náležitě ukázala, že Jezero, které bylo Štěpánu Beníkovi jako by v pokutě propadlé prodáno, jí náleží po někdy Důbře Sobkové rozené Hostivařské, tetě její a Václavu Hostivařskému, bratru jejím, pravým a spravedlivým nápadem a že se tu nedotýká v ničem interesu J.M.C. Na to pak nařízení za komisaře Hendrich Šreiberk ze Šreibergu a Mikuláš Trmal z Toušic, aby Evu Hostivařskou do statku Jezera uvedli. Peníze však, které Beník z Petršdorfu odvedl královské komoře za Jezero, vrátila komora Beníkovi teprve r. 1628 (A.M.V.H. 148/1 st.).

Kateřina Beníková z Petršdorfu kupuje Jezero.

Před tím Eva Hostivařská v pátek po sv. Prokopu roku 1627 prodala Jezero choti pana Štěpána Beníka z Petršdorfu, s nímž měla tak nebezpečné spory, totiž Kateřině rozené ze Skuhře a sice ves a dvůr poplužní Jezero, s krčmou výsadní, s platy stálými a běžnými, robotami a ostatním příslušenstvím za 3 750 kop míšenských. Z poddaných si paní Eva Hostivařská ponechala Jana příjmím Šidlu, se vši spravedlností jeho na těch gruntech a statku a statek ten slíbila osadit jiným a dobrým hospodářem, dříve než by se Šidla z gruntu hnul (tuším, že Jan

Šidlo na gruntě zůstal). Dále si vyjednala Víta syna nebožtíka Píši a Dorotu děvče Pavla Maškového. Potom si vymínila slovit na podzim rybník, zvaný Sobkúv a z obilí pak 30 korců {korec obilí=93 litrů} ovsa a 30 korců žita. A poněvadž paní Kateřina Beníková psát neuměla, požádala pana manžela svého Štěpána Beníka, aby na místě jejím pečeť svou přitiskl a rukou vlastní se podepsal. Trh ten smluvili Hendrich Freymberg z Freymberga, bydlící v Benešově a Mikuláš Trmal z Toušic, bydlící v Novém městě pražském, byvše od stran dožádání.

Jezero přičleněno k Chotýšanům.

Paní Beníková držela Jezero se dvěma sedláky ve Strážkově a jedním ve Věřicích 27 let do roku 1654, kdy ji špatné hospodářské poměry donutili k prodeji a to 3. prosince. Stateček její koupil Fridrich Leopold Věžník a na Chotýšanech J.M.C. rada, královský místodržící a podkomoří za 3 500 zlatých „*ač velice špatná a zpustlá věc jest a k jarnímu setí, též dobytky se musí kupovati. Přes to jen pro sirobu panninu takovou sumu dal za ves Jezero s dvorem a krčmou výsadní, poddanými všemi ve dvoře i ve vsi zůstávajícími, osedlými i neosedlými, tu rodilými a odtud zběhlými, o nichž měla oznámiti paní Kateřina Beníková, co věděti může, kde zůstávají*“. Ve smlouvě se paní Kateřina Beníková zavázala, že „*ničím nehne, což je hlínou přimazáno a hřebem přibito, ani že nic odtud neodveze ani neodežene a ujednalo se, že ve dvoře zůstati musí čtyři dobří tažní volí, čtyři dobré dojně krávy, dvě tříleté jalovice, pět kusů ročních, 30*

kusů bahnic, dvacet kusů jalového ovčáho a tři svině. Co přes to přebývá, mohla si Beníková vzít. Na sýpce muselo zůstati 20 strychů žita, 20 strychů ovsu, čtyři strychy ječmene, jeden strych pšenice, dva strychy pohaniny, půl strychu semene, na dvoře pak drůbež, nábytky hospodářské, sena, slámy všechny, též pluhy, rádla s železím, brány, vůz, sekyry, pily řezací, kosy, vidle, motyky a lopaty. Když by se našlo, že nebyla zaplácena kontribuce, nebo zádušní platy, či čeládce služba (bylo 36 zlatých 41 krejcarů), měl to pan Věžník vyrovnat a pak si to odečíst od kupní ceny“. Paní Kateřině zůstali tři poddaní, ve Strážkově Zikmund Zikmundů a Jan Šídlo, v Jiřicích (Věřice) Jan Křikalka. „*Ježto z dopuštění Božího paní Kateřina zraku zbavena byla a nemohla se na smlouvu podepsat (z předešlého víme, že psát nikdy neuměla) tu od pana syna jejího Jana Daniela, léta právní dávno mající, z nařízení paní mátere bylo jméno její podepsáno*“ (D.Z.309. P. 17).

Závěť chotýšanského pána.

Nový majetník Jezera stárnoucí pan Bedřich Leopold Věžník z Věžník a na Chotýšanech když viděl, že se mu jeho hodina blíží, ježto již byl zdraví nepevného, odebral se do Prahy 8. března 1661 k deskám zemským a tam ústně přednesl svou vůli, která slovo od slova byla do desk zemských zapsána. Stran pohřbu přál si, aby položen byl v kostele chotýšanském a to ve sprostnosti beze všech „*prachtů*“. Za to měli pozůstalí dát sloužit mše za něho, u bratrstva sv. Benedikta na Novém městě pražském, jehož byl členem, u Karmelitánů na Malé straně, u Matky Boží Sněžné, u pánů paterů „*Jezůvitů*“ na Novém městě

pražském, u sv. Václava a tu všude zaplatit po deseti tolařích. V chotýšanském kostele pak mělo být co nejvíce mší svatých slouženo. Majetek svůj takto poručil rozdělit: nejstarší syn Jan Jiří Leopold „*jehož mysl všechna do vojny a na soldátsví jest*“ dostane 6 000 kop míšenských, něco hotově a něco na jistotách, druzí dva synové Václav Jaroslav a Jiří František Arnošt po smrti své matky se rozdělí o statek, dvě dcery dostanou každá po 3 000 kopách míšenských. Stříbra a svršků, poněvadž několikrát k velikým škodám a obráním přišel, na mále měl, proto o něm nekšaftoval. „*Šaty chodící*“ synům odkázal. Poručenství,

ježto žádné dítě nemělo let právních, svěřil své choti Mariance Věžníkové rozené Vratislavové z Mitrovic, jež, bude-li chtít a až některý syn dojde let právních, může mu poručenství postoupit a v užívání své až do své smrti

ujmout dvůr a ves Jezero, při čemž pro své pohodlí měla si vůz se skly k tomu šest klisen a dva kočí, ale z tohoto statečku Jezera byla povinna sama kontribuci dávat (D.Z.262. F. 19).

Rozdělení zboží chotýšanského.

Pan Leopold Bedřich Věžník zemřel však až r. 1663. Stateček spravovala pozůstalá vdova po šest let do roku 1669, kdy se 19. října dva synové, starší Václav Jaroslav a mladší Jiří František Ernest rozdělili, když nejstarší Jan Jiří Leopold soldátství nezařechal a k hospodářství se nevrátil, spokojiv se svým peněžitým podílem. Statek rozepsán ve dva díly, právo vybrat si měl mladší Jiří František Ernest, kdežto starší Václav Jaroslav musel se spokojit s dílem zbylým. Díly byly rozepsány tak, že hodnotou byl vyšší díl chotýšanský, proto měl ten, který bude držet druhý díl bílkovský, dostat 479 kop 35 grošů pět denárů míšenských, aby rozdělení bylo spravedlivé. Jiří si tehdy vybral díl chotýšanský a Václav díl bílkovický. K druhému dílu bílkovickému se čítaly: „*torze pusté, jedna v Bílkovicích, druhá v Jezeře se světnicemi, komorami a kuchyněmi klenutými a sklepy podzemními, dvory poplužní, jeden při torzi bílkovické, druhý v Jezeře s ratejnami, komorami, sýpkami, marštalem, chlívy, stodolami, s ovčínem rozbořeným ve vsi Bílkovicích, vše s poplužími, sady, jeden v Bílkovicích za ovčínem, v Jezeře pak dva, jeden za torzí, druhý za chlívy, zahrady pro vaření v Bílkovicích a Jezeře, obě plotem ohražené, louky, při Bílkovicích devět kusů, při dvoře v Jezeře, louka Trávník, louka Michovka, Vokrajky „U Jiviny“ a palouky „Za Návozy“, čtyři potůčky v Bílkovicích a jeden mlýn, z něhož mlynář dával ročního nájmu 40 strychů žita „vejmelného“*

k tomu krmil dva vepře na slaninu, kteří se jemu ze dvorův panských dávají aneb za vykrmení jich je povinen dáti vrchnosti 10 kop“. Při tom mlýně byla též pila panská. Z rybníků byly při tom díle čtyři u Bílkovic. U Jezera pak Velký rybník, Sádka, Havraš a rybník pustý Michovka, při nich hráze „poltrubí“, nadržování a odpad vody a sádka malá u mlýna Bílkovského. Z lesů čtyři kusy u Bílkovic, u Jezera pak les Jivina, Hůrka přední, Hůrka prostřední a Hůrka zadní, u Vonšovic rovněž čtyři kusy lesa a to i s gruntem k svobodnému jich užívání, sekání a prodávání dříví, též s myslivostí a honěním všelijaké zvěře i s čížbami. Z vesnic náležely k bílkovskému dílu Bílkovice, Takonín, Jezero, při čemž byli sepsáni všichni osedlí se svými platy a robotami. Cesty, stezky a průlomy k dědinám, lukám, lesům, pastvinám, rybníkům měli zůstati svobodné, pokud jeden nebo druhý díl nepřijde do cizích rukou. „*Svršky a nábytky hospodářské při dvořích, vozy dělný, plouhy, brány, řetězy vozní a jiné potřeby, jakož i dobytek rohatý, dojný hovězí, jalový, svinský, ovčí i všelijaká drůbež“*, měly se dodatečně na rovný díl rozepsat, kromě nábytku ve tvrzi chotýšanské. „*Co bylo koní neb klisen dělných, volů tažných, i nádobí na ně při dvořích, to si měli dáti bratři na jistý den a jisté místo svěsti, srovnati buď jednoho k druhému, nebo pár k páru a potom si vše bratrsky rozdělití vyjímajíc koně, všelijaké zbraně a věci zbrojné, které jsou*

ve vlastnictví toho neb onoho bratra. Obilí nemláčené v slámách, buďto ve stodolách, nebo do stohu složené, si měli dáti společným nákladem časně vymlátiti a o zrno, jakož i o slady a chmele se rovným dílem rozdělit. Sláma a píce luční, co jí bylo při každém dvoře a co jí mláčením ještě přibude, neměla býti rozdělována“. Jelikož v Bílkovicích nebyl ovčín způsobilý, aby do něho mohl být zavřen ovčí dobytek po rozdělení na budoucí zimu, byl povinen držitel chotýšanského dílu, přechovávat a živit ovce patřící k dílu bílkovskému, „přes tu celou nastávající zimu, děle však nic, na chotýšanský ovčín pro celý ještě nerozdělený počet ovcí a poručit ovce ty k opatrování svému vlastnímu mistru polnímu Václavovi Vávrovi, tak jako by ovce jeho vlastní byly“. Stran rybníků se bratři usnesli, že jistý den dají jeden po dru-

hém slovit lidmi poddanými obojího dílu a o rybníčnou násadu, že se rovným dílem podělí, rovněž i peníze za odprodané kapry a jinou rybí drobotinu. S poddanými nemělo se hýbat, nýbrž každý měl zůstat tam, kde se zrodil a kde kdo byl osazen. Čeládka pak obojího pohlaví „při dvořích měla dosloužiti rok tam, kde je a pak měla dostat zaslouženou mzdu a vrátit se na ten díl, kde kdo se narodil“. Na konec si bratři navzájem vyhradili předkupní právo (D.Z.74. N. 26). Při tomto zápise jsou dochována jména osedlých i se svými platy a robotami. Za neznámých okolností Václav Jaroslav Věžník z Věžník spojil zase oba díly a roku 1676 odprodal Jezero paní Marii Maxmiliáně z Řičan rozené z Doudleb na Leštně a Struhařově.

Struhařov za Ferdinanda Františka z Řičan.

Na Struhařově vládl pan Petr Vilém z Řičan královský hejtman kraje bechyňského a vedle toho držel Lešno / Líšno /, až do 24. dubna 1693, kdy Struhařov prodal vlastnímu synovi Ferdinandu Františkovi z Řičan a jeho budoucí nastávající nejmilejší choti nerozdílně s ním kupující paní Anně Felicitě Šťastné ovdovělé Kunášové rozené šlechtičně Kořenské z Terešova za 25 000 zlatých. Ze sumy mu srazil 10 000 za budoucí jeho otcovský podíl, druhých 10 000 pojistil u kupujících svému druhému synu Karlovi Šebestiánovi, 4 000 měly být obráceny na zaplacení dluhů, takže prodávající otec měl jen 1 000 zlatých dostati. Součástí statku struhařovského byly: „*torz Struhařov se všemi pokoji, sklepy suchými (klenuté místnosti) i podzemními (sklepy v našem slova smyslu), komorami, i se vším tím,*

co též v té tvrzi je vystaveno, slovem zalito, „aby snad nevytloupli okenní sklíčka, jež byla do olova zalita“, hlinou zamazáno a vápnem „obvrženo“, pivovar se sladovnou, spilkou, hvozdem a pivovarským nádobím, dvůr poplužní s poplužím, maštallemi, chlévy, stájemi a stodolami, sýpkami a ovčínem, sumou tak, jak se dvůr ve svém ohrazení spatřuje, pak kovárna panská as u Nechyby, mlýn na jedno kolo, při němž také stoupy a olejna bývala, ves Struhařov se dvěma krčmami výsadními, jedna v též vsi a druhá na silnici slove Nechyba, dvůr bořeňovský „s halmhoffem“, dobyt看em ovčím i hovězím, ves Bořeňovice, a v níž je krčma výsadní, dvůr lhotský s ratejnou, chlévy, dojníky, stodolou a jinými potřebami, ves Vokrouhlice, v níž je krčma výsadní a kostel založení sv. Vavřince, před léty sice byl farní, ale pro malost desátků se pokládá za filiální, díl Bílkovic s krčmou výsadní, díl Lhoty Roubíčkové, v níž se toliko o posví-

cení od starodávna šenkuje“. V těch vesnicích měli náležet k statku všichni lidé poddaní, osedlý i neosedlý a odjinud na grunty struhařovského panství propuštění, vdovy, sirotci, s platy stálými a běžnými, peněžítými i obilními, kurmi, předivý, vejci, robotami potažnými i ručními i jinými všelijakými povinnostmi. To vše bylo prodáno pouze pod podmínkou, „že dokud pán Bůh pana Petra Viléma z Říčan na světě ještě ponechá, nesmí bez jeho svolení pan Ferdinand Struhařova zciziti {prodat, darovat apod.}, kdyby však pán Bůh

nezachoval pana Viléma, byl povinen pan Ferdinand s chotí svou při zamýšleném prodeji nabídnouti Struhařov nejprve svému staršímu bratru Karlovi Šebestiánovi, a kdyby Karel Šebestián nechtěl Struhařov koupiti, tu teprve mohli jej volně komukoli“. Bývalý majetník se dále zavázal, „že očistí statek od kontribučních „restantů“ do 31. prosince 1692 zadržovaných, nevyjímaje pivního tácu, odevzdá všechny listy výhostní, urbáře, sirotčí, zádušní, a kostelní registra, kvótance berniční a jiné důležité listiny k prodanému statku náležející“.

Úmrtí choti pana Ferdinanda Františka z Říčan.

Choť pana Ferdinanda Františka z Říčan Anna Felicita prve Kunášová z Machovic rozená Kořenská z Terešova dlouho na Struhařově se svým manželem nehospoďarila. V červenci roku 1696, byla od pána Boha navštívena těžkou hlavní „v hlavě“ palčivou bolestí, aneb zimnicí. Poslední pořizení přednesla před Vilémem Jindřichem Holubem z Radče, Janem Jiřím Štědrou apatykářem v městě Voticích, Mikulášem Dolanským, Rozmarinou ten čas zahradníkem struhařovským a Márou Syslovou struhařovskou šenkýřkou, ježto nikdo od vyššího stavu k ní nepřišel, neb ti, kteří byli v úmyslu ji navštívit, vědouce o nakažlivé nemoci od návštěvy upustili. Jmenovaní byli při umírající až do poslední chvíle vyjítí duše z těla, kdy je „při dobré paměti a rozumu zdravému po třikráte pro Pána Boha žádala, aby její poslední vůli, jak jim vypověděla, kde by toho potřeby bylo, vysvědčili“. Za své dědice stanovila jediného syna svého Jiřího Bohuslava Kunáše z Machovic spolu s panem manželem svým Ferdinandem Františkem z Říčan, jímž všechno jmění

movité i nemovité oběma společně k rovnému rozdělení poručila s prosbou, aby pan manžel byl ochráncem jejího synáčka, až do jeho vzrostu a nedal mu ubližovat. Kdyby však její synáček v nezletilosti umřel, tu vše mělo na jeho otčíma připadnout. Dále prosila, aby následující odkazy byly vyplněny: sestře její Anně Kateřině ovdovělé Budkovské, rozené Kořenské z Terešova, aby bylo dáno 2 000 zlatých, dvěma nevlastním synům Václavu a Vilímu Kunášům z Machovic po 50 zlatých, panu tchánovi Petrovi Vilímovi z Říčan na Líšně a paní tchyni Marii Maxmilianě Říčanské rozené z Doudleb po 50 zlatých. Na mše svaté pak 500 zlatých. Máře Syslové šenkýřce struhařovské, která u nebožky 15 let sloužila 50 zlatých. Potom si dala zavolat svého manžela a jeho s pláčem odprosila a tyto slova k němu, jak vyprávěli svědci u soudu, promluvila: „Můj nejmilejší muži, abys neměl po smrti mé žádné roztržitosti, tu jsem aspoň ústní poslední vůli svou učinila“ a zase před ním, držíc jej za ruku to vše, co se podpisuje, v přítomnosti nás všech pospolitě opakovala, „že to

s dobrým svým ještě a zdravým rozumem a rozmyslem činí“, potom synáčkovi svému požeňdání dala a jej manželzu svému odevzdala, jakmile ale poslední pomazání a hříchů rozhřešení od pana faráře bystřického dosáhla tak mezi devátou až desátou hodinou před půlnocí dne 10. července 1696 pobožně v Pánu usnula. Jmenování

svědci pak ústní poslední vůli zemřelé paní před úředníky desk zemských vypověděli, jakož i o posledních okamžicích nebohé paní a vše to odpřísáhli. Na to 28. srpna 1696 toto ústní pořizení do desk zemských bylo zapsáno (D.Z.270. M. 20).

Jezero spojeno se Struhařovem.

Po smrti své choti Ferdinand František z Řičan hleděl svůj majetek zvětšit, a tak 12. května 1699 od své máteře Marie Maxmiliany teď už

ovdovělé Řičanské z Řičan rozené Doudlebské z Doudleb koupil stateček její vlastní Jezero, jež držela od roku 1676 za 4 000 zlatých (D. Z. 270.M.20).

Bratři z Řičan se dělí o dědictví po otci.

Téhož dne porovnal se pan Ferdinand z Řičan a na Mančicích o dědictví se svým starším bratrem Karlem Šebestiánem z Řičan po jejich otci Vilému Petru pánu z Řičan a na Leštně, královskému hejtmanu kraje vltavského, „jenž bez pojednání kšaftovního smrtí časnou z tohoto světa vykročil“. Ježto pozůstalý statek se ve dvě rozdělit nedal, ujal ho celý pan Karel Šebestián z Řičan, v ceně 42 000 zlatých rýnských, při čemž si pan Ferdinand František z Řičan vymínil Matěje Kompita, s manželkou a dětmi, dále Jiřího mlynáře s manželkou a dětmi. Když byly

odečteny dluhy, podíl vdově, připadlo na Ferdinanda 13 606 zlatých 52 krejcarů dva penízky při čemž Ferdinand Karlovi na Leštně zanechal veškeru vlnu, obilí v slámě i zrně, dobytek, jakož i vše bylo mezi lidmi poddané rozpujčeno, kdežto pivní ták a kontribuci do data porovnaní zadržené, oba bratři zavázali se zaplatit společně rovným dílem (D.Z.406. K. 22). Na to v srpnu 1699, jakž již z předchozího víme, koupil pan Ferdinand František z Řičan od pěti sirotků po Norbertu Adolfu Misronovi z Lissonu statek Jemniště za 18 000 zlatých.

Rodina Ferdinanda Františka z Řičan.

Téhož roku 1699, či o něco později oženil se pan Ferdinand František z Řičan, pán na Struhařově, Jemništi a Jezeře, J.M.C. rada a skutečný komorník, soudu komorního a dvorního rada, hejtman kraje kouřimského s Kačenkou z Talmberka, jež mu 1. listopadu 1701 darovala synáčka Ferdi-

nanda Petra Františka, jehož na rukou při křtu držel člověk chudý Martin Mareš z Bořeňovic (později asi 1704 stal se jeho syn purkrabím statků pána z Řičan). Za kmotry byli dále Jan Šedina z Chotýšan a Anna Vodáková z Jemnišť lidé to poddaní (matrika postupická 1696-1717).

Ferdinand z Říčan kupuje Postupice.

Za tři léta poté rozmnožil své statky z Postupice, jež 8. prosince 1704 koupil od Františka z Talmberka za 38 000 zlatých rýnských. Statek postupický obsahoval tvrz a ves Postupice, v ní dvůr s poplužím, s dobyt看em koňským, hovězím, ovčím, svinským, drůbeží pernatou, kolaturou kostela sv. Martina, pivovar se vším nádobím pivovarským, mlýn, pilu, výsadní hospodu, kovárnu a cihelnu. Ve vsi Bedřichovicích podací právo ke kostelu sv. Vavřince, dále pustý zámek Habrovku s právem na krčmu výsadní, ves Milovanice s krčmou výsadní, část Čeliva s krčmou výsadní,

ves Holčovice, ves Želichov, dvůr Buchov s dobyt看em a ostatním příslušenstvím. V těch vsích pak měli k statku nadále náležet všichni lidé osedlí i neosedlí, z těch gruntů zběhlí nebo od jinud vyjednání a osazení, vdovy, sirotci jak dosavad bylo. Při statku mělo zůstat veškero obilí v zrně i slámě. Při prodeji ale vyjednáno, aby František z Talmberka zaplatil z vlastního měšce kontribuci, pivní ták, čeládce službu zadrženu do data prodeje, dále, aby odevzdal všechny listovní věci a dokumenty statku se týkající (D.Z.410. A. 16).

Postupice za Jiřího z Talmberka.

Postupice bývaly sídlem rytířským. Na konci 16. století, od roku 1598 je držel Jiří z Talmberka a na Jankově. Tehdy při Postupicích byla tvrz, dvůr poplužní s poplužím, k němuž bylo připojeno popluží od dvora hořejšího (bez pochyby nějaký grunt selský), mlýn náhlební na dvě kola, při něm stoupy s olejnou a pilou, ve vsi pak kostel farní, krčma výsadní, dále dvory kmeců, povinované platem, slepicemi úročními, robotami i „jinými všelijakými od starodávna na těch lidech vyžadovanými povinnostmi“. K statku náležely též všechny dědiny, louky, lesy, potoky, sádky, rybníky v těch mezích a hranicích, jak to vše předešli majitelé měli. Jiří z Talmberka roku 1602 přikoupil Lhotu Jarkovu {dnešní Lhotka} od Jana Chobotského z Vostředka a druhá jeho manželka Markéta Trčkovna z Lípy pak roku 1611 Hrazené Rataje. Jiří z Talmberka byl již roku 1598 J.M.C. rada a soudce zemský,

stal se roku 1613 nejvyšším sudím a roku 1618 nejvyšším komorníkem zemským. Roku 1618 vyjádřil prý se, že proti císaři radit ani být nechce, proto toho úřadu po vypuknutí odboje stavovského pozbyl. Nicméně se dal od stavů ve všelijakých potřebách potřebovat, zasedal na soudě zemském a konečně roku 1619 falckraběte Fridricha Falckého do Prahy se ubírajícího vítal. Proto se také nalézal mezi těmi osobami, jež byly v únoru 1621 v tichosti zatčeny a uvězněny. Nález soudní komise z 22. května 1621 zněl, „aby statky jeho byly zabrány a on sám buď časným aneb doživotním vězením pokutován“. Na velkou přímluvu syna jeho Bedřicha, jenž tehdy psal se na Jankově a císaři „po všechny časy věren zůstal“, udělen 11. března 1622 Jiříkovi císařský pardon, tak, „aby se statky dostali synům jeho a on od nich do své smrti poctivě chován byl“. Jiří toho však dlouho nepřežil a zemřel roku 1623.

S první manželkou Eliškou rozenou z Lobkovic, jež získala roku 1578 Nemyšl a roku 1586 Petrovice, zplodil několik dcer a synů, z nichž Bedřich a Jan let dospělých došli, jimž statky závětí roku 1618 v pátek po sv. Dorotě sepsanou odkázal. Bedřich zdědil Nemyšl a získal od královského fisku Vlašim. Jan z Talmberka roku 1621 taktéž odsouzený a potom milostí darovaný držel Jankov, Postupice, Bedřichovice, Skrýšov a později i Vlčkovice, byl soudů dvorského i ko-

morního radou, svědkem bitvy Jankovské 6. května 1645 a zemřel ke konci roku 1663 svoboděn, odkázav statky 16. listopadu 1663 bratrovi Františkovi Vilému z Talmberka a na Vlašimi, po jehož brzké smrti roku 1665 synům připadly (Sedláček: Hrady a zámky a tvrže král českého XV. Jankov tvrz str. 287), kteří se o ně rozdělili tak, že díl vlašimský obdržel František Krištof, kdežto díl jankovský s Postupicemi Rudolf.

Panství Jankov v roce 1665.

K dílu janovskému náležely: městy Jankov, vsi Votradovice, Lhota Jankovská, Pičín, Postupice, Milovanice, Holčovice, Čeliv z dílu, Bedřichovice, Vondřejovice, Skrýšov, Čestín, Lelišov pustá to ves. Poddanských míst se našlo 130, z toho gruntů potažních a osazených 78, gruntů potažních pustých deset, chalup osazených 37, pustých pět, ti všichni užívali 2 434 $\frac{3}{4}$ strychů {cca 700 ha} polí orných a luk a palouků, které poddaní drželi, sklízelo se sena a otavy pod 5701 vozů {vůz sena=sklizeň z plochy cca 1 900 m²}. Z této summy při 15 živnostech pustých leželo ladem 293 strychy polí orných a luk pod 671 a $\frac{1}{2}$ vozu. Úrok svatojiřský vynášival 103 zlaté 32 krejcarů, svatohavelský 104 zlatých 30 krejcarů čtyři penízky. Nyní po odečtení úroku ucházejícího z živností spálených a pustých a to svatojiřský devět zlatých 34 krejcarů, svatohavelský devět zlatých 38 krejcarů tři penízky, vynášel tedy úrok svatojiřský 93 zlatých 58 krejcarů a úrok svatohavelský 94 zlatých 52 krejcarů jeden penízek, což činí 188 zlatých 50 krejcarů a jeden penízek. Do panského důchodu dále přicházelo 251 slepic úročných a čtyři husy ze Skrýšova, ny-

ní přicházelo jen 232 slepic a čtyři husy, za něž mohly bytí odváděny peníze, sedm krejcarů za slepici neb husu, takže na penězích vynášely slepice 27 zlatých 32 krejcarů. „*Co se týče robot, ježto vyměření, kolik by kdo dní takových vykonávat měl, žádného poddaní nemají, proto mimo žně a letní práce od kterých se jim za den dvakráte strava a bochník chleba dává, každého týhodne (týdně) tři dny vrchnosti a tři dny sobě práce všelijaké a roboty bez platů vykonávat povinni zůstávají*“. Ze dvou kováren městyse Jankova vycházelo do důchodu ročně po sedmi zlatých, z Milovanické kovárny pět zlatých 30 krejcarů. K panství náleželo podací na kostel v Jankově, Postupicích a Bedřichovicích. Pán panství bydlel na zámku v Jankově, při němž byla zahrada kořenná, špalíry kuchyňské, pivovar s chmelnicí a vinopalna. Krčem výsadních mělo panství sedm a to dvě v Jankově, po jedné ve Votradovicích, Lhotě, Pičíně, Postupicích a Bedřichovicích. V Milovanicích však krčma bývala, nyní již po šest let jest pustá, „*ježto ve vsi Postupicích byla výstavná a nová hospoda, ve vsi Čelivě také se před mnoha lety pivo šenkovalo, nyní jen pusté místo po hospodě zů-*

stávalo“. Poplužních dvorů bylo deset, a to dvory v Jankově, Lhotě Jankovské, v Pičíně, Lažanech, Postupicích, Buchově, Votradovicích, Cerkově a Skrýšově. Při nich nacházelo se orných polí pod 1 570 ½ strychu čili 25 lánů {lán=cca 18 ha} a deset a půl strychu. Lán počítaje po 62 stryších. Vedle toho osm strychů a jeden věrtel polních zahrad pro vaření, na mrkev, řepu, zelí konopí a len, 18 ¼ strychu štěpnic a v nich 40 úlů na včeličky, luk při dvorech se nacházelo pod 295 vozů sena a 46 vozů otavy, úhrnem 341 vozů. Ovčího dobytka se chovalo při ovčíně v Jankově a „halmhuffech“ v Buchově a Postupicích 1 295 kusů, vedle toho pro čtyři pacholky a jednoho „cutreybera“ {honáka} 240 kusů a pro špitálníka 25 kusů. Z dobytka co se ho vyživilo ve dvorech na trávy, přížinky, pastvy zelené, bílé a tvrdé obroky, otruby a plevy, mláta a výpalky, pomyje, bylo: koní 14, volů tažných 23, krav 75, býků sedm, jalovic 80, sviní 16, prasat 61, husí 30, perliček sedm samců a 43 samic, indiánů (krocanů) - sedm a 17

krůt, kapounů devět, kohoutů osm a 127 slepic. V rybnících potěrných měli nasazeno 25 samců a 68 samic.

V rybnících výtažných 114 kop ryb, v kaprových 178 kop, všech rybníků bylo 34, k tomu čtyři potoky, jež sloužily k chytání ryb a raků pro vrchnostenskou kuchyni v postní dny, jakož i pro užitečnou kratochvíli. Na potocích bylo pět mlýnů, v Jankově dva, po jednom v Postupicích, v Pičíně a jeden ve Vondřejovci. Mlynáři měli povinnost vykrmit šest vepřů panských anebo zaplatit za každého vepře šest zlatých. Mimo to odváděli 85 strychů žita jako nájem. Při mlýně jankovském a postupickém bylo po pile, jež řezaly prkna, fošny, latě a krajiny. Lomy kamenné nacházely se na panství v lesích a jinde, ale užitku dávaly málo, i cihelna a pec bývala na panství „hliniště až posavád se vynachází, ale pro potřebu stavění a podlah mazání, se užívat už nemůže“. Podobně zpusťla i prachovna. Lesů bylo na 20¼ leče v 18 kusech, občin na dvě leče ve čtyřech kusech.

Jankovský pán a jeho poddaní.

Rudolf František z Talmberka a na Jankově věren rodinné tradici pojímal svůj úkol pána nad poddanými tak, že je řídil, jako otec řídí své děti. Rudolfovu pečlivost a slušné živobytí jeho poddaných, lze vidět v tom, že hleděl zmírnit bezohledné vymáhání vysoké kontribuce tím, že pomáhal poddaným tuto splácet, aby živnosti jeho poddaných nehynuly, když by na ně uvalena exekuce pro nezaplacenou kontribuci. Ale přes to panu Rudolfovi zbíhali lidé z gruntů, takže byl nucen žádat o novou vizitaci svého panství, aby dosáhl pro své poddané slevy na berni. Komise vizitační našla, „že

v Postupicích zůstává opuštěno hospodářství Jana Kohouta, jenž roku 1676, po smrti své manželky odejdouce do kraje na žeň, tam zůstal. Stavění větším dílem spadlo a louka nesekaná stojí. Dále hospodářství Bartoně Srba, jenž roku 1671, jsa svobodný dal se verbovat a stavění spadlo, toliko místo je a louka větším dílem zarostlá. Na chalupě Petrově hospodář Jan Petr i hospodyně pomřeli, stavění padlo, toliko místo jest. Ze zahradníků utekl Jiří Kolář roku 1676, když o starou za tři léta zaseděnou kontribuci upomínán byl, jsa svobodný zběhl, stavění otrhaný stojí. Asi šest chaloupek bylo už od generální vizitace z roku 1654 opuštěných. V Holčovicích shledala komise statek

Jana Průchy a chaloupku Václava Vopičky opuštěnými. Prvý hospodář roku 1672 i se svou manželkou, sám pátý (jeho rodina měla pět členů) pro nemožnost zběhl, stavení jeho shnilo a padlo, louka zarostla. Druhý pak většinou sešlý a chromý roku 1675 umřel. Stavení jeho padlo, toliko místo jest. V Čelivě zběhl Jakub Kundal roku 1672, kdežto Matěj Bach přede žněmi v roce 1676 utekl a již po složení listu přiznávajícího, louku jeho sousedé spasou. Pak Petr Král a Matěj Roubíček, první již roku 1664 pro nemožnost sám osmý odešel, stavení shnilo a padlo, toliko místo jest. Louku vrchnost užívá. Druhý pak roku 1676 podobně pro nemožnost sám sedmý utekl, stavení pustý stojí, vrchnost louku jeho sklídit dala. Tři statky zůstávaly již přes 30 let pusté. Ze Želichova zběhl Bartoň. Když v listopadu 1676 vizitační komisaři, totiž Daniel opat kláštera sv. Prokopa {v Sázavě n/S.}, Vilém Voldřich Střela z Rokyc, Jan Ivan Oudrcký z Oudrče a Jan Daniel Zlobín z Bučiny, přehlédli celé panství a sestavili na zámku v Jankově dne 16. listopadu 1676 následující zprávu k berničnímu úřadu. „Tento statek Jankovský je sedm mil od Prahy mezi velkýma a skalnatými vrchy, v lesích hlubokých, role na větším díle půdy škrobovité, písčité, co níže hlinité a močálovitě a neúrodné, odkudž to vyplývá, že zřídka ten rok přichází, aby z toho zrna obzvláště na zimu hozeného, své vychování s manželkami a dětmi svými dosáhnouti mohli, když hluboký sněhové, což hory nejvíce zakouší, padnou a nemoha v těch lesích slunce časně těch sněhů rozptátí, tu obilí na zimu zaseté i s kořínkem v klíč obrací a v času příhodném zrno polovici stoklasy přináší. Nejvíce pak tyto tři neúrodná léta toho ti lidé nad jiné zakoušeti musí, a tak patrně se vidí, že nemajíce semen otevřené role ladem ležeti nechávají, jarní obilí tento rok, ač se z počátku dosti

pěkně poukázali, však ty přenáramný horka a na to následující sucha bez pohodných deštiv v takových písčitých rolích dřívějšího času a bez užitečného semene, nebo jablová ke sklizení přišli, co více lidí těch svých hmotných prací malý užitek poznávajíce, takové opouští. Otevřené role do lada a lada do porostlin čas od času přecházet musí, a poněkud k tomu i přistupuje, že potahů svých velmi na mále chovají, co měli, to pro chleby a nejvíce čas od času vystupující kontribuce prodati museli. Měl-li co který pár aneb jednoho vola z jiných gruntů najatého, obávaje se nájemník, aby dělající vrchnosti i sobě a nemaje čím potahů ušetřiti, raději časně svou škodu nastávající předešel, potah jinému obrátil, prodal a tak tento chudý sedláček bez potahu zůstává a toliko za chalupníka od vrchnosti užíván býti musí. Však vždy na něho jako předešlé dle první Comisi Visitationis vystavení calculati přikázané quantum od královské berně zemské se rozvrhuje a tak vidouce ti lidi, že v ty v chudobě zrozeni jsou, a se obživovati bezelstně musí a vždy dále tím více přicházeti musí, odkudž to přistupuje, že se gruntové od starodávna pustý neosazují a zarostlá pole neb role se nevyplauňují, když dostatek lidí není a tak i luka v těch nedostatečných postaveny jsou. Aby od těch gruntů pustých, kdo buď role, nebo luk užívati měl, to se neovynachází, neb sami svých živností a k tomu patřících příležitostí pro velkou chudobu obsahovati nemohou a co dosti na mále, jak se teď spatřuje, osívají, to vše zpřáhnouce se jeden s druhým, rozdělávají. Dobytkův hovězího, ovčího, svinského, velmi namále chovají, neb máje mnohý ten kus poslední s bolestí srdce pro kontribuci prodati musí. Vrchnosti sice obyčejně robotu vykonávají, však počet poddaných se umenšující a větší onus{tíhu} pozůstávající nésti musí a tak z příčiny vrchnosti ale ze samé patrné nemožnosti z gruntů odcházejí. Mládež teď se dokonce ženiti nechce a vida jinde, kde svůj kus chleba s menší starostí a v pokoji

užiti může, tam se obrací, kam, to Bůh ví, a ani dvacátý zas se domů nevrací, neb naděje k polepšení nepoznává. Vrchnost tu dle nám zprávy dané mnoho z vlastního měšce svého zaplatila a dle sněmovního snešení pokračuje, však oni také žádné pomoci nepoznávají, pomáhala by jim obilím jak k semením tak na chleby, tento rok sama ani do nového léta žit na chleby míti nebude a tak musitedlně kupovati přinucena jest. Považující tehdy bedlivě všechny ty jejich neoznámené nemožnosti a bedlivě se na to vyptávají, jak sama vrchnost jednoho neb druhého od proprium comodum užívá, tak jsme co in ordine ad contribuendum, však eventualiter kalkulovali, vše k dalšímu posouzení zanechávajíce.“ Jankovské panství skutečně dosáhlo odpisu daně z roku 1658. Strychů rolí čili jeho berní osedlost byla snížena o 20¹/₈ osedlého. Možná, že vedle nepříznivých hospodářských poměrů nutil jankovské i jemništské poddané k opouštění statků náboženský útisk. Poddaní obou panství totiž před válkou třicetiletou hlásili se k víře utraquistické {podoboj}, ale již během války a tím více po ní byli často donu-

cováni hlásit se k víře křesťanské (katolické) a navštěvovat pilně bohoslužby, přistupovat k stolu páně v kostele postupickém, jenž měl duchovního správce teprve od roku 1656. V srdci svém pak zachovávali poddaní věrnost víře otců svých, což prozrazovali tím, že se vyhýbali předepsané velikonoční zpovědi. Arcibiskupská konsistoř hleděla i tyto tajné nekatolíky vymítit a proto nařídila farářům, aby každoročně po velikonoční zpovědi oznamovali jejich jména. Jest zajímavé, že v těchto zpovědních seznamech (Z. A. str. 583) byli téměř všichni ti, o nichž podávají vizitační komisaři zprávu, že opustili své živnosti pro nemožnost a vysoké kontribucí. Rodinu jankovského pána stíhal však osud přísně. Pan Rudolf František Ferdinand měl tři syny a všechny tři ztratil. Po smrti svých synů prodal jankovské panství, na němž se vystřídalo během 300 let deset generací jeho rodu, 2. října 1702 svobodnému pánu Janu Antonínu Kořenskému z Terešova.

Postupice opět samostatným statkem.

Tehdy již panství bylo zmenšeno o Postupicko, jež roku 1693 pan Rudolf František Ferdinand z Talmberka prodal svému bratru Janu Františkovi Křištofovi z Talmberka biskupu královéhradeckému za 36 000 zlatých rýnských a to zámek Postupice, poplužní dvůr a ves, dvůr Buchov, celou ves Milovanice, Holčovice, část Čeliva a pustý zámek Habrovku, s právem na výsadní krčmu, právo patronátní v Postupicích a Bedřichovicích, dále všechny mlýny, krčmy, řeznické lavice (tj. krámy), lesy, rybníky a potoky. Ve jmenovaných vsích však všechny poddané, vyjma purkrabího jankov-

ského Martina Kuliše, rodilého z Milovanic, Jana Petra kuchťáka v Jankově a Pavla Vokouna, oba rodilé z Postupic. Protože u Holčovic nebyl žádný hostinec, měl kupující právo vystavět si tam hospodu a bez překážky tam dáti šenkovat pivo, víno a kořalku, kteréžto právo se přenášelo na Holčovice ze vsí Ratměřic (toho práva se vzdal pan Rudolf Ferd. Fr. z Říčan roku 1705, kdy odprodal pustý zámek Habrovku). Ježto na statku postupickém nebyl žádný pivovar, zavázal se pan Rudolf z Talmberka, že bude panu biskupu dodávat dobré pivo, dokud nebude vystavěn v Postupicích

pivovar, ale pan biskup musí si přidávat dva strychy ječmene hladké pražské míry a zaplatit jeden zlatý jako taxu na jeden sud, kdyby však pivo nebylo dobré a k šenkování způsobilé, zavázal se pan Rudolf vrátit ječmen i peníze a držitel Postupic měl mít svobodnou volbu buď žádat jinou várku, anebo si kupovat pivo pro své krčmáře a pro svou potřebu z jiného panství. Prodávající pak se zavázal očistit statek postupický od kontribučních a jiných restantů, odevzdat všechna urbária, kostelní a sirotčí účty, a jiná statku se týkající registra. Protože sta-

tek nově vytvořil, umluvil se kupující a prodávající, že si dají vykázat hranice od poctivých pamětníků a žádají si tělesnou přísahu od účastníků obchůzky a výsledek obchůzky pak dají sepsati ve dva stejně znějící protokoly. Biskup držel Postupice jen pět let. Již 7. července 1698 odkázal je Františku Janovi z Talmberka, protože tento byl nezletilý, ujal Postupice otec Janův, František Maxmilián z Talmberka (D. Z. 118. A.26), jež jak už víme, statek Postupice roku 1704 prodal Ferdinandovi Františkovi z Říčan.

Dominium Jemniště na počátku 18. století.

Tak Ferdinand František z Říčan spojil pod svou vládou samostatné statky Jemniště, Struhařov, Postupice a Jezero, které ještě byly vedeny u berničního úřadu jako samostatné, proto také každý statek vyplňoval vlastní příznávací „fassi“ k berni, teprve roku 1719 se Jemniště, Struhařov, Postupice a Jezero na žádost hejtmana jemnišťského Antonína Ignátia Zobelického, spojily ve statek jeden, zvaný od té doby Jemniště, proto také až do tohoto roku 1719 se Jemniště, Struhařov, Postupice a Jezero vždy vyjmenovávají v titulaturách držitelů Jemniště a potom již velmi zřídka. Takto spojené statky měli 137 poddanských míst, či živností selských, chalupnických a zahradnických (podle dat tereziánského katastru z r. 1713 Z. A.). Hospodáři těchto živností přiznávali v roce 1713 k zdanění, že obdělávají 2 159 strychů a tři věrtele, ladem nechávají 273 strychy, vedle toho, že mají 252½ strychu pozemků pustých a zarostlých, tedy všeho rustikálu drželi 2 685 strychů, vedle toho měli luk pod 435 a půl vozu sena.

Počet všech osedlých i neosedlých, obojího pohlaví, pohyboval se okolo 800 duší. Za vlády pana Ferdinanda z Říčan vzrostl též počet vsí o Raňkov a Lísek. Raňkov založil Ferdinand z Říčan již roku 1703 tím, že na odlehklých a mokřích polích lhoteckého dvora vyzdvihl dvě chalupy, kdežto Lísek až roku 1708, kde vystavěl pět chalup. Svě jméno zdědil Lísek po rybníciích, zvaných Hořejší, Prostřední a Dolejší Lísek. Za to zmizel jeden dvůr panský, zvaný Zahrádka. Ještě před válkou třicetiletou to byla ves, v níž byly čtyři dvorce kmeců, čili selské. V roce 1628 stál ve vsi Zahrádce již jen jeden dvůr a místo čtyř gruntů poddanských stál tu jen jeden (D.Z.143. C. 18), ale i ten časem zmizel, neb vrchnost jeho polnosti připojila k svému novému dvoru, jenž vznikl sloučením tří poddanských gruntů. Až do roku 1660 dávala vrchnost náhradu za ztracený desátek ze svedených gruntů, ale pak nic, farář svého práva se dovolával ještě roku 1713.

Obora u Sušice.

Polnosti zrušeného dvora byly rozděleny mezi pět chalupníků líseckých, zbytek přiřazen k dvoru jemnišťskému, který asi již dříve odstoupil něco pozemků na oboru u Sušice, jež byla osazena zvěří asi roku 1706. Tehdy totiž poprvé byl mezi panskými za-

městnanci nový zřízenec, voborník Michal Kubinský, který tu funkci zastával po deset let do roku 1716 (podle zpráv v matrikách postupických, kdy s novou vrchností přišel nový myslivec Ferdinand Sobelický, který nosil titul „oberjäger z vobory“).

Bažantnice.

Před založením obory byla na panství založena již ke konci 17. století bažantnice a to u Lhoty Roubíčkovy, ta pak byla zrušena, ale místo to podnes se jmenuje „Na staré bažantnici“. No-

vá bažantnice byla založena u obory sušické a bažantníkem tu obyčejně býval nějaký zestárlý lokaj, kočí, či jiný panský zřízenec.

Povýšení Postupic na městečko.

Vedle nových vsí Raňkova a Lísku přibýlo i v ostatních vsích něco nových chalup tím, že rozparcelovány zarůstající pozemky opuštěných selských gruntů a pak pozemky získané vykácením panského lesa. Důležitá proměna se udála s Postupicemi, jež na přímluvu Ferdinanda z Říčan byly od (císařovny vdovy, matky) císaře Karla VI. povýšeny na městečko a nadány erbem. Městečko obdrželo právo na šest výročních trhů, první ten den po jménu Ježíš, druhý ve čtvrtek po popeleční středě, třetí v úterý po kyštné {3. neděle postní} neděli, čtvrtý v pondělí po Nejsvětější Trojici, pátý ten den před sv. Vavřincem a šestý před narozením Panny Marie {8. září} (Vlasák, Okres benešovský, 1874, str. 99). Po zakládací listině jsem dosud marně pátral. { Zakládací listina byla uložena na Obecním úřadě v Postupicích a nyní je ve Státním

okresním archivu v Benešově. V ní byly povoleny toliko dva výroční trhy, později přibýly další dva a nakonec celkem osm trhů za rok. Míxa: Městečko Postupice (rukopis), Slavíček: Památník městečka Postupice (Postupice 2005)}. Osedlých poddaných sice přibýlo, ale hmotné poměry jejich se nijak nelepšily. Vrchnost sice poddaným svým hleděla pomoci tím, že jim dovolila kácet dříví ve svých lesích, z kterých neměla skoro žádný užitek, kromě trochy zvěře, neb dříví bylo laciné. Poddaní často vozili toto dříví se souhlasem vrchnosti na trh do Benešova a tam je prodávali. Získanými penězi zaplatili pak alespoň díl tíživé kontribuce. V letech 1713, 1714 a 1715 zhoubný dobytčí mor téměř ožebračil poddané ze Lhoty Roubíčkovy, Čirovic (Skalice), Čeliva a na dovršení všech strastí, táhlo přes Jemnišťsko vojsko (podle poznámek v matrikách postupických).

Vojenské průtahy Jemnišťskem.

Asi v únoru roku 1713 zastavil se, na štěstí na krátkou dobu, na panství jemnišťském nějaký oddíl kyrysnického pluku Maxmiliána Viléma prince von Braunschweig-Lüneburg-Hannover, krátce zvaný Hannover-ským cürassir regimentem, který táhl do říše německé, kde zaujal postavení ve Schwarzwaldu (Alphons von Wrede, Ges-

chichte K. u K. Wehrmacht III. Band str. 135). Vojáci si počínali dosti násilně vůči poddaným, zejména leckterou dívku připravili o poctivost, tak v Bedřichovicích byl udáván za otce nemanželského dítěte reiter Jan Plumás od Hannover-Cürassier regimentu a v Popovicích Pavel Čermák od Markanského či Marcyho regimentu.

Savojsští kyrysníci mají kvartýr na Jemnišťsku.

Následujícího roku 1714 v létě přitáhli na Jemnišťsko zase nepříjemní vojenští hosté, totiž rejtaři od slavného kyrysnického pluku Tomáše Emanuela prince Savojského, a to kompanie rytmistra Gütterwilla a snad i další kompanie, neb kyrysníci položili se kvartýrem nejen na jemnišťském panství, nýbrž i na chotýšanském, popovickém, jankovském a v ostatním sousedství. Pluk v roce 1713 bojoval na Rýně, zimu 1713-14 strávil na Moravě a ve Slezku, odtud přešel na zimní kvartýr do Čech. Kyrysníci savojského pluku byli národnosti české i německé, ale i ti Němci uměli asi dosti česky. K poddaným se vojáci proti smutným zkušenostem z dřívějších chovali přívětivě, ač poddaný jim musel poskytovat lože, světlo, dříví a sůl a za to snad dostal náhradu. Vojáci a poddaní se tak spřátelili, že mnohý rejtář stál kmotrem novorozenátka hostitelova, jak ukazují zápisy v matrikách postupických. Tak Marjánku dceru Matěje Novotného a Anny z Bořeňovic 29. července 1714 držel při křtu na rukou Mates Šyndler, rejtář od savojského regimentu v kvartýru v Bořeňovicích ležící. Někteří kyrysníci byli ženatí a tu s nimi přišly i jejich ženy a děti, ale i s těmi

vojačkami poddaní v dobré shodě vycházeli a za kmotry si je brali. Kyrysníci tu byli téměř do začátku roku 1716, a v té tak dlouhé době mnohý mladý rejtář {jezdec} nedal pokoje poctivé děvečce selské, anebo poctivé panně z městyse Postupic a zhřešil s ní, ale k otcovství se před panem farárem poctivě znal a snad by se i se svedenou dívkou oženil, kdyby vesnické dívky dostaly svolení od vrchnosti odejít z panství a měly peníze na výhost, kdežto u dívek postupických rozhodoval asi více důvod citový, neb nechtěla opustit domácí prostředí a vydat se všanc neklidnému a toulavému životu vojenskému. Z vojáků stýkali se s poddanými hlavně: Šimon Zeuner, Mates Šindler s ženou Alžbětou, Frydrych Feydenweber, Josef Holub, Jan Koszenberger, Gottfryd Pryntz, Štěpán Droxler a Johanes Sottler. Když kyrysníci začátkem roku 1716 odtáhli do Uher, kde se téhož roku rozvinula válka s Turkem a kde naši kyrysníci se zúčastnili bitvy u Petrovaradína a obléhání Temešváru (Alphons von Wrede, Geschichte K. u K. Wehrmacht III. Band str.179). Jistě na Jemnišťsku dlouho na ně vzpomínali a o nich si vypravovali.

Trautmannsdorf koupí Jemniště.

Asi za půl roku po odchodu vojska vzrušila poddané nová událost, měli dostat novou vrchnost. Pan Ferdinand z Říčan z neznámých nám důvodů rozhodl se panství Jemniště prodat a odejít z krajiny, kde jeho rod kvetl téměř dvě stě, ne-li více let. O prodeji začal jednat s Františkem Adamem hrabětem z Trautmannsdorfu, který od roku 1699 držel Pečky, jež roku 1713 prodal a spravoval Litomyšl za svého bratra. Dne 14. července roku 1716 byla uzavřena zatímní kupní smlouva a pořízen inventář za pomoci trautmannsdorfského „buchhaltera“ {účetního} urozeného vladyky Samuela Václava Albrechta. Rodina pana Ferdinanda z Říčan koncem července opustila Jemniště. Nová vrchnost, hrabě Trautmannsdorf přijel na Jemniště hned v srpnu (podle poznámek v matrikách postupických). Podle definitivní smlouvy uzavřené 4. února 1717 prodány byly: „ves Jemniště se zámkem, dvorem a hospodou panskou, městečko Postupice, kde většina lidí je svobodna a žádnou robotu nekoná s rytířským sídlem tj. tvrzí, dvorem a hospodou a podacím právem k farnímu kostelu sv. Martina, Struhařov s rytířským sídlem, dvorem a hospodou, Bořeňovice s dvorem a hospodou, Lhota, kde za starodávna stávala hospoda na místě Červenková gruntu se dvorem panským, dvůr Buchov, Vokrouhlice s filiálním kostelem sv. Vavřince a hospodou, zde vrchnostenský dvůr byl

rozdělen „ pro aequivalenti“ {rovnoměrně} sedlákům a na ně byla přenesena kontribuční břemena z Červenková statku ve Lhotě, Milovanice s hospodou, díl Bilkovic s hospodou, díl Čeliva s hospodou, celé vsi Lísek, Raňkov, Želichov, Holčovice a Dobříčkov, v němž za starodávna stávala hospoda, Čírovice či Skalice, dále podací právo ke kostelu sv. Vavřince v Bedřichovicích, dále dvě hospody na samotě s příslušenstvím, totiž Nechyba a Sušice, všechny polnosti dominikální, jichž výsevек činil 1 637 strychů vrchovatých, (k berní přiznali v roce 1713 pouze 1 369 strychů sháněných), louky, pastviny, lesy a porostliny, potoky se všemi mlýny na nich a papírnou v Postupicích (založena v roce 1712), dále všechny nasazené a nenasazené rybníky, pivovar s právem várečným, všechny řeznické špalky tj. krámy, kovárny panské, všechny činže a roboty, jak jich pan z Říčan užíval, v panských budovách pak všechny mobilie, příslušenství, hospodářské zásoby, jak inventář ukazuje a to za cenu 112 000 zlatých rýnských. Prodávající se zavázal odevzdat veškerá Urbaria, popisy hranic a jiné dokumenty a kupující zase vzít na sebe veškerá patronátní břemena, totiž k chotýšanskému kostelu platit ročně 35 krejcarů činže z panské louky zvané „farářská“, od lhotského dvora jménem desátku ročně jeden strych a dva věrtele žita a tolikéž ova „za grunt Červenkův“, ke kapli jemnišfské dávat úrok ze 100 zl“. (D.Z.492.N.4).

Změny na Jemništsku za nové vrchnosti.

Nový pán na Jemništi pocházel z rodu, který se řadil k největším velkostatkářům v Čechách, ale i k nejlepším hospodářům 17. století. Hned

po svém příchodu hrabě nařídil sedlákům, aby se zakoupili do svých gruntů a založil pro ně gruntovní knihy, avšak roboty zvýšil podle sa-

zeb druhého robotního patentu, téhož roku 1717 vydaného, některé roboty zrušil, jiné proměnil v peněžité dávky a s počátku i různé služebnosti vůči poddaným zachovával, dovoloval ja-

ko předešlá vrchnost poddaným sekat si dříví ve vrchnostenských lesích, dával po skončení žní různé deputáty na „victialích“ {životních potřebách, potravinách}.

Stavba nového zámku.

Hrabě však byl zvyklý všech vymožeností barokního života a k tomu zámek v Jemništi, pořízený před lety nástavbou a přístavbou ke staré jemništské tvrzi, nestačil, ani jeho vybavení malovanými renesančními stoly, židličkami, almarami a truhlami a jiným nábytkem. Tu hrabě se rozhodl postavit si nový zámek podle tehdejší módy a naplnit jej nábytkem bohatě vykládaným různobarevným dřevem a perletí, cennými gobelíny a různými vymoženostmi bytové barokní kultury. Nový zámek byl zbudován západně od staré tvrze jemništské na mírném návrší a obklopen poměrně rozsáhlým parkem s rybníky. Roku 1724 novostavba byla již způsobilá k obývání. Podlaha: Posvátná místa II. str. 193 udává rok 1752, totéž datum jest v Soupise památek historických politického okresu benešovského str. 98, ale matriky postupické rozlišují k roku 1724 služebnictvo nového a starého zámku {poznámka: K omylu došlo možná z důvodu požáru zámku v únoru 1754, kdy byl zámek přestavěn v rokokovém slohu a proto nový}. Je to jednopatrová barokní budova s dvoupatrovým

středem. Průčelí východní má uprostřed vystupující rizalit {předsunutá část průčelí stavby po celé její výšce}, k oběma nárožím připojují se obdélníkové přístavky, kdežto průčelí západní, kde je uprostřed průjezd, mající z každé strany dva oblé sloupy s volutovými hlavicemi, jež nesou balkon, má střed o patro zvýšený a ozdoben štítem s hodinami. Po obou stranách štítu jsou vázy a sochy. Obě nároží tohoto západního průčelí jsou se dvěma symetricky umístěnými křídly, jejichž konce mají vzhled kaplí, které jsou kryty kopulovitými střechami prejzovými, kdežto všechny ostatní části zámku mají mansardovitou střechu. V jižním křídle jest umístěna kaple, jež byla vysvěcena 18. října 1725, při čemž slavnostně pokřtěno několik dětí {poznámka v matrice postupické}. Hrabě Trautmannsdorf pečoval i o to, že prostřednictvím pražského děkana Karla Řečického, s nímž si dopisoval, dostalo se této kapli odpustků, jež měl obstarat v Římě pražský světící biskup Jan Rudolf Špork {ze sbírky přepisů v zemském archivu pro Litomyšl a Jemniště}.

Zámecká opera.

Hrabě hleděl se i na Jemništi obklopit zámeckým uměleckým ruchem, hlavně hudebním, což bylo tehdy u bohatých vrchností obecně rozšířeným zvykem. Působili tu jednak dojmy přinesené z Francie a jed-

nak snaha napodobit císařský dvůr vídeňský. Aby hrabě nemusel si vydržovat za drahé peníze samostatnou kapelu a zpěváky, sáhl k běžnému prostředku. Zřídil si totiž kapelu krojovanou a livrejovanou. Tím odpadl

finanční náklad na kapelu, neboť služebnictvo mělo povinnost zdarma účinkovat v kapele, nebylo tak placeno za svou hudbu, nýbrž za své služby lokajské. Tito lokajští hudebníci byli na svoje hudební vzdělání hrdi a při každé příležitosti, kdy se měli podepsat, neopomenuli vedle svého jména uvést svůj muzikantský titul. Tak se vždy podepisoval Jan Jiří Sadecký „muzikant a lokaj hraběcí“, někdy i „hofmusikus“, Jan Jiří Knoth jako „muzikant a lokaj hraběcí“, Václav Černý „muzikant a lokaj“, kdežto Daniel Vrabka jako „tenorista a lokaj hraběcí“, podobně Karel Čada „tenorista a lokaj“ (podle matrik postupických). Hrabě měl mezi svým služebnictvem i zpěvačku. Byla to Františka Webero-

vá, vlastní dcera Benedikta Webera z královské kladrubské obory. Té hrabě po desetiletém jejím účinkování při divadle opatřil ženicha, kterého z písaře povýšil na obročního, totiž Františka Václava Pretlíka, pozůstalého to syna po Ludvíkovi Pretlíkovi ze Želiboře, bývalého to spoluradního královského města Sušice. V divadle se tehdy pěstovala jen opera. Jest to doba rozkvětu zpěvu, kde na áriovém zpěvu leží celá váha opery, kdežto orchestr hraje úlohu pouhého doprovázeče, proto je přirozeno, že výkony zpěváků byly více ceněny, že tudíž měli daleko lepší postavení sociální než instrumentalisté. Kde se konala operní představení, zda v zámeckém sále či parku, nelze rozhodnout.

Služebnictvo hraběcí.

V zámku byl zaměstnán proti dřívějšímu velký počet služebnictva. V 17. století měli na starém zámku, podobně i na Struhařově, komorníka, kuchaře, komornou a prادلenu. K výchově dětí pak nějakého kaplana, později za pana Ferdinanda z Říčan již hofmistra Joanesa Pauliniho či Böhma. Za hraběte Trautmannsdorfa se zvýšil počet služebnictva skoro čtyřikrát. Představeným všeho služebnictva byl hofmistr, po něm v hodnosti následoval „tafldekr“ {majordomus}, jim byli podřízeni asi čtyři lokajové. Všichni byli ženatí a jejich manželky zastávaly stejné služby, jako jejich muži u hraběte. Při kuchyni byli zaměstnáni starší a mladší kuchař, dva

kuchtíci, kuchyňská (asi k mytí nádobí), v prádelně pak dvě pradelny. V noci obcházel zámek ponocný a ve dne ho vystřídal vrátný. U hraběcích koní, a sice u jezdeckých byli „rajtknechtí“ {pacholek u koní}, kdežto u kočárových koní „forejtí“ a kočové. Do hraběcího kočáru zapřahaly se tři páry, první pár řídil na podsedním koni sedící „forejt“, druhý pár zapřažený před ojí a třetí pár zapřažený při oji ovládal kočí z vysokého kozlíku. Vzadu sedával „hofjäger“ Johannes, před kočárem běhal „laufer“ Josef Tony, koňmo provázival kočár „hejduk“ Jan Jiří Bolec, oděný v uherský šněrovaný kroj, proto také ho jmenovali někdy hraběcím husarem.

Přátelé jemnišťského hraběte.

Aby hrabě za svého pobytu na venkově věděl co se děje ve světě, vydržoval si vlastní korespondenty. Tak

z Prahy mu psával jistý „Hubátius“. Z důvěrnějších přátel hraběte se připomínají: Karel Antonín Baldebini,

rozený Vlach, který k jeho hraběcí milosti Adamu z Trautmannsdorfu na Jemniště přijel a roznemohouce se, zemřel v 73 letech, ovšem svátostmi zaopatřen, byl 7. srpna 1717 v kostele postupickém po pravé straně mužských lavic blíž dveří pochován (matrika postupická 1717-1741). V letech 1724-1730 jezdil na Jemniště k hraběti Cajetanus vladyka de Luxuštajn, bydlící se svým komorníkem Jakubem Fikou, jenž oženiv se s Lidmilou dcerou Jana Hojavy z Jemniště, usadil se v Struhařově. Po 30 let mezi roky 1720-1750 jezdil na Jemniště urozený vladyka Ignatius Bojan z Kamenné Lhoty, rodilý z města Čáslavě. Přátelské styky udržoval hrabě i s vrchnostmi ze sousedství, hlavně s vrchností z Chotýšan s rodinou Věžníků z Věžník. K divadelním představením a pak k honům sjíždělo se jistě dostatek hostů ze šlechtické společnosti v přepychových ekvipážích. Takový ruch

prožívalo Jemniště asi do let 40-tých 18. století. Později hraběte, jenž již překročil šedesátý rok svého života, hlučné zábavy unavovaly. Jestliže nový jemnišťský zámek ve svých prostorech hostil vzácné hosty ve skvostných vyšívaných kabátcích, v parukách, jichž husté kadeře splývaly až na ramena a přes týl na záda, v třírohých bohatě zlatem premovaných kloboucích, s lehkými kordy po boku a dámy s vysokými účesy, do nichž byla zapletena pštrosí pera, v širokánských zvonových sukních a v úzkých živůtcích z drahých látek, na nichž bylo plno krajek a stuh. I podzámčí mívalo své hosty, jichž šat však byl prostší, z obyčejného bělavého sukna, místo lehkých kordů těžké palaše a u žen prosté plátěné živůtky a suknice pestrých barev. Místo krajek a stužek však často pestré záplaty. Byli to vojáci a vojačky, hosté nezvaní a s obavami přijímání.

Vojenské průtahy v letech 1717 a 1719.

Tak hned v dubnu 1717 se tu zastavil nějaký oddíl dělostřelectva táhnoucího do Uher. Té zastávky využil tehdy kaprál Franz Kalina a dal se v chotýšanském kostele 13. dubna oddat s Magdalenou vdovou po Brunkofrovi, bývalém na vojně "fraierberkem" a po svatbě ženich s nevěstou do Uher odjeli. Na počátku roku 1719 zase se tu zastavil oddíl karabiniérské kompanie kyrysnického savojského regimentu prince Emanuela pod vedením Franze Karla Frecura, dobře zřízeného lajtnanta. Tehdy Ferenc Fuklhost zná-

silnil Lidmilu Píšovou z Chotýšan, jíž se v říjnu narodila dcerka Kateřina. Roku 1725 položili se kvartýrem na Jemnišťsku kyrysníci pod slavným Caraffovským regimentem a pobýli tu až do roku 1727. Pluk ten měl v Čechách garnisonu už od roku 1720. Roku 1723 zúčastnil se průvodu při korunovaci Karla VI. v Praze. Poddaní a kyrysníci dosti dobře spolu vycházeli a vzájemným kmotrovstvím při křtech dávali své přátelské vztahy najevo.

Jemniště za válek tereziánských.

Potom více než deset let měli jemnišťští poddaní pokoj, ale již roku

1741, přes panství táhli nějakí rejtaři, z nichž tu jeden jménem Jan Jiří ro-

dem z Rakous ve stáří as 30 roků těžce se roznemohl a byv zaopatřen postupickým farářem, skonal 15. prosince 1741 na novém ovčíně popovickém. Pochovali ho u kostela popovického (matrika postupická 1717-1749). Stejně tak roku 1743 táhl tu nějaký oddíl, jehož jeden voják jménem Ignatius, zemřel v Jemništi 9. ledna. Pochovali ho při chrámu sv. Martina v Postupicích (matrika postupická). Tehdy mladá panovnice Marie Terezie od roku 1740 zápasila o své dědictví s dravými sousedy, hlavně s pruským králem Fridrichem. Pruská vojska zaplavila několikrátě Čechy a tak roku 1744 projížděli i v okolí Jemniště nějaké pruské oddíly, při čemž jeden oddíl při nějakém nedorozumění zastřelil 19. října roku 1744 tehdy 39-letého sedláka Martina Bulánka z Moklin. Nešťastník byl druhý den pochován při kostele v Postupicích (matrika postupická úmrtní 1717-1749). Roku 1746 zase měli v Jemništi „zimní

štaci“ střelci od regimentu Josefa Filipa hraběte Harracha, krátce od harrachovského regimentu, kteří minulého roku bojovali v Lužici. Poddaným poskytovali kmotrovské služby zejména „fendrych“ {praporčík} Jan Baptista, kaprálové Jan Vilém Cýn, Jan Rajch a Franz Komely Schmotz. Roku 1748 zastavila se na panství opět nějaká kompanie „na marši“ jejíž hejtman urozený pán z Fiřschtů a choť fendricha Rosemunda Josefina byli 26. ledna 1748 svědci při křtu Karla synáčka Vavřince Jeřábka, čeledína z jemništského dvora. Vedle pana hofmistra Jana Gottfrieda Fišera, jenž na rukou křtěného držel, obročního struhářovského Václava Pretlíka a panny Františky Grünbergové, dcery pana důchodního. Křtiny vykonal v zámecké kapli s dovolením faráře postupického piarista pater Eugenius Sebastiani z Častolovic.

Sklonek života hraběte Trautmannsdorfa.

Tento piarista žil na Jemništi jako zpovědník a důvěrný rádce stároucího hraběte Adama Trautmannsdorfa a jeho vlivu lze přičítat zvýšení zájmu u hraběte pro záležitosti patronátní. V té době na přání hraběte znovu obsazena fara v Okrouhlici a příjmy faráře vesměs šly z hraběcího důchodu, založeno místo kaplanské v Postupicích, pevně byl vyměřen a vyplacen deputát a plat kantorovi postupickému, založeno několik fundací na mše za hraběte, který již překročil roku 1750 sedmdesátku svého věku, ale díky lékařskému umění pana Václava Forsta (v matrikách postupických se často jmenuje jako osobní lékař hraběte) svobodných umění filozofie a medicíny doktora, a dobrému zalo-

žení hraběte dočkal se hrabě osmdesátých narozenin 28. října 1761, zdědiv před tím roku 1753 panství Drnholec na Moravě. Ale na jaře roku 1762 ukončil svůj život osmého dubna asi v půltřetí ráno, byv zaopatřen. Pohřeb se konal 10. dubna. Pohřební průvod vedl děkan benešovský Jan Klobása. Jej doprovázeli tři piaristé z Benešova, otcové Gregorius, Angelis a Tomáš a postupický kaplan František Šperl. Tělo hraběte bylo na pět dnů uloženo v kryptě postupické v dvojité rakvi, a sice kamenné a dubové. Obřady při ukládání vykonal postupický farář Princz. Dne 13. dubna 1762 byla rakev vyzvednuta a v noci převezena k otcům paulánům na Staré město, kde ještě za svítání v jejich kryptě

uložena podle poslední vůle hraběte. Jen srdce, které bylo z těla vyjmuto, zůstalo na Jemništi a bylo zazděno v sakristii zámecké kaple. Novým páнем na Jemništi se stal, ježto zesnulý neměl potomstva, synovec zesnulého Josef Václav hrabě z Trautmannsdor-

fu. Smrtí předešel hraběte jeho zpo- vědník piarista Eugenius, který ochu- ravěv vrátil se do koleje benešovské a tam 27. března zemřel, zanechav po sobě několik pojednání z astronomie a matematiky (Vlasák Okres benešovský str. 104 z r. 1874).

Jemniště za války sedmileté.

Poslední léta vlády Františka Adama hraběte z Trautmannsdorfu na Jemništi spadaly do rušných let sedmileté války 1756 -1763. Po zemské silnici od Benešova k Jihlavě přecházely často oddíly vojska a projížděly vojenské transporty, z nichž se v květnu 1757 v Jemništi k vůli křtu zastavil transport vedený od Štěpána Takače, Uhra z města Pešti, ten čas kaprála husarského regimentu Esterhazy, který doprovázel vojenské vozy do Jihlavy s „mundurou“ a kterému na cestě zplodila dítě matka Anna. Synáčka pokřtil piarista otec Eugenius na Václava Jana Nepomuckého Aloisia dne 5. května 1757. Po bitvě u Kolína 17. června 1757 přenesla se válka sice na území mimo Čechy, ale vojáků měli v Čechách, zejména v zimních měsících stále dost. Na Jemnišťském panství měla zimní štaci roku 1759 kompanie husarů od pluku Rudolfa hraběte Palffyho a sice kompanie rytmistra Josefa Wachtenberga. Ostatní kompanie pluku toho bojovali ve Slezsku. Tehdy 27. listopadu 1759 panu rytmistrovi Josefu z Wachtenberga povila na Jemništi jeho choť Barbora dcerušku Marii Karolinu Aloisii, kterou při křtu na rukou držela hofmistrová jemnišťská Fischerová, druhou kmotrou byla choť oberlajtnanta. Křest provedl v jemnišťské kapli polní kaplan u kompanie Lukáč Žakalič. V Chotýšanech pak bydlel felčar čili chirurgus

Csáky se ženou Marií, furýr Silberpaur, jenž opatroval zásobování, pak kaprál Halas se ženou Barborou a husar Jan Polívka a jiní. Zdá se, že s poddanými se prostí husari nemohli shodnout. Následujícího roku 1760 tuto Vachtenbergovu kompanii vystřídala jiná od téhož pluku, s níž přišel i plukovní štáb. Jenže kompanie měla kvartýr na chotýšanském panství a kdežto na jemnišťském byli panduři. U této nové kumpanie husarského pluku Rudolfa hraběte Palffyho byl felčarem neb chirurgem Jan Eggstein, rodilý z Brna na Moravě, jemuž na Nový rok 1761 v Chotýšanech choť jeho Elisabetha darovala synáčka Jana Františka, kterého na rukou držel při křtu furýr (matrika postupická). V zámku chotýšanském byl ubytován plukovní štáb, jehož velitelem byl oberst Gruber. Paní oberstové však Ghotýšany nesvědčily. Na jaře roku 1761 se těžce roznemohla, a když chirurgus neuměl pomoci, povolali, k ní postupického faráře Jana Antonína Prince, aby Ji zaopatřil, a brzy poté 21. května paní Juliana usnula na vždy ve věku 39. let. Pan oberst pro ni zakoupil místo v chotýšanském kostele a dal zřídit kryptu u většího oltáře. Pohřební obřady vykonal postupický farář Princ. Po té odtáhli husari na bojiště do Slezska. Na jemnišťském panství byli od podzimu roku 1760 ubytováni panduři, a sice chorvatští hraničáři slavon-

skobrodského pluku hraběte Antonína Ignáce Mercyho. Pluk ten doplňoval se od roku 1747 ze středního a dolního Posáví z města Brodce nad Sávou {v Chorvatsku}, kde každý hraničář po dobu míru měl propůjčeno 13 jiter {7,5 ha} půdy, za to musel v čas válečného nebezpečí konat vojenskou službu ve vlastním mundúru a výzbroji, jak jej královna Marie Terezie předepsala. Z hraničářů čili jak je lid v Čechách jmenoval pandurů, se připomínají v matrikách postupických „fendřiši“ Matěj Tomáš Čakmas, Josef Remele pak Šimon Jurič, felčar Jan Rüdelmüller, kaprál Robot se ženou Františkou, pak polní kaplan Hyacint Mandekiš z řádu sv. Františka Serafinského. Tito hraničáři zde zůstali ještě přes zimu 1761-62, až do léta roku 1762. V červenci vedle hraničářů bylo tu nějaké oddělení pěšáků od harrachovského regimentu. Jednomu z nich Janovi Kschivanovi zemřel v Čelivě synáček Jan 4. července 1761, byl stár jeden měsíc. Posledními přes zimu kvartýrujícími vojáky byli pěšáci od uherského pluku arcivévody Ferdinanda a husaři od pluku Esterházy, ježto v následujících letech byla již pro všechny pluky vystavěna kasárna, což již dříve bylo od stavů žádáno s poukazem na to, že vojáci ohrožují mravopochestnost poddaných žen a měšťanek. Pochodujícím

vojsku však museli poddaní nadále poskytovat ubytování jako dnes. Pěšáci od Uherského Brodu pluku arciknížete Ferdinanda přišli na Jemniště na podzim roku 1766. Z pěšáků v Postupicích onemocněl Jiří Šlapka a již 28. listopadu 1766 zemřel ve věku 29 let byv farářem postupickým zopatřen. V Postupicích bydlel „cugsfýra“ {desátník} Portik se ženou Annou, kaprál Matěj Starý, jemuž tu žena Marie povila 5. dubna 1767 dcerku Annu a voják Michal Kržak, jenž kmotroval 29. března 1767 Dorotce dcerce Jakuba a Ludmily Zoulových poddaných to k Třeběšicům, ale ve Lhotě Roubíčkově bydlících, nejspíše provozovali tam tkalcovství. Podle jmen bylo mezi pěšáky asi hodně Slováků, ježto tento pluk směl verbovat jen v okolí Rábu, Prešpurka (Bratislavy), Nitry a v Pováží. Pěšáci odtáhli koncem jara 1767 a na podzim přitáhli husaři od pluku Emericha hraběte Esterházy. Plukovní štáb nakvartýroval se do Postupic, kde panu oberstleutenantovi Kašparovi rytíři z Frankenbuschu povila 24. listopadu jeho choť Anna rozená baronka z Rensperga synáčka Kajetána Josefa Jana, jež při křtu na rukou držel oberstwachmeister Kajetán hrabě z Formentu, svědkyněmi byly kapitánky Josefa z Mesterházu a Barbora de Secuis rozená z Frankenbuschu (matrika postupická 1741-1784).

Rottenhanové na Jemništi.

Když tyto uherské pluky ležely na Jemnišťsku, vládl nad Jemništěmi Josef Václav hrabe z Trautmannsdorfu a sice jak víme od roku 1762. Hrabě se roku 1766 oženil s Gabrielou hraběnkou Černínovou, jež mu darovala roku 1768 syna Maxmiliana. Ten záhy osiřel neboť otec jeho Josef Václav již

4. prosince 1769 zemřel. Jemniště dostalo se vdově Gabriele, jež se roku 1773 provdala za Jindřicha Františka hraběte Rottenhana, nejvyššího purkrabího pražského, jenž při korunovaci Leopolda II. v září roku 1791 pronesl holdovací řeč česky. Řeč tuto do češtiny hraběti přeložil sám Dob-

rovský, význačná to osoba českého obrození v době osvícenské. Hraběnka Gabriela roku 1797 přikoupila k Jemništi Popovice a skonavši 25. července 1806 ve Vídni našla poslední odpočinutí ve starší kapli jemnišťského panství. Jemniště zdědily pozůsta-

lé dvě dcery Marie Isabela a Marie Gabriela. Marie Isabela se provdala za Jana Rudolfa hraběte Chotka z Vojnína a získala od své sestry Marie Gabriely též druhou polovici Jemniště. Celé pak panství Jemniště zůstala své dceři Sidonii Chotkové.

Ostatní držitelé Jemniště na sklonku doby feudální.

Od Sidonie koupil Jemniště 24. listopadu 1829 její strýc Jiří hrabě Buquoy jenž je už roku 1836 prodal Veriandovi knížeti z Windischgraetz. O Windischgraetzovi si dodnes na Jemnišťsku vypravují, jak vždy o Božím Těle chodil v procesí v lípové aleji u zámku jemnišťského a o kněžně že o obžínkách si vždy vypůjčila v Milovanicích od rychtářky selský kroj a v něm zatančila si se všemi rychtáři na Jemnišťsku. Každý rychtář musel mít svoji hudbu, obyčejně si jí půjčovali mezi sebou a musel při sousedské kněžnu jednou do kola provést. Dne

7. září 1849 zrušením poddanství ztratilo panství Jemniště svůj význam neb veškeré svazky mezi vrchností a poddanými byly rozvázány a veškerá veřejnoprávní moc byla přenesena na okresní úřady. Bývalí poddaní pak stali se výkupem plnými vlastníky svých statků, za něž spláceli bývalé vrchnosti náhradu. Velkostatek Jemniště náležel Windischgraetzům do roku 1868, kdy byl prodán Zdeňkovi hraběti ze Sternbergů, jehož potomkům patří {po více než padesátileté přestávce v minulém století} dodnes.

Část II.

Věcné pouto poddaného k vrchnosti.

Poddaný byl poután k vrchnosti trojí závislostí, věcnou, osobní a veřejnoprávní. Pouto věcné záleželo v tom, že poddaný držel svoji usedlost jako nájemce, ježto plnoprávným majetníkem byl pán panství. Tento poměr nájemní byl dvojitý, buď sedlák držel usedlost do vůle pánovy, takže tento ho v zásadě mohl sehnat se statku kdykoli chtěl, ve skutečnosti k sehnání osedlého nevedla tak libovůle panská, nýbrž hospodářské zájmy pánovy, např. rozšíření dvorů, anebo přeměna vsi na městečko, kdy sedláci musí ustoupit městským řemeslníkům. Jiná úprava tohoto poměru nájemního byla ta, že sedlák byl dědičným nájemcem či uživatelem, ovšem toto právo k dědění statku musel si

zakoupit. Proto takoví osedlí byli označováni termínem „zakoupený osedlý“. Dědické právo k statku bylo různě upraveno, např. směly dědit jen děti hospodáře, ale ne bratr hospodářův, nebo jeho děti tj. synovci a neteře odstupujícího hospodáře. Nebylo-li dědiců podle práva, spadal statek na pána jako odumřelý a pán ho znovu osazoval. Ovšem hospodařil-li takový zakoupený sedlák špatně, např. zadlužil statek, přes dvě třetiny, nebo nevykonával-li povinností na gruntu lpících, např. robot, měl pán takového neschopného hospodáře sesadit a grunt osadit jiným, v praxi obvykle nejblíže příbuzným, přičemž sesazenému zajištěn výminek.

Úrok.

Ze své živnosti ať ji držel právem jakýmkoli, byl povinen osedlý dávat nájemné tj. úrok, který byl individuálně vyměřen, takže v některé vsi se ve výši úroku nesrovnávali ani dva osedlí. Úrok odváděl se na sv. Jiří a na sv. Havla. Někdy se svatojiřský úrok lišil od svatohavelského nižší nebo

vyšší hodnotou. Úrok platil se jen v naturáliích, jindy byl jen peněžitý, dost často též smíšený. Nejčastějším případem naturálního úroku bylo odvádění „ouročních kurů“ či drůbeže, vajec pak ovesných či jiných, vospů tj. sypání obilí do panské sýpky.

Povinnosti držitele panství.

Tím, že pán propůjčil poddanému usedlost, zavazoval se k povinnosti podporovat podle možnosti ve zlých dobách svého nájemce. Tak byl pán povinen v době neúrody vypomáhat obilím jak na chléb, tak k setí, půjčovat mu ho na mírné splátky. V lesích svých musel dovolit poddaným sbírat

si klestí na palivo, někdy též dopřát pastvu poddanskému dobytku na mýtinách, nebo na panských úhorech a pastvinách. Často pásával se panský i poddanský dobytek společně na panských či na selských pozemcích bez rozdílu. Úprava pastvy byla vůbec rozmanitá. Nezakoupenému sed-

láku byl povinen pán dávat udržovat usedlost opravami nebo vyhořel-li dát mu statek postavit, nebo při nejmenším poskytnou dříví na novostavbu. Zakoupený sedlák si musel však statek udržovat sám a po vyhoření obnovit si stavení rovněž jen na svůj náklad. Na Jemništsku po válce 30 letě jednáno s osedlými jako s nezakoupenými. Bylo-li tomu tak před válkou 30 letou nelze dát spolehlivou odpověď. Známe sice soudy poddaných s pány pro sehnání se statku, sice Anny Sobíškové z Bořeňovic v roce 1604 a Jiřika Šišky z Jemnišť v roce 1595, ale spisy soudní se nezachovaly všechny, jmenovitá rozhodnutí soudů nám chybí. Jsou tu sice různé náznaky, že osedlý na Jemništsku byl zakoupen, např. že pán, když rozšiřuje svůj dvůr, vykupuje selské grunty, než jistoty se tu nelze dobrat. Průběhem 17.

stol. bylo několik hospodářů pro nehospodárnost sesazeno a statky dány příbuzným nebo rozděleny. Tak v Jemništi byl kol roku 1680 sehnán Vavřinec Vacek a vzat do služby do dvora Jemniště, kde dělal kravaře a jako takový zemřel ve věku 54 let 21. listopadu 1687 (matrika postupická 1656-1717). Z jeho statku utvořeny dvě chalupy. Jindy zase přesazovala vrchnost hospodáře z gruntu jednoho na druhý, což působilo zmatky při soupisech berní oscdlosti, když byly srovnávány výsledky starých vizitací. Poslední sehnání ze statku, plynoucí z libovůle panské událo se před rokem 1711. V tom roce povýšena ves Postupice na městečko a tu musely staré selské rody udělat místo ze všech končin Čech ba i z říše německé příšlým osobně svobodným lidem, kteří se v Postupicích zakoupili a stali měšťany.

Jemnišští goddaní se zakupují do svých gruntů.

Když po roce 1716 dostalo se Jemniště do rukou Františka Adama hraběte z Trautmannsdorfu, nařídil tento všem osedlým, aby se zakoupili. Současně nařídil, aby pro jeho poddané byly založeny roku 1717 řádné gruntovní Knihy, „do kterých gruntové poddaných jemništských se všema případnostma podle šacunku vložené a nynějším držitelům upsáním pojištěné byly a to pro budoucí bezpečnost nápadu a dědictví, při tom i opatření vdov a sirotkův, na který obzvláštní zření a péči míti při tom dobré svědomí zachovati jeden každý, kdo v těch knihách pracovati bude, se napomíná a podle příkázání Božího povinnen je a bude“. Zakládání knih řídil hejtman Antonín Ignatius Zobelický. Každý grunt byl vyšacován na 50-70 kop grošů míšenských, chalupa na 25-30 kop míšenských. „Podle šacunku práva

rychtářského s povážením špatného stavení a nynějšich těžkých let, nejsouc tu kromě milostivé vrchnosti žádný nápadník téhož gruntu ráčí J. M. nová vrchnost takový grunt nynějšimu držiteli z dobrovolnosti a milosti podle tohoto upsání jednu polovici šacunku darovati, druhou polovici by podle možnosti ročním splacováním vyplatit (spláceli až do 50-tých let 18. století) a tak za vlastní odevzdávati“. Při tom zapsána do knih všechna orná pole a louky s označením polní trati a výměrou podle výsevku vrchovatých strychů, u luk odhadnuta roční sklizeň na vozy. Pak zaznamenány povinnosti vůči vrchnosti totiž úrok, úroční slepice a husy, plat za zrušené zpracovávání lnu a konopí, tak zvaný plat za přádlo, při pozdějších zápisech uváděna též výše roboty. Tedy od roku 1717 byli naši sedláci zakoupeni,

možná, že zákup platili již jejich předkové několik století před tím, neb je častý případ, že za války 30-leté když mnoho hospodářství bylo zruinováno, sedlák nemohl platit úroky a plnit převzaté závazky ke gruntovnímu pánu. Tu vrchnost se v jeho statek, obyčejně až po smrti hospodáře,

neb bylo málo lidu, uvazovala právem, statek dávala jinému hospodáři, od něhož závdavek zákupní nechtěla, neb také ho nový hospodář platit nemohl, protože neměl čím. Staré gruntovní knihy za války vzaly za své, nové se nezakládaly a tak zakoupené grunty se staly nezakoupenými.

Vývoj robotní povinnosti na Jemništsku.

Vedle úroků byl osedlý zavázán k robotě. V 17. století neměl sedlák ani chalupník na Jemništsku ročního vyměření roboty, zvyklostí bylo, že každého týdne tři dny pracoval pro vrchnost a tři dny pro sebe. O letních pracích dostával za den dvakrát stravu a bochník liberního chleba. To platilo pro Postupice, Čeliv, Milovanice a

Holčovice. Ježto ani pro ostatní vsi pozdějšího dominia Jemniště nebylo ročního vyměření, můžeme pro ně počítat tuto třídní robotu, neboť takto se robotovalo na sousedním panství vlašimském, jemuž náleželo 28 vesnic. Co vše se robotní prací obstarávalo, podává následující seznam robotních prací z roku 1664.

1. „Štěpnice po jaru vyhrabávati, sprázdňovati a kde potřebí ploty ohrazovati, stromy na podzim při kořání okopávati a po jaru vyklešťovati a zahradníkovi i v kořené zahradě nápomocni býti, rejti a ovoce česati.
2. Louky jarního času sprázdňovati, krtiny zřejvati a kopce srovnávati, křoví, trní vykopávati vody zavozovati.
3. Trávy na sena a votavy posekati, rozmetati, sušiti, do kopišť shrabovati a do kopek suché skládati, sedláci, kde náleží na ovčiny a do dvorův odvažovati.
4. Hnoje ze dvorů a ovčínů chalupníci na vozy nakládati, sedláci na panské pole vyvažovati, a zase chalupníci rozkejdati a sedláci zavorávati.
5. K jarním sejím, k ovsům, hrachům a k ječmenům pole, tak podobně zahrady, kde se semena lněná, konopná, prosa, mrkve, řepy sejí, hlavatice {bílou řepu} sázejí, zvorávati a takové zavoláčeti.
6. Žitné slámy vytrásati, došky záklasníky dělati a co na stavení od sněhův, dešťův pokaženo a od větrův potrháno bylo na střeších, zase časně zapošívati, pobřísla časně šafářům, vrátnému a jinším na vázání pšenic a ječmenův, ovsův nadělati a jak polní práci tak i domácí střechy, aby na obilí nepršelo a mlaty spravené, perny {prostor ve stodole k ukládání vymláčené slámy-plíveň} vyprázdňené a zhotovené byly, to vše zaopatřiti jest.
7. Bodláci a zlou travu na zahradách polních, z mrkve, ze lnu, z ječmenův i časem z ovsůch vytrhávati a zelí okopávati.
8. Chmelnice sládkovi, mládkovi a pomahačům jeho rejti nebo kopati, řezati, zasejpati, týčeti, a sládek sám povazovati, navazovati, podlamovati, tyče od větrův skácené napravovati, v čas jistý, než by hlávky chmelné přezrály, od dešťův, slunce a větrův mouky neztratily,

- tyče zase vytahovati, čkátí, chmeliny zřezati, zavazovati, tyče snášeti a zase zrejti napomáhati mají.
9. *Ovce práti vlnu z nich stříhati, sbíratí, snášeti, žokovati, tak podobně svatováclavskou stříž a práci, od které se jim od ovce po dvou penězích a jehněte po jednom penízi platí, vykonávati mají.*
 10. *Rybníky potěrní a vejtažní po jaru a velké kaprové rybníky na podzim loviti, ryby ve džberích, neb plachtách do kádí a potom do voznic nositi a sedláci ve voznicích vytčené, kde náleží odvozovati.*
 11. *V potocích, když se jistým osobám poručí, ryby do sakův a raky i do ruk chytati, lapati a do haltýřů {malá dřevěná nádrž s průtokem vody k sádkování menšího počtu ryb} neb kuchyni pro vrchnost odvozovati.*
 12. *Ouhory k podzimním sejím zvorávati, zavlačovati, smísiti troje rolí žitům a pšenícím čtverům učiniti a pěkně zavlačeti.*
 13. *Letních časův obilí, aby nepřežrálo a zrní tak hrubě nevypršelo, obilí časně žíti, sícti, vázati do mandelův, snášeti, skládati, po dešti překládati, sedláci do stodol svozovati, chalupníci vymlácti, dobře a pěkně vyvívati, na sejkky odnášeti a sedláci k prodeji odvozovati, za to strava a každému bochník chleba dávatí se bude.*
 14. *Před nastání času podzimního, síje žit a pšeníc, když se pole jak náleží podvorají, na rozsívání chalupníci a vorání a vláčení sedláci se vypravovati a ty dvě pilné práce obilí s pole časně do stodol skliditi a zase vymláčený zasíti a to obé dobře vykonati, pochvala a povinnost sama to přináší a míti žádá.*
 15. *Předivo, konopě, nejdříve poskonné, potom hlavaté, lny trhati, drhnouti, mlátiti a potom máčeti, z vod vytahovati, rozstavovati, v pazdernách sušiti, setřítí, zmydliti, zhachlovati {česat len}, vlákna konopná, lněná, též pačísky a koudele, každé zolášťe odvážiti, potom po kolika librách komu co a jak mnoho k předení dáno bude, zase na váhy odvésti povinni budou.*
 16. *Dříví k stavení na kmemy, látra, provazce a sáhy na podzim, když jinší práce pominou a mízha z kmenu lesového vyzraje, do nastání jarních časův, v lesích sekati a jak mnoho, kdy na koho uloženo a poručeno bude, takové sdělávati a domů odvozovati náleží.*
 17. *Ponůcky, kde nařízeno bývá každé noci majíce zbraně při ruce a troubu, aby po každé hodině troubili, a noční schůzky, pokoutní postávání, hry, pití, křiky a všelijaké pokřiky, kdyby se kdy od koho co zlého a nenáležitěho počínalo a vykonávalo, toho netrpěli, zloděje a škodu ohně celé noci pilné pozory dávali, ranního času po vykonání ponůcky je, věděti mohli, odvozovati a tak všichni se chovati mají.*
 18. *V posílkách, kdekoliv kdy vrchnosti anebo správci panství zapotřebné jest, na cesty choditi a od každé míle po čtyřech krejcařích platu svého přijímati mají.*
 19. *Na houby, smrže, špičky a potom hříby, fialy, jahody, maliny, lískové ořechy, tak podobně na hledání včel v lesích choditi, vrchnosti přinášeti a za to skutečný platy a poděkování užívati mají.*
 20. *Na shony zvěře, srncův, vlkův, lišek, zajícův, do lesův, tenutníci {tenata=lovecké sítě} se soškami a volavci s klapačkami choditi, od vlka 35 krejcarů, lišky šest krejcarů, zajíce tři krejcarey, platův za své práce užívati nařízeno majíc, v tom se věrně chovati budou.*

21. *Mezníky, meze, cesty, silnice, lávky mostky, příkopy napravovat a každého roku po jaru, dřív než jinší práce nastanou, takové obcházení a pokudžby co kde ke škodě vrchnosti a jednomu každému vynašlo, hned v tom vrchnosti anebo ouředníku zprávy dáovati budou.*
22. *V každé obci neb vesnici dvě a dvě osoby ve čtyřech nedělích domy a obydlí obcházet a jak komíny, prsky{ohniště kamen}, pece vymetané a před ohněm a škodou opatřené jsou dohlídati od rychtářův nařízení, aby skutečně byli, se poroučí.*
23. *Zimního času ledy sekati, do lednice voziti, skládati, taky při rybnících vokenice dělati a tak tyto celoroční práce a roboty, poslušně a pilně všichni vykonávati povinni zůstávají“.*

Než při této třídení robotě nezůstalo, asi již v létech 70-tých 17. století na Jemništi poddaní z Jemnišť, Dobříčkova a Lhoty museli v době pilných prací polních robotovat více než tři dny, „*neb vrchnost sotva s tou malou hrstkou dva dvory obdělat mohla*“, jak sdělovala vizitačním komisařům roku 1676. Zvýšení roboty pocítili též poddaní Milovanic, Čeliva, Postupic, Holčovic, ježto počet poddaných se zmenšoval a pozůstávající museli „větší onus {tíhu}“ nést. Robotní patent roku 1680 mohl vlastně tento stav jen uzákonit. Zvýšení roboty proti roku 1664 přinesl pak robotní patent z roku 1717, podle kterého hrabě Trautmannsdorf dal roboty nově vyměřit. Patent ten namnoze převzal ustanovení z patentu vydaného v roku 1680. Robotu stanoveno konat tři dny v týdnu, denně měla trvat od východu do západu slunce s dvouhodinovou přestávkou. Ale patent nepřímou připouštěl překračování stanovené maximální roboty tím, že nařizoval, aby poddaným, kteří by některý týden strávili na robotě více než tři dny, má to, oč více pracovali, bytí strženo z řádné roboty v týdnu příštím, a rovněž kdyby někdo přišel na robotu pozdě, měl ztracené hodiny vynahradit. Stanovené maximum robotní nebylo též třeba dodržovat v době žní a senoseče. Tehdy totiž byli poddaní povinni robotovat celý týden. Ježto patent zakazoval obtěžovat poddané sbíráním

lesních a polních plodin „*proti přirozené nemožnosti*“ tj. žádat od poddaných stejné množství těchto věcí v době úrody jako neúrody, tu hrabě Trautmannsdorf velkomyslně takové sbírky svým poddaným odpustil, ač poddaní to nedělávali zadarmo, neb za to skutečné platy a poděkování užívali. Tehdy také hrabě Trautmannsdorf zrušil povinnost zpracovávat panský len a konopí, ale za to museli poddaní platit do důchodu z každého gruntu 24 krejcarů a z chalupy 18 krejcarů, jako dávku za prádlo. Roku 1738 vyšel nový robotní patent, který byl jen doplňkem patentů předešlých z let 1680 a 1717. Stylizace tohoto patentu byla tak nejasná, že vrchnosti si mohli patent vykládat, jak chtěli. Patent sice stanovil robotu na tři dny v týdnu, ale připouštěl v různých případech překračování tohoto maxima. Jemnišťská vrchnost si patent vykládala tak, že vlastně může roboty zvýšit. A skutečně tak učinila, jak ukazují zápisy v gruntovních knihách z těch let „*co se roboty dotýče, ta a taková v setí jarním a podzimním, v klizení sena, otavy, téhož v žních, v ledu sekání, celý týden, v ostatních ale časech toliko čtyři dny, kdežto vždy časně ráno jezdit i chodit sedlák povinen jest, jak s potahem, tak pěšky konána býti má*“. Tedy ze statku jedna osoba s potahem a jedna na pěší robotu chodit. Chalupník pak musel konat robotu rovněž celý týden v setí jarním a podzimním, v klizení sena, otavy, též v žních, v ledu sekání, jinak

čtyři dny v týdnu. Ale přes to vrchnost do přiznání k berni dala zapsat, že roboty na panství Jemništském koná se jak od sedláků, tak od chalupníků po třech dnech týdně, ač tomu zápisy v gruntovních knihách z téhož a následujících let odporovaly. V témže přiznání je uveden též soupis victualí {životních potřeb, potravin}, které dávají se robotníkům během roku, totiž na hotových penězích šest zlatých 33 krejcarů, piva tři sudy {sud=2.24 hl.} a jedno vědro {56 l}, patoků {podřadného piva} tři sudy, výražkové mouky dva strychy {strych obilí=93 l} a $\frac{3}{4}$ mírky {míra obilí=61.5 l} hrachu, osm strychů a $\frac{1}{4}$ mírky krup, másla 131 žejdlíků {zejdlík=0.48 l}, mléka 262 pint {pinta=1.93 l}, dříví na vaření 28 sáhů {sáh dříví=3.41 m³}. Na sousedním panství popovickém podle přiznání k panské berni z roku 1749 byla roboty na čtyři dny rozdělena, neb poddaní prý přicházeli později a odcházeli dříve, denně se prý víc nerobotovalo než šest hodin, poddaní směli za to pást po sklizni na panských lukách, dostávali jídlo, pití, i peníze, kdyby tomu tak bylo opravdu, měli popovičtí poddaní slušné poměry, než v přiznání panském byly poměry velmi často zkreslovány, mnohé věci zapřeny a vylhány. Údaje katastru by mohlo podporovat jen to, že panství Popovice bylo od roku 1732 majetkem Křižovníků s červenou hvězdou a „pod berlou“ tj. na duchovním panství se vždy snesitelněji žilo než na světském. Zhruba počítáno mělo tehdy panství jemništské k použití 182 osob a to ze 71 selských statků po dvou osobách tedy 142 osob, z chalup, jichž bylo 40 po jedné osobě, chodili-li z chalup též dvě osoby, tedy 80 osob, takže počet stoupne na 222 osob, to by byla jedna desetina ze všech poddaných, jichž bylo asi

2 000 duší. K tomu mělo panství v době žní k použití domkáře se třemi dny roboty za rok, kteří chodili robotovat, kam se poručí a jejichž počet stále rostl. Tuto těžkou robotu konali na panství jemništském až do roku 1775, tehdy totiž královna Marie Terezie 13. srpna vydala nový robotní patent. Robotní povinnost se tehdy odstupňovala podle velikosti placené kontribuce v roce 1773 v 11 tříd robotních. Poddaní zařazení do prvních sedmi tříd měli vykonávat jen roboty ruční neb pěší a sice: Podruzi neplatící vůbec žádnou kontribuci byli zařazeni hned do první třídy a tím byli zavázáni k ruční robotě po 13 dnech do roka, odtud robotní závazek stoupal podle velikosti kontribuce až k příslušníkům sedmé třídy, kteří byli zavázáni robotovat jednou osobou tři dny v týdnu, do třídy osmé až jedenácté byli zařazeni sedláci, kteří platili kontribuci od devíti zlatých 30 krejcarů do 42 zlatých 45 krejcarů. Sedláci osmé třídy byli povinni konat roboty týdně tři dny s jedním kusem tažného dobytka, deváté třídy s dvojspřežím, desáté s trojspřežím, jedenácté s dvěma páry, vedle toho sedláci deváté až jedenácté třídy byli zavázáni v době od Jana Křtitele {24. června} do sv. Václava každý týden k jednomu, dvěma neb třem dnům pěší roboty, konané jednou osobou, která měla dostávat od vrchnosti určité množství chleba odváženého na libry. Všechny mimořádné roboty, jež poddaní konali nad třídní maximum stanovené patenty, nesměly být žádány, byly-li žádány, museli být zaplaceny od října do února sedmi krejcarů za den, od března do července deset krejcarů za den, od července do září 16 krejcarů. Poddaným zůstaveno na vůli, chtějí-li robotovat podle patentu, nebo podle

závazků přede patentem. Vrchnost jemništská byla tehdy nucena zříci se svých vysokých požadavků robotních a zavést roboty podle sazeb robotního patentu. Robotní sazba pak byla každému zapsána do gruntovní knihy. Nejběžnější a pro panství typická byla sazba podle třídy desáté, totiž týdně tři dny se dvěma voly a jedním práce schopným pacholkem, který má od sv. Jana Křtitele do sv. Václava půldruhé libry chleba {cca ¾ kg}. Krom to-

ho od sv. Jana Křtitele do sv. Václava vykonávat jednou práce schopnou osobou jeden den pěší roboty týdně. Domkáři na dominikálních pozemcích měli vykonávat nanejvýše tři dny pěší roboty každoročně o žních, tedy jako před vydáním patentu, domkářům na obci tj. majícím domek na obecním pozemku určovala vrchnost sama robotní povinnost, ne však více než tři dny ročně. Tak se robotovalo skoro až do roku 1848.

Osobní pouto poddaného k vrchnosti.

Nejen poddanská půda z níž poddaný platil úrok a vykonával různé roboty a různé povinnosti, patřila vrchnosti pozemkové, držící panství jako statek zapsaný v zemských des-

kách, ale poddaný sám a jeho rod byli do jisté míry majetkem vrchnosti. Tento poměr poddaného k vrchnosti nazývá se obyčejně osobním poutem poddaného.

Omezení volné stěhovavosti.

Tím, že poddaný patřil vrchnosti svou existencí, byl omezován v dispozici se svou vlastní osobou, především nesměl z panství vzdálit se bez svolení vrchnosti, neb tam kde se zrodil, musel i zemřít. Chtěl-li se vystěhovat, musel žádat o výhost, který dostal jenom tehdy, dostal-li řádně svým povinnostem vůči pánu. Výhost si musel ovšem poddaný zaplatit sám. Takže si v roce 1712 Rozina dcera Václava Bubníka, šenkýře z Postupic, poddaného to k panství jemništskému, brala za muže Ambrože Šturma, zedníka z Postupic, musela dáti za výhost 12 zlatých. Později asi v roce 1720 zase když se vdávala druhá dcera téhož šenkýře Ludmila, na zapravení výhostu jedna kráva jest dána za sedm zlatých a za výhost jejího ženi-cha Václava Hrádka, zedníka, zůstal tchán dlužen do vrchnostenského důchodu 10 zlatých, které teprve roku

1732 při dělení pozůstalosti byly do vrchnostenského důchodu zapraveny, z podílu Ludmilina. Později zase v roce 1743 se vdávala Eleonora pozůstalá dcera po nebožtíkovi Matěji Zahradkovi, který jsa vyučen tesařem prodal roku 1716 svůj statek v Milovanicích a zakoupil se v Postupicích, avšak poddanosti kmetičné nebyl zbaven, zaplatila za výhost do důchodu jemništského 15 zlatých a od téhož „vejhostu“ akcidents {vedlejší příjem úředníků z poplatků poddaných za úřední výkon} kanceláři patřící čtyři zlaté 30 krejcarů, ježto si brala Matěje Nesvačila svobodníka z Bradáčova neb Rovna, kam se novomanželé po svatbě odebrali. Poplatky za výhost nebyly tedy pakatelem. Teprve v roce 1771 stanovila královna Marie Terezie poplatek za výhost na šest zlatých. Toto omezení ve volné stěhovavosti u selských dětí, nemohli-li doma na

panství dosáhnout gruntu, nebo se naň přiženit, a i u ostatních poddaných bylo těžkým omezením svobody, neb jít do služby na cizí panství mohl poddaný jen se svolením vrchnosti,

ovšem jen na čas, chtěl-li zůstat trvale mimo panství, musel si koupit výhost a ten, jak jsme viděli, nestál maličkost.

Nesvoboda ve volbě povolání.

Poddaný bez vůle vrchnosti nesměl vyvolit si své povolání, tj. nesměl se bez svolení vrchnosti učit řemeslu, nebo jít na studie. Na jemništsku skutečně řemeslům se učily v první řadě jen děti vesnických řemeslníků a pak děti panských zřízenců, nebo zájemců panských podniků, jako mlýnů, hospod, kováren apod. Proto na panství shledáváme po celé 17. a 18. století tytéž rody při řemesle. Tak ze vsi Postupic vzešel v polovině 17. století poddanský kovářský rod Jišů, který ke konci 18. století měl obsazeny téměř všechny kovárny na panství jemništském, ba i v sousedství, vedle nich se tu vyskytli občas Svobodové, osobně to svobodní kováři, jak již jméno samo ukazuje, pak zase svobodní Procházkové, jméno to tuším naznačuje volnou stěhovavost nositelů. Z postupického ovčína vzešel v polovině 17. století rod polních mistrů a ovčáků se jménem Fryš, kteří koncem 18. století řídili všechny ovčiny na jemništském panství, ba mnohé rodiny byly najaty od vesnických obcí za obecní pastýře či slouhy. Při řemesle krejčovském a ševcovském udržovaly se rody jen v 17. století. Když zřízeno městečko Postupice, byl počet řemeslníků zredukován tím, že nedávalo jejich dětem svolení k učení se řemeslu, aby občané postupičtí našli dostatečnou obživu. Tu se potomci těchto řemeslníků vrací mezi zemědělce, při čemž jim zůstává jméno po řemesle otce. Švec, Krejčí, Tkadlec

apod. Podobný pochod se odehrával i dříve bez tohoto umělého zásahu, tím, že syn nevyučil se řemeslu svého otce, ale jako příjmení mu zůstalo označení řemesla jeho otce. Od roku 1766 podle královského nařízení šlo žádat od poddaných za povolení učit se řemeslu nanejvýše jeden zlatý. Na studie pokud vím, nešel z Jemništska v 17. a 18. století nikdo. Lepší školení, aby mohl zastávat místo vrchnostenského úředníka dostal syn sedláka Kuliše z Milovanic, takže roku 1693 byl purkrabím na Jankově, ale poddanosti kmetičné nebyl zbaven a proto přináležel stále do Milovanic, takže, když díl postupický s Milovanicemi roku 1693 od Jankova byl odprodáván, prodávající Rudolf František Ferdinand z Talmberka si ho vedle jiných vymínil za všechny ze všech přítomných a nepřítomných však k statku postupickému poddaností povinných. Podobně byl pro službu ve vrchnostenské kanceláři vycvičen Václav Mareš. Jeho otec Martin Mareš sloužil ve dvoře bořeňovickém a jako stařeček 96 letý držel na rukou při křtu roku 1701 příštího dědice spojených panství Jemniště, Struhařova a Jezera Ferdinanda Petra Františka pána z Říčan. Na to za dvě léta věkem sešlý jako 98 letý stařec zemřel 12. května 1703. Václav Mareš dosáhl ve vrchnostenské službě hodnosti purkrabího a vedle toho jako správce řídil dvůr v Bořeňovicích. Za své služby dostal pro své děti chalupu

v Bořeňovicích se 12 strychy dominiálních pozemků, ale asi roku 1720 byla tato chalupa přiřazena k rustikálu jako ekvivalent za svedené rustikální pozemky. Vrchnost jemništská ze svých poddaných kryla též potřebu čeledi ve dvorech a služebnictva při zámku a tu došel mnohý selský synek, kterému se nedostalo statku, bezpečného zaopatření. Tak je shle-

dáváme mezi hraběcími „forejty“, „rajtknechty“, kočími a i šafáři. Osobní služebnictvo hraběcí, jak jsme viděli, muselo bytí hudebně vzděláno a vyškoleno. Proto teprve v druhé půli 18. století, když zájem o hudbu poklesl, byli bráni též poddaní jemništská mezi hraběcí „lokaje“, před tím byli najímáni lidé „poddaností kmetičnou“ či člověčenstvím nestiženi.

Uzavírání sňatku.

Na jiných panstvích museli si též poddaní kupovat povolení k sňatku, ale pro to na jemništsku jsem nenalezl dokladů, ba myslím, že tu vrchnost spíše k sňatkům nutila, než bránila. Tak roku 1676 si stěžuje jankovský pán vizitačním komisařům, že *„mládež teď se dokonce ženit nechce a utíká mu z panství“*, to platí zejména pro Postupice, Milovanice, Čeliv, Holčovice a Želichov. Jistý nátlak vrchnostenský, aspoň při panských zaměstnancích možno spatřovat v tom, že když ovdoví např. nějaká šafářka, tu čeledín, který si ji vezme za ženu, třebas byla vdova o dvacet let starší, jest ihned povýšen na šafáře {šafář= správce organizující práci čeledi na hospodářských dvorech}. Tak roku 1742, když si 10. listopadu „pacholek od volů“ Jan Slepíčka vzal za ženu Kateřinu, vdovu po šafáři Francovi Strnadovi, byl ihned povýšen na šafáře. Roku 1756 královna Marie Terezie nařídila, aby poplatek na povolení k sňatku obnášel 30 krejcarů. Jest

možno, že jestli dříve se nic neplatilo, nyní od roku 1756 se muselo platit, neb vrchnost nerada z platů slevovala, ale nová ráda zaváděla, zvláště když ne vždy jasně stylizovaná královská nařízení jí dávala podnět. Vnější znakem osobní závislosti poddaných na vrchnosti byl slib člověčenství a „poddanosti kmetičné“ při převodech na nové majitele panství, tj. slib věrnosti a poslušnosti. Někdy se též vzpírali poddaní složit slib člověčenství, pokládající se za svobodníky, jako např. v druhé půli 17. století domažličtí Chodové. Na Jemništsku, když byl roku 1673 díl Dobříčkova od Koleje Karlovy přikoupen, nechtěl poddanosti slíbit sedlák Jan Hanuš, snad se pokládal za svobodného, vždyť zde poddaní nekonali žádných robot, nýbrž jen úrok dávali „pánům doktorům Karlovy univerzity“. Nová vrchnost ovšem roboty požadovala a Hanuš raději zběhl.

Zvláštnosti při poddanosti kmetičné či člověčenství.

Poddanství bylo dědičné a z rodičů přecházelo na děti. Ale zajímavé zvyklosti v dědění poddanosti se vytvořily na Jemništsku v 18. století,

když se totiž poddaný oženil s dívkou osobně svobodnou měšťanského původu, anebo naopak. V prvním případě poddanskou příslušnost k vrch-

nosti jemništské po otci pouze synové, kdežto dcery dědily po matce osobní svobodu a tím právo na volnou stěhovavost. Tak například v rodině postupického soukeníka Ondřeje Koláře ježto on byl poddaný k Jemništi, byli chlapani poddaní a dcery svobodné, ježto žena soukeníkova Anežka byla z rodu svobodného. Podobně když si 5. října roku 1745 vzal Franc syn Václava Veselého, panského bednáře a člověka poddaného, Dorotu dceru Matěje Bouchala, zůstala ona svobodná s dcerami. Ke křestním zápisům takovýchto rodin v matrikách postupických poznamenával vždy zapisující tuto formuli: „otec se synami (syny) poddaný, matka s dcerami svobodná“. V druhém případě vzal-li si osobně svobodný muž měšťan za ženu poddanou, byly z takového manželství všechny děti obojího pohlaví vždy svobodné. Tyto zvyklosti vyvinuly se teprve, když na panství jemništském bylo zřízeno městečko Postupice a pevně se vyhranily asi v 30 letech 18. století. Před tím platili jiné

zásady totiž, že žena si nezachovávala osobní svobodu při sňatku s poddaným. Tak když se 13. února roku 1701 šenkýř postupický Pavel Jíša, vdovec, znovu ženil s vdovou Anežkou pozůstalou po Hendrychovi Lorencštorfovi z Lorencštorfu, zapsal kněz do matriky svateb: „on poddaný dědičný k statku postupickému, ona až do smrti jeho poddaná k témuž statku, po smrti manžele svého svobodná jak pro byla“. Tentýž význam má též následující revers z roku 1716 : „Já níže podepsaná dobrovolně a ne přinuceně, jestli můj manžel budoucí Samuel Šmidt rodilý ze vsi Jarova některé vrchnosti poddan jest a táž vrchnost na něj někdy kerejkolivěk čas se potahovala, tomu přivoluji, že s ním poddaná a v poddanosti té vrchnosti, které by on poddan byl, podrobena býti chci. Čehož potvorení jsem se podepsala u přítomnosti dvojctihodného pana faráře postupického Josefa Kotka a těch svědků podepsaných. Stalo se v Postupicích 13. 6. 1716. Žofie Jelínková. Svědci Kašpar Pucher a Augustin Pleva“.

Správa poddaných.

Vrchnosti příslušela i správa poddaných, jednak z toho důvodu, že poddaní patřili vrchnosti svou osobou a svým majetkem pozemkovým, jednak že vrchnostem byla od panovníka propůjčena veřejná moc nad poddanými, takže byla politickým úřadem první instance, který zastupoval dnešní okresní soud, okresní a finanční úřad. Tento poměr poddaného k vrchnosti označujeme jako veřejnoprávní závislost poddaných na vrchnosti. Úředním místem pro styk vrchnostenského úřadu s poddanými byla panská kancelář, která byla v 18. stole-

tí umístěna ve starém zámku jemništském, kde též vrchnostenští úředníci či „oficíři“ bydleli. Než bylo vytvořeno panství Jemniště spojením statků Jemniště, Jezera, Struhařova a Postupic, tedy před rokem 1705 stýkali se poddaní s vrchnostenským úřadem, nebo jako v Jezeře s vrchností samou, ježto to byl nepatrný stateček bez úředníků, na tvrzcích jmenovaných statků, avšak poddaní z Postupic, Milovanic, Holčovic, Čeliva a Želichova do roku 1693 chodili na kancelář do Jankova a to o úředním dnu, který vrchnost stanovila.

Gruntovní soudy.

Vedle úředního dne v panské kanceláři byly ještě každoročně drženy soudy gruntovní, které byly sice pod dozorem vrchnosti, než přesto byly představitelem jisté samosprávy poddaných. Co se o těchto gruntovních soudech vyřizovalo v 17. století na panství jankovském, kam krom Jemniště jak víme, patřili poddaní z Milovanic, Postupic, Holčovic, Čeliva a Želichova, vykládá následující instrukce v deskách zemských zapsaná, s dosti těžkopádnou stylizací. „*Soudové gruntovní, které každoročně s lidmi poddanými našimi vykonávati a v městě Vlašimi a městečkách radní obnovovati, též ve všech rychtáři, konšele, kostelníci a hajní, jak jsou své povinnosti zastávali, ty vykonávati, vyslýchati, při povinnosti předešlé zanechati a nebo jinší k takové voliti a přísahami utorditi náleží, tak podobně, kdo co kde drží buď za dům nebo za grunty sedlské, celolánici, poloulánici, chalupníci či čtvrtlánici, tj. pod 15. strychů obilí, polí k sijím a luk, aby tři krávy vyživiti mohl a vychovati mohl, mající, zahradníci však, kteří žádných polí nemají toliko obydlí a zahrady při nich užívají, takoví jako koláři, kováři, zedníci, tesaři, cihláři, hrnčíři, tkalci, krejčí, ševci, sládci, myslivci, číhaři, uhlíři, šindeláři a jinší řemeslníci jim všem se stavěti soudu náleží a oni z nich nájmy nebo za stavení „domkáři“ platy, úroky a skrovné letní roboty jichž užívati se dostává vrchnosti a kam se trefíruje, vykonávati mohou a ta vykonávati, řídití a nám jakožto svým vrchnostem a všem dostatečné zprávy činiti povědomi byli a též svěřiti, aby lidské spravedlivosti žádného zkrácení, újmy, ani nařikání nesnášely, to každoročně vykonávati, nad sirotky a vdovami útrpnost nás k tomu napomíná a žádostiva vynachází“.* O gruntovních soudech se tedy především obnovovaly obecní úřady, ohlašovaly se změny

v držení gruntů a vybíraly všelijaké platy z gruntů a nájmy od domkářů a řemeslníků a vyřizovala se správa jmění sirotčího, „*aby sirotci dojdouce let svých pro takové své spravedlivosti na vrchnost nenařikali, ale k svému tím snáze přicházeti mohli*“. Tehdy byli skládány též od kostelníků počty o kostelním jmění. V 18. století tyto soudy gruntovní se přestaly svolávat a vše se vyřizovalo o úředním dnu na kanceláři. Při gruntovních soudech a úředním dnu vrchnost neopomenula připomínat měšťanům a poddaným jejich povinnosti k panství, k obci a sousedům navzájem čtením tak zvaných artikulů, které vrchnost v půli 18. století dávala připojovat k zápisům do gruntovních knih. Poddaný měl se snažiti, „*aby vždy dobrým hospodářem byl, grunt na nejveš zveleboval, na oheň bedlivě pozornost měl, dezertéry a jiné podezřelé lidi nepřechovával, vrchnostlivé i také jiné věci, zoláště pak dříví z lesa, aby neustraňoval, roboty pořádně a bedlivě vykonával, platy královské a vrchnostlivé vždy při čase, jakž nařizeno bude, zcela zouplna odváděl a vyplácel, následovně nápadníkům dle možnosti spláceti se vynasnažil. Podobně měšťanům napomenutí se činilo, aby na oheň bedlivě se pozorovalo, dříví z lesů panských se neustraňovalo, desertérové neb z vojny sběhlé vojáci se nepřechovávali, na polích a lukách panských škoda se nedělala, dobytek, aby vždy do stáda vyháněn byl, rychtářovi ustanovenému poslušenství se poukazovalo a slovem, aby soused bohabojný život vedl a ve všem se vždy chvalitebně a poctivě choval, též se svými sousedy v lásce, svornosti a spravedlivosti se ustavičně cvičil a setroval“.* Takové artikule se předčítaly a zapisovaly též šenkýřům na zakoupených i nezakoupených hospodách, mlynářům, kovářům, domkářům a jiným.

Právní zvyklosti při držbě pozemkového majetku.

Když roku 1717 založeny byly gruntovní či pozemkové knihy, svěřeno jejich vedení rovněž vrchnostenským úředníkům. Tu je nutno promluvit o právních zvyklostech při držbě pozemkového majetku na Jemništsku, které vrchnost zachovávala, ač nemusela neb ji k tomu nikdo nemohl donu-

tit. Poddaní na Jemništsku až do roku 1717 byli nezakoupení, to jak jsme viděli, mělo své výhody i nevýhody. Poddaný sice mohl být sehnán kdykoli, ale ve skutečnosti, neboť bylo málo lidu, statek přecházel s otce na syna, a proto též vrchnost neuplatňovala ani svého práva odúmrti.

Právo pána na odúmrtí.

Právo pána na odúmrtí, jaké platilo např. na panství vlašimském, tedy v sousedství, činilo z poddaného jen doživotního nájemce a nebylo by divu, jestliže poddaný nechával hynout svůj statek. Tato nejistota v držbě pozemkového majetku nijak nepřispívala k rozvoji venkovského obyvatelstva a proto, když se roku 1665 bratři Jan František Vilém a Rudolf František Ferdinand páni z Talmberka, dělili o panství po svém otci Františku Vilémovi z Talmberka na hradě vlašim-

ském, Novém Domašíně, Zdislavicích, Věžnicích, Slatenicích a Jankově, dali do dílčích cedulí o odúmrtí na díle vlašimském zapsat následující: „*Odumrtné, které v knihách purkrechtních, jak od měšťanův tak od sedlákův na vrchnost zdejší dosti namnoze přichází, ale buď, že takové, aby sirotci rozdělení, jeden po druhém děditi a z umrlého na živé připadati nemohlo, při tom zanechati anebo mírnější způsoby v tom učiniti nám bratřím na svobodné vůli se zanechává*“.

Poddanský grunt na Jemništsku dědí nejstarší.

Toho tedy na Jankovsku a Jemništsku nebylo. Zde jak již řečeno, přecházel statek z otce na syna a to vždy na nejstaršího. Tato zvyklost byla udržována i v 18. století, když již jemništská poddaní mohli daleko svobodněji nakládat se svým majetkem za života i po smrti a tu vrchnost vždy dodateč-

ně „milostivě ratifikovala“ poslední vůli poddaného při zápisu do gruntovních knih. V této době se již stávalo, že grunt i mladší syn hospodářův, ale jen tenkrát, byli-li již nejstarší syn na jiném již cizím gruntě usazen, kam se třeba přiřazením dostal.

V městečku Postupicích dědí živnost nejmladší syn.

Tu je zajímavé, že v městečku Postupicích se zachovávaly zase jiné právní zvyklosti při posloupnosti na gruntech a to v rodinách svobodných i v rodinách k Jemništi poddaných.

Snad je sebou přinesli tito nově se osazující měšťané a vrchnost je respektovala. V Postupicích jak je několikrát v gruntovních knihách pro Postupice výslovně podotknuto, grunt

dle zdejšího vrchnostenského práva, nejmladšímu synovi patří. Postupičtí měšťané však mohli se „svým sobě za vlastním a dědičně koupeným domkem a k němu připojenými rolmi a lukou podle libežné vůle vládnouti, kšaftovati aneb jinému milostivé vrchnosti se líbícímu svobodnému člověku odprodati, avšak conditi

{podmínky} zachovávatí tj. úrok, desátek, J. M. C. onera {zatížení} a kontribucí řádně platiti“. Avšak vrchnosti se hodil každý a nemusil to být ani svobodný, vždyť v Postupicích bylo dosti domků, které náležely rodinám od „poddanosti kmetičné“ neosvobozeným.

Dělení pozůstalosti.

Zemřel-li poddaný na vsi anebo měšťan v Postupicích bez závěti, spadal jeho majetek v 18. století na jeho děti nebo pokrevné příbuzné. Rozdělení pozůstalosti prováděli rychtář a konšelé, v Postupicích rychtář starší a mladší, za čež brali odměnu dva zlaté 20 krejcarů. Nejprve sepsali mrtvý i živý inventář, to vše ocenili a k „šacunku“ přičetli peníze na hotovostech

a pohledávky za sousedy, od toho zase odečetli všechny dluhy, které nebožtík učinil, zbývající suma pak se rozdělila rovným dílem mezi pozůstalé děti a někdy jednoho z rodičů, zemřelo-li některé z dětí a nebylo-li vybyto, dostávali jeho podíl jeho potomci, měl-li jaké, nyní tedy již vnuk či vnučka může dědit po dědovi či bábě.

Povinnosti nastupujícího hospodáře vůči dětem odstupujícího.

Za podíl synové kromě něco peněz dostávali tažné dobytče, nebo na statku hříbě, z náradí celý nebo půl vozu, dcery též peníze, pak krávu někdy s teletem, něco drůbeže, peří, z nábytku truhlu. Povinnosti toho, kdo grunt ujímal, na vsi tedy nejstarší bratr, v Postupicích nejmladší, nebo přišel-li grunt do cizích rukou, tu nový majitel, byl, aby synům a dcerám bývalého hospodáře dal na svatební šaty, po celé 18. století je to vždy pět zlatých a dcerám krom toho musel vypravit svatbu. Na ní se počítalo útrat rovněž po celé 18. století pět zlatých. Svatba totiž se „přistrojovala“ vždy v domě nevěstině a také, když se služebná děvečka vdávala, bylo jaksi mravní povinností jejího hospodáře, aby jí svatbu vystrojil ve svém domě. V 70- tých letech 18. století pak

bývá nově přistupující hospodář zavazován, aby svým sourozencům, kdyby některý ve službě onemocněl, poskytl na rodném statku jídlo a místo po čas jejich nemoci. Podíly ale nemusel a leckdy ani nemohl nový hospodář vyplácet hned, nýbrž ročními splátkami „vybejval nápadníky“ a to od staršího začínaje až jednomu po druhém všechny zouplna vyplatil. Tyto roční splátky byly nazývány zhusta „vejruňky“ a leckdy je sám úřad rozdělival mezi věřitele a mezi prodávajícího nebo dědice jeho. Výše podílu ovšem bývala někdy větší, někdy menší, podle majetkových poměrů, ale nahoře uvedené podíly byly nejběžnější a tím typické. Rozdělování pozůstalosti provádělo se jako u vesnického poddaného tak u postunického měšťana stejně.

Výminek odstupujícího hospodáře.

Provádělo-li se rozdělování majetku za živobytí hospodáře, vymíňoval si odstupující hospodář kromě kupní ceny, jež přišla obyčejně hned k rozdělení, ještě na statku živobytí, obydlí, peníze a šaty. Byl to zvyk jistě starodávný a vrchnost jemnišťská ho respektovala, jen hleděla, aby byl snesitelný. Běžný výminek byl, že nový hospodář, *„svýho otce i matku milovati, jak věrnýmu dítěti přísluší, a je až do smrti při sobě a svým stolem v pokoji živi, též taky křesťanský pohřeb, jak sluší a náleží vystrojiti, kdyby otec se zdravou spokojen nebyl, tak nový hospodář díl při témž gruntu se vynacházejících polí jemu přepustí, ježto on „výměnkář“ z nich kontribuci vypláceti má“*. Ježto vznikaly mezi hospodářem a výměnkářem často spory, které vrchnostenští úředníci museli na kanceláři rovnat, tu raději odstupující hospodář přesně určil své požadavky podle toho o jak velký a bohatý grunt se jednalo. Výminek po-

žadoval odstupující hospodář vesnického gruntu jako hospodář městské živnosti. Tak např. roku 1770 si vymínila vdova Anyžka Kolářová z Postupic, aby jí syn Antonín *„každý rok začnouce od roku 1771 jeden strych žita, dva věrtele ječmene a dvě měřice hrachu, každoročně dával a k tomu jeden záhon k zelímu, též deset švestkových stromů, jak dlouho živa bude, k užívání popříti musel, což mělo zase po smrti její zpět ke gruntu připadnout“*. V Milovanicích zase roku 1784 když se výměnice Anna Harvanová nemohla s hospodářem porovnat, na kanceláři se hlásila přednášejíc, *„že ona se stravou hospodáře spokojena nejní“*, pročež uznáno bylo, by on hospodář Jakub Harvan *„od hořejšího data každoročně máteři neodkladně dal, žita pět strychů, ječmene jeden strych, hrachu jeden strych, erteplí (brambor) dva strychy, másla 12 liber, sejra šest liber, vajec kopu a to hned při začátku roku“*.

Zadlužení živnosti.

Zadlužit grunt nebo domek mohl postupnický měšťan podle své vůle a pokud to nemovitost snesla, ale poddaný vesnice musel vrchnost žádat o svolení. Tak když roku 1780 v Milovanicích ujímal grunt Vojtěch

Hruška po svém otci Josefovi, připomenuli mu v kanceláři, *„že jemu novému hospodáři se nepřipouští, aby on bez svolení vrchnostenské kanceláře dluhy dělali mohl“*.

Prodej gruntu.

O prodej gruntu mohl poddaný žádat vrchnost, jen z velmi vážných důvodů, takže každá spekulace s gruntem byla znemožněna. Než k prodejm gruntů přece docházelo. Dne 22. února roku 1732 přistoupil na

kancelář Matěj Vyhlídka neb Roubíček z Čeliva, že on *„svůj grunt, pro Roubíčkův, pro nemožnost a zlých let pozorování více držeti a na něm hospodařiti nemůže, pročež s Adamem Zemanem se rozmluvíce jemu grunt dle starého šacun-*

ku se všema k témuž patřícíma polmi a lukama též jinším od starodávna patřícím právem a příslušenstvím dobrovolně užívání postupuje za 46 kop míšenských“.

Matěj Vyhlídka pak se svolením vrchnosti ujal chalupu Adama Harvana, po chalupě zvaného Zemanem podle starého šacunku za 26 kop se vším dřívějším právem a příslušenstvím, ale při té chalupě nezůstalo mu nic od dobytka, náradí neb jiných hospodářských věcí, kdežto při gruntě Vyhlídkově „jeden vůl tažný, od náradí kované kolo, pluh se svým příslušenstvím, náprava přední kovaná“. Vůz a jiné náradí asi Vyhlídka z nouze prodal. K prodeji gruntu nebo k výměně za chalupu svolovala vrchnost dosti ochotně, neboť viděla, že dosavadní držitel by jí mohl svou nemožností poškodovat. Když roku 1750 zemřel sedlák Jan Vyhlídka a zanechal vdovu Ludmilu s malými dětmi, ježto ona tak velké hospodářství vyhlížet nemohouce žádala kancelář, „že ona toho oumyslu jest ten grunt pustiti, by jí nějaká chalupa pod pěší robotu od vrchnosti propůjčena byla“, žádost její vyslyšena jsouce, byl osloven Martin Chudlášský chalupník v Lísku, „zdaliž by na svou chalupu s ní vdovou Vyhlídkovou na grunt v Čelivě

handlovati chtěl“, tak se stalo s tou však výminkou,“ že vdova opáčená nynějšímu hospodáři, by ihned tím schopněji roboty zastávat mohl, následující requisita {pomůcky} aneb potřebnosti se uvoluje, totiž jednoho vola tažného, naproti tomu, ale Chudlášský povinnen bude Vyhlídkově vdově v roce jednoho volka ročního pro její sirotky odevzdat, od náradí zůstane u statku půl vozu kovaného, jeden pluh, jedno rádllo a jedny brány. Dluhy staré zase celé peněžitě i obilné jakkoliv se vyskytnout mohly, Chudlášský ze statku čelivského, Vyhlídková pak z chalupy v Lísku, na potom zapravovat bude za rok 1749 kontribuci a jiné daně ze svého používajícího gruntu zcela zouplna jeden každý vyplatiti povinnen jest. Grunt podle šacunku za 40 kop míšenských Martinu Chudláškému se připisuje, nejsouce jiných nápadníkův kromě milosti a dole postavených po nebožtíku Janu Vyhlídkovi pozůstalých“. Na zákupní peníze z roku 1717 a nápadníkům platil Chudlášský po dvou kopách míšenských ročně. V Postupicích ovšem měšťané mohli volně prodávat a také prodávali své domky s celým příslušenstvím. Důvodem k prodeji byla tu hlavně obchodní spekulace.

Vrchnost jako soudní a policejní úřad.

Viděli jsme, že vrchnostenští úředníci nejenom rozhodovali jako soudní orgány o věcech nesporných a sporných ba i trestních, ale zastávali též dnešní policejní úřad. Starali se o veřejnou bezpečnost, dohlíželi na život, mravy a náboženství poddaných, při čemž poddaní sami byli zavázáni vrchnost v tom všem všemožně podporovat. V 17. stol. na Jankovsku a snad i na Jemništsku dbali poddaní sami na bezpečnost a pořádek ve vsi

za noci při pochůzkách, majíce zbraně obyčejně při sobě a troubu, aby po každé hodině troubili a „noční schůzky a pokoutní postávání, hry, křiky a všelijaké povyky, kdyby se kdy od koho co zlého a nenáležitěho začínalo a vykonávalo, toho netrpěli“. Bezpečnost proti požárům obstarávali si poddaní rovněž sami, takže vždy musely dvě a dvě osoby „ve čtyřech nedělích domy a obydlí obcházení a jak komíny, prsky {otvor do kamen (nebo do pece) uzavíraný dvířky}, pece vymetané a před ohněm opatřené jsou, do-

hlídati". Provinilci z poddaných byli trestáni pokutami a tělesnými tresty. Nemohl-li poddaný pokutu zaplatit, tu mu byla pokuta zapsána do gruntovní knihy jako dluh vrchnosti, např. takovou pokutu stran dříví jeden zlatý 10 krejcarů zapsali do gruntovní knihy Janu Bachovi z Milovanic. Povinností vrchnosti bylo dbát, aby mezi jejími poddanými od roku 1624 nebylo žádných nekatolíků, třeba i tajných. Po válce 30-leté, zvláště roku 1651 mělo nastat nové soustavné obracení na víru římskou. Tehdy byly rozeslány listy příznávací, do nichž měla vrchnost zapsat všechny své poddané a u každého vytknout jeho náboženské smýšlení. Z Jemništska odpověděl jedině o podaných z Postupic, Holčovic, Milovanic, Čeliva a Želichova Jan starší z Talmberka, pán na Jankově, na tyto patenty ze 4. února a 21. června 1651. „*V příčině emigrantův a lidí nekatolických, jimž se dodatečně nařizovalo, kdyby co toho kde se nacházelo, aby*

trpíno as přehlídáno nebylo", že na to pozor dal a že by to ani netrpěl, že „*všichni krom dětí k termínu velikonočnímu od J. eminencí p. p. kardinála uložným se zpovídali a přijímali*". Ale nekatolíků tu bylo stále dost. Povinností vrchnosti bylo též, aby podporovala faráře v jeho úsilí, aby poddaní řádně plnili náboženské příkazy. Tak když 19. února roku 1768 zemřela Judita Melichova ve věku 23 let, potrestali otce jejího, asi tělesně, na kanceláři za to, že umírající on, ani ostatní, na statku nechtěli uvěřit, že jest tak těžce nemocná a když prosila o kněze, že ho nezavolali. V neděli musel poddaný chodit do kostela a „*ne snad dřepět u kořalky u žida ve vinopalně*", neb žid byl povinen pod pokutou 50 zlatých takového hosta dát vyvést mušketyrem, nechtěl-li sám před devátou hodinou ranní odejít. Vrchnost též cejchovala míry na panství užívané a dbala, aby byly zachovány.

Vrchnost jako berní úřad.

Vrchnosti byl též svěřen dohled na to, aby poddaní řádně plnili jim uložené veřejné povinnosti ke králi a k státu, ale veřejných práv za to jim nebylo dopřáno. Vrchnost rozvrhovala a vybírala kontribuci od jednotlivých poplatníků podle toho, kolik berních jednotek panství mělo platit a k tomu si pak přiráželi úředníci odměnu za vybírání berně. Povinností vrchnosti bylo dbát, aby povinovaná kontribuce byla včas zaplacená a nevyskytovaly se žádné resty. V tomto ohledu se ukázaly vrchnosti na Jankovsku a Jemništsku 17. stol. vsutku pravými ochránci svých poddaných. Jankovská vrchnost, které náleželi poddaní z Milovanic, Postupic, Čeliva a Želi-

chova, kladla si v druhé půli 17. století za povinnost „*co se berničních a krajských kontribučních dluhův buď z důchodův našich aneb od poddaných nezaplacených doteče pro uvarování se exekuci a jinších outrat a nákladův pro to vzestlých, se časně umlouvati anebo vedle možnosti lidí poddané zakládati a takové restanty pomáhat a kontentirovati {uspokojovat} a naproti tomu od poddaných našich zase pomalu bez ublížení jejich živnosti je upomínali*". A skutečně tak činila, jak ukazují revizitace. Na Jemništsku zase pan Ferdinand z Řičan dovolil poddaným, aby si káceli v jeho lesích dříví na prodej na trh v Benešově, aby snáze mohli kontribuci platit. Toto sice vůči vizitačním komisařům

hlásal pozdější majetník Jemniště hrabě Trautmannsdorf a snad to z počátku poddaným dovoľoval a ještě roku 1749 to dal zapsat do berních příznání, ale my víme, že přísně poddaným i měšťanům postupickým na kanceláři panské připomínali, aby dříví z lesů panských neustraňovali. Vůbec na Jemništsku a na Jankovsku vrchnost v 17. stol. se chovala k poddaným laskavěji a měla cit pro bídu malého člověka a pomáhala mu. Sám pan Ferdinand z Říčan roku 1700 zaplatil za své chudé sedláčky dluhy na obilí, které měli odvést bývalé své vrchnosti, v sumě 130 zlatých. Byla to ovšem šlechta vyrostlá z české půdy a po staletí na ní žijící, kdežto pozdější vrchnosti Trautmannsdorfové, Rottenhanové aj. teprve se v české půdě zakořeňovali a proto žili více z cizí renesanční a barokní kultury, která v poddaném po vzoru práva římského nejraději by viděla otroka, jenž jest k tomu, aby jeho pán na jeho práci a poslušnosti si založil svůj blahobyt a svou moc. Viděli jsme jak v 18. století vrchnost jemništská se chápala všech prostředků, hlavně nejasných robotních patentů, aby zvýšila robotní povinnosti poddaných na nejvýše možnou míru a tím, aby zmenšila režii svého panství a vydání na potahy a nádenickou práci a zvýšila tak důchody z panství, ale docílovala vlastně opaku, neboť robotníci se svými ubohými potahy nedbale obdělávali panské polnosti a výnos z nich klesal. V 18. století vrchnost již poddané nezakládala, nýbrž důtklivě jim při každé příležitosti připomínala, že „*J. M. Císařské opera a kontribuce*“ a od roku 1748, „*k tomu naquartýrované vojska, magacín skládání, plat z hlav a za tabák, též jiné platy, pokudž by se vyskytnouti*

mohli a nevyhnutelné jsou, ty a takový podle výsevků a rolí repartýrované a každoročně zapravované býti musejí, a to pod hrozbou, že jinak grunt beze všeho ohledu jinému připsán a prodán bude“. Berně se platila podle tzv. „usedlostí berních“ to jednotek, při čemž na jednu usedlost se počítalo dohromady několik živností, takže to byl statek o 40-120 korcích, takže např. chalupa o 20 korcích byla čtvrt usedlosti, při čemž padaly též na váhu odbytové podmínky, vedlejší výdělků kontribuentů např. formanství, nebo domácí průmysl. Jest zajímavé, že vpůli 17. století berníci tvrdili, že sedláci v horách mají větší platební schopnost, než sedláci „v kraji“, kteří nemají prý příležitosti k vedlejším výdělkům. Roku 1603 Petr Říčanský z Říčan a na Jemništi a Struhařově přiznal k dani 42 osedlých, komínů šest a faru jednu „v Okrouhlici“, jednoho mistra a jednoho pacholka ovčáckého, dvě kola mlýnská „jsou to náchlební mlýn pod Jemništi a pod Struhařovem, každý o jednom kole“. Těch 42 osedlých se nacházelo v šesti vsích: v Jemništi, v Zahrádce, ve Lhotě, ve Struhařově, Okrouhlici, ve Věřicích, v Dobříčkově se dvěma dvory kmetčími a Dlouhých Polích, kde náležel k Jemništi jeden dvůr kmetčí. Roku 1615 přiznal Šebestián Jan z Říčan spravující po smrti svého otce Petra statky Jemniště a Struhařov, 39 lidí, jednu faru, dvě kola mlýnská, sbírky odtud odvedl 123 kop grošů míšenských a berně 26 kop grošů míšenských. Držitel Jezera a Strížkova Václav Sobek z Jezera a na Jezeře přiznal v roce 1603 sedm osedlých, dva komíny, roku 1605 pak osm lidí, sbírky vybral 13 kop grošů míšenských, berně pak tři kopy grošů míšenských.

Počet „usedlostí“.

Když po válce třicetileté byl do zase zaveden pořádek, byla u každého panství zvláštními komisaři zjištěna jeho platební schopnost podle čehož se určil počet berních jednotek, při čemž zapsána veškerá půda poddan-

ská. Ale odhady byly příliš vysoké, proto docházelo k tak zvaným revizitacím tj. novým odhadům platební schopnosti panství a k novým výpočtům usedlostí.

Ordinarium.

Berně či kontribuce, která byla placena poddanými, byly nazývány ordinarium, jimž sluší rozumět trojí daň: quantum militare, quantum camerale a quantum domesticale. Hlavní přímou daní bylo quantum militare, či berně vojenská na vychování vojska. Z počátku ji nesli jenom poddaní, od roku 1667 pak díl její vrchnosti. Díl tento od roku 1706 nazýval se extraordinarium na rozdíl od poddanského ordinária. Daň tato mohla se odvádět v naturálních dávkách či porcích, pro ubytovaného vojáka na panství. Porcí se rozumělo roku 1717 denně pro jednoho vojáka jedna libra {cca 0,5 kg} masa vařeného nebo pečeného, jedna pinta {1,9 l} či jeden žejdlík {cca 0,45 l} piva a dvě libry {cca 1,2 kg} chleba, nebo 12 krejcarů za to. Častěji

byly tyto porce placeny hotově, ježto vojsko většinou dlelo mimo zemi. K dani té se přirážel též výdaj na rekruty a jich verbování, nebo se od ní odepisovaly náhrady za skutečně postavené panstvím rekruty, remonty {mladí, nevyčvičení koně} apod. Quantum camerale bylo nesené od roku 1686-1748 jenom poddanými a tato daň sloužila k vlastní potřebě panovníka a jeho dvoru. Quantum domesticale bylo rovněž rozvrhováno jen na poddané, daň sloužila k úhradě zemských vydání, např. byl z něho vyplácen plat krajským hejtmanům. Sem počítalo se také fortificarium, příspěvek na opevnění Malé Strany, Hradčan a Chebu. Tato daň byla celkem neveliká.

Tíha kontribuce.

Toto období tížilo tak poddané, že přestali splácet zákupní peníz a „vejrunky“ nápadníkům. Od roku 1750 třebaže berně z jedné usedlosti dostoupila výše 60 zlatých ročně, nastávají lepší časy neb kupní síla peněz klesá a ceny hospodářských produktů stouply a poddaný odtud snáze tíhu kontribuce. Vedle řádných daní

qantum militare, camerale, domesticale, byli ještě daně mimořádné, tak poddané stíhala např. sbírka z hlav. K nim se řadily tak zvané akcízy, např. masný krejcar, daň za tabák a pivní ták. Ovčáci a polní mistři pak byli zavázáni platit zvláštní daň. Hospodští daň z muzik.

Břemena vojenská.

Mimo peněžitou kontribuci a akcízy. Bylo tu ještě stavění rekrutů a remont, jež bylo součástí kontribuce, neb za každého vypraveného rekruta a za každou remontu byla dávána náhrada sníženkami z kontribuce, jež měla být placena následujícího roku. Poddaní přece tu však vždy prodělávali při srovnání nákladu a poskytnuté za ně srážky na kontribuci v následujícím roce, stejně jako při náhradách za stravování pochodujícího vojska, za ubytování a nakvartýrování a stravování vojska na panství a za přípraze. Na poskytnuté „porce“ pochodujícímu vojsku museli důstojníci vystavit kvitanci vrchnostenskému úředníku, aby mohl podle ní poskytnout postiženým náhradu. Někdy však vojáci počínali si násilně, brali si sami, co chtěli, a v takovém případě byly vrchnosti povinny oznámit do osmi dní výlohy způsobené pochodem vojska, aby jejich poddaní mohli dosáhnout náhra-

dy. Ježto byl nedostatek kasáren, museli být vojáci ubytováni na vsích u poddaného, který byl povinen vojákovu, u něho ubytovanému poskytovat, lůžko, světlo, palivo, sůl a „porce in natura“ nebo za tyto dávat peníze vrchnostenským úředníkům, kteří je odváděli důstojníkům a ti pomocí „furýrů“ obstarávali stravu a jednalo-li se o jezdecký pluk, též píci nákupem v místě. Důstojníci museli pak vrchnostenským úředníkům vystavovat kvitance na přijaté peníze, anebo porce „in natura“. Podle těchto kvitancí při ročním účtování u krajského úřadu se poskytovala náhrada z kontribuce, jež měla být placena následujícího roku. Poddaní zase prodělávali, protože od plné náhrady se odpočítávali položky jako odměna krajským a vrchnostenským úředníkům za práci s účtováním, poplatky poslům a podobně. Náhrada za stravování a ubytování se stanovila podle ceny obilí a píce.

Výdaje jemnišťských poddaných na vojenské „marše a kvartýry“.

Tak když r.1713 pochodovali přes Jemnišťsko kyrysníci od Hannoverského pluku a vojáci od Markanského pluku, byl dáván v Čechách denní podíl 12 krejcarů pro muže i koně. V letech 1714-1716 měli na Jemnišťsku kvartýr kyrysníci od pluku Savoyského. Tehdy se počítalo za ubytování důstojníka měsíčně po pěti zlatých a na sedláře, kováře, desátníka a prostého kyrysníka po čtyřech zlatých. Od toho mohlo se odrazit šest krejcarů denně na stravu dodanou in natura, a to počínaje dnem kdy ubytovací lístek byl vystaven. Vojáci nesměli se dopouštět výtržností nebo vyděračství, neboť jména násilníků měla být udá-

vána, rovněž tak výše způsobených škod, jinak bylo nebezpečí, že nebude uznán nárok na náhradu. Vojáci, kteří byli vysláni na stráž pro nákazu morem, měli dostávat 12 kr. denně a druhých 12 kr. mělo být uloženo u krajského úřadu. Roku 1715 se počítalo za ubytování důstojníka měsíčně po čtyřech zlatých a za každého jiného vojáka, sedláře, kováře a desátníka po dvou zlatých. Na denní stravování prostého vojáka se počítalo denně čtyři krejcarý, jen byl-li vyslán na stráž pro nákazu morem měl dostat 12 kr. a dalších 12 kr. na koně. Při účtování mělo být oznámeno, nechovalo-li se vojsko dobře. Roku 1717, když maší-

roval přes Jemništsko oddíl dělostřelectva, musela se vojákům dávat denně jedna pinta piva, jedna libra masa a dvě libry chleba, nebo 12 kr. pro jednoho vojáka. Roku 1719 pak zastavili se na Jemništsku karabiníci od kyrysnického pluku prince Emanuela, tehdy se účtovalo za stravu a koňskou píci denně po 18 kr., za dříví, světlo peřiny a jiné potřeby pode jménem „oneris kapitalitatis“ po dvou a půl krejcarech. Za stravování mužstva a pícování koní měsíčně devět zlatých a k tomu přídavky po dvou zlatých. V letech 1725-1727, měli na Jemništsku kvartýr kyrysníci od pluku Caraffova, jim se účtovalo roku 1726 za porce pro muže po dvou zlatých a na výplatu pro koně po třech zlatých měsíčně. Vojákům jdoucím na stráž a ordonancím {poslům, spojám} platilo se 12 kr. za píci pro koně, od 1. září 1726 15 kr. Poněvadž tehdy v Čechách docházelo k rozmíškám, bylo císařskou rezolucí rozhodnuto, že má být dávana píce pro koně vyšších důstojníků in nature, neb odškodné po třech zlatých měsíč-

ně. Vyděračství neb jiné neplechty „se přísně zapovídají, dlužné poplatky za píci buďte podle úmluvy ze dne 1. června 1725 zaplacený a spolu udány tržní ceny za slámu, oves a seno v jednotlivých měsících. Měsíčně jest podíl na koně 216 liber ovsu a 288 liber sena a denně prostřední otýpku slámy. Nepřítomní důstojníci buďte podle nařízení z 2. prosince 1721 pokládání za přítomné. Důstojníci, kteří vydali více než předepsané poplatky, předložte své kvitance místodržitelství, aby se jim mohla vyplatiti náhrada“. Roku 1727 od března se dávalo vojákům, kteří šli na stráž u bubnů a praporů na koně po 20 kr. denně. Od 1. června až do nové sklizně sena mělo se dávat denně 27 kr., od 1. září do konce listopadu 16 krejc. Chtěl-li by kdo více, měl být udán. Jak se platilo r. 1741 rejtářům a roku 1743 vojákům maširujícím přes Jemništsko a rovněž, jak bylo účtováno v letech 1746-1747 s pěšáky od Harrachovského regimentu, s přecházející kompanií roku 1748, našel jsem údaje.

Bonifikace po roce 1748.

Od roku 1748 královna Marie Terezie ustanovila, že poddaní napříště nemusí poskytovat vojákům tzv. „servicie“ tj. světlo, dříví, sůl, nýbrž jen byt, všechny vojenské výstupky, že budou zamezeny přísnými řády vojenskými, za to však, že budou daně zvýšeny. Od roku 1748 platil přípreže erár hotově. Poddaní tak měli dostávat denně jeden krejcar náhrady za svítivo, palivo poskytnuté vojákovi hned hotově, tj. že nemělo to být odraženo od kontribuce. Daně byly zvýšeny avšak sliby nedodrženy. Náhrady či tak zvané bonifikace neplatily se hned přes všechny sliby, nýbrž zapi-

sovaly se do kontribučních knížek vedených pro celé obce i pro jednotlivce, zkrátka praxe dřívější se zase navrátila. Do kontribučních knížek zapisoval vrchnostenský úředník vedle splacených peněz na kontribuce, zmíněné benefikáty za „skládaný magacín a jiné pretensi, jenž od J. M. královny z berně následovati budou. Jakbykoliv jmenované býti mohli“. Tyto bonifikace zejména poslední léta sedmileté války 1756-1763 a první léta po ní převyšovaly o několik desítek zlatých povinovanou kvótu berní z gruntu, takže sedláci při postupu gruntu novému hospodáři dávali je rozdělovat

mezi nápadníky, ovšem majíce smutné zkušenosti s výhradou, kdyby snad ty za „magacíny a forování v kontribučenskej knížce vystavené peníze k vynahrazení nepřišly, tak on nový hospodář takové zasejc dědicům srážeti mocti bude“. Ale nápadníci tenkrát přece jen přišli zkrátka, poněvadž ty v kontribučenské knížce se vynacházející peníze na nejvyšší poručení „reducírovány“ byli na jednu osminu prvotní hodnoty. Tehdy totiž roku 1759 měli kvartýr na Jemništsku husaři od pluku Pálffy a od roku 1760-1762 chorvatští hraničáři od

slavonskobrodského pluku, v zimě 1766-67 pěšáci od uherského pluku arciknížete Ferdinanda a druhého roku 1767-68 husaři od pluku Esterházy, takže mohli poddaní mít dosti pohledávek za vojskem. V roce 1774 měli poddaní na panství Jemniště dostat na bonifikacích 501 zlatých 34 a ¼ krejcaru. Tato suma byla jim vyplacena tak, že se jim zmenšil kontribučenský rest 843 zlatých 52 a ½ krejcaru. Za rok 1774 na 342 zlatých 18 a ¼ krejcaru.

Stavění rekrutů.

Nejtěžším břemenem vojenským bylo stavění rekrutů. Za tuto daň z krve měli poddaní dostávat náhradu, totiž za každého postaveného rekruta byla sražena jistá částka z kontribuce, jež se měla platit následujícího roku. Náhradu za postaveného rekruta zase nedostal poddaný celou, nýbrž byly od ní odpočítány všelijaké výdaje za správu těchto peněz. Až do 70. let 17. století hlásil se na vojnu, jen kdo chtěl. Tehdy roku 1671 se dal na vojnu verbovat z Postupic Bartoň Srb. Ale pak byl císařem od země žádán určitý počet mužů, kteří měli vedle dobrovolně se hlásících rekrutů doplňovat prořídle pluky. K tomuto kroku donutila prý císaře ta okolnost, že peníze povolené na verbování vojska a započítané do kontribuce se scházely pomalu a verbíři na ně museli čekat, takže pluky zůstávaly dlouho nedoplněny a tím se ochromovala válečná pohotovost císařské armády. Nyní v 70. letech 17. století udal každý pluk ke konci roku počet požadovaných rekrutů podle válečné situace a vypočítal, kolik bude potřeba peněz na volné verbování, neb každý rekrut dostal

tzv. „handgeld“, z čehož si musel pořídit mundur a poboční zbraň. Mušketu či flintu dostal z císařské zbrojnice. Dvorská vojenská rada repartovala verbovní peníze na jednotlivé země a ta je repartovala dál na kraje a krajští hejtmané na jednotlivá panství podle berních osedlostí. Benevolencí císařovou bylo, když svolil, aby určitý počet branců byl vyplacen hotově, při čemž i ten výkup měl se zase poddaným vrátit následujícího roku srážkou z kontribuce. Výkup rekruta byl obyčejně o třetinu větší než srážka z kontribuce. Bylo-li vrchnosti uloženo, aby dodala podle proporce berních usedlostí několik rekrutů, mohla vrchnost tyto rekruty vybrat ze svých poddaných, anebo zjednat proti odměně nějaké lidi cizopanské nebo svobodné. Na popovickém panství v prvních desetiletích 18. století za to, že poddaní platili kontribuci z rustikálních pozemků užívaných vrchností, jako „aequivalens“ vyplácela a najímala rekruty vrchnost sama na svůj náklad, takže z poddaných nebyl na vojnu nikdo brán a poddaní nemuseli nic platit, ale náhrady za postavené rekruty požívali

ve formě nižší kontribuce. Na rok 1703 měly Čechy postavit 4 896 rekrutů, takže 12 a půl berní usedlosti mělo postavit jednoho rekruta v mundúru vojenském, nebo ho vykoupit 30 zlatými, z čehož 21 zlatých mělo být odpočítáno z kontribuce na rok 1704. Devět zlatých mělo být zapláceno ihned. Mezi lety 1706-1721 měly Čechy dodávat ročně 6 528 rekrutů, z toho část in natura a část vykoupit. Postavený rekrut měl být pevně montován. Bílý mundúr obyčejně dodávali za pevně stanovenou cenu, v roce 1710 za 19 a půl zlatého, v roce 1715 zase 17 zlatých židé. K tomu museli poddaní prostřednictvím vrchnosti odvést čtyři zlaté pro každého rekruta na pušku a čtyři zlaté na stravování, pak dvouměsíční či tříměsíční žold napřed osm či 12 zlatých. Z těchto 6 528 rekrutů musela být roku 1710 část postavena „in natura“, takže 15 $\frac{7}{32}$ berních osedlostí, měla postavit jednoho rekruta. Panství Jemniště, které mělo tehdy 29 $\frac{13}{16}$ osedlostí berních, muselo postavit dva rekruty, buď z poddaných anebo dva muže cizí za odměnu získané. Postavení rekruti byli pak dopravováni do Prahy k lékařské prohlídce, při čemž prohlízející chirurgus měl za každého prohlédnutého rekruta dostat šest krejcarů. Chirurgus měl na to dbát, aby rekruti byli mladí, silní a stateční, ale kde by snad postava a síla scházela, i tehdy mohl rekruta přijmout, ale jen s nadějí, že rekrut bude statečný a odvážný. Věk rekrutů mohl se pohybovat mezi 18-46 rokem. Tedy předpisy byly dosti volné. Usedlý poddaný, jediný syn jeho a panský sluha v livreji nesměli být bráni na vojnu. V letech 1721-1734 nebylo stavění rekrutů prováděno, nýbrž pluky se měli doplňovat jen dobrovolným vstupem, při čemž podle císařského nařízení měla

verbující komise, ke které vedle vedoucího důstojníka náležel jeden furýr (zásobovač), felčar, tambor a tři nebo čtyři vojáci, dbát na to, aby mezi dobrovolně hlásícími se rekruty nebyl žádný Francouz, neb Vlach a vůbec muž zrozený mimo Svatou říši římskou jazyka německého, neb s takovými lidmi prý málo se co pořídí a tací lidé neumějí držet „kamaradšaft“, obvyklý v zemi císařské a jsou to vesměs samí tlučubové, kteří jen dobré vojáky kazí a k zběhnutí svádějí. Odvedený na znamení, že patří pod vojenské úřady, musel, nedostal-li hned mundúr nosit aspoň patronaš. Shromáždění rekruti byli dáni na výcvik k pěším plukům a po jednom či více letech, byli rozdělováni podle tělesných schopností k jednotlivým zbraním. K dělostřelectvu byli vřazováni hlavně zámečníci apod. řemesla. K jízdecku měli být přidělováni muži, kteří při koních vyrostli a trvalé tvrdé práci uvyklí byli, jako kováři, formani, čeledíni a řezníci. Nejsilnější z nich byli zařazováni mezi kyrysníky, slabší mezi dragouny. Oběma druhům jezdeckta muselo být přiděleno též dostatek rekrutů vyučených v puškařství, platněřství, ale i ševců, krejčích, pekařů apod. U pluku z přidělených rekrutů si volila nejprve karabinýrská kompanie, pak ostatní. U pěchoty pak vybrala si z vycvičených rekrutů a to muže nejsilnější a největší granátnická {dnes gardová} kompanie a po ní ostatní. O zbylé rekruty bylo losováno. Roku 1734 po 13 leté přestávce žádal císař od země zase rekruty a to hned o něco víc než 10 000 mužů. Tehdy z panství jemnišťského je na vojnu vzatý Václav Švimberský, syn mlynáře z Postupic, jenž se před odvedením na vojnu dopustil s Annou Helíškovou, které se pak narodila dceruška Veronika 27.

května 1734, proto asi byl za trest „na vojnu vzatej“. V roce 1745 bylo pak zřízeno 12 krajských kompanií zemské milice, k níž měli být stavěni jen domkáři, čeledíni, nebo „obdaňkovaní“ {vysloužilí} vojáci. Ročně dostávali tři zlaté jako příspěvek na cvičení. Poddůstojnická místa měla být obsazována jednak starými vojáky, jednak honoracemi, měšťany, písaři, myslivci apod. Cvičení této milice mělo se konat od června do září jednou měsíčně, jinak třikrát až čtyřikrát do měsíce, ovšem vždy v neděli nebo ve svátek. Mundúr a zbraně pro miliční vojáky z naší krajiny byly uloženy na Českém Šternberku. V letech 1747-1748 žádání zas rekruti, z nichž polovina mohla být v roce 1746 a 1748 vyplacena penězi, před tím v roce 1746 jen třetina žádaného mužstva. Tehdy asi v roce 1746 byl odveden z jemnišťského panství František Pavlát, syn měšťana z Postupic, potom Jiřík, syn Augustina Plevy a pak druhý syn téhož otce Jan. Roku 1748 bylo sice stavění rekrutů zrušeno, ale již v roce 1753 zase „rekrutýrování“ zavedeno a to podle počtu obyvatel, které tehdy poprvé v roce 1753 sečteno, protože dobrovolné verbování získávalo jen živly pochybné, které při nejbližší příležitosti zběhly, tak vojsko zase se doplňovalo zemskými rekruty tj. od stavů postavenými a rekruty, které pluky si samy naverbovaly, ve svých kvartýrech. Tehdy asi v roce 1755 odveden byl z Postupic Jan syn Simeona Tandl-pausa, který po více než dvacetileté službě vojenské se vrátil roku 1777 jako „císařský a královský invalid“. Poněvadž při rekrutování děl se prý obchod s lidským zbožím vydala královna Marie Terezie 1. září 1758 nový „reglement“, který vedle předpisů o mundúru, výzbroji, žoldu aj. stanovil

předpisy o rekrutování zemském a verbování. Jest zajímavé, že živly, které byly na obtíž zemi a které by tehdy surově přísná kázeň vojenská zkrotit nemohla, nesměly být odváděny na vojnu. Tak vylučování byli všichni nečestní lidé totiž popravčí, rasové, pověstní zlodějové a vůbec lidé se špatnou pověstí. Dále cikáni, tuláci a lidi zrození mimo říšskou půdu. Tedy jen lidé počestní a klidní byli násilně odvedeni. Dezertéři od jiných armád měli být přijímáni, jestliže nepatřili k spřátelené armádě. Rekrut nesměl být mladší 18 let a starší 30 let, prvý jest prý na execírku příliš slabý a poslední zase nešikovný, na malé defekty se neměl brát ohled. Odvedený mohl ovšem, měl-li na to prostředky, za sebe sjednat jiného rekruta. Tímto způsobem na jemnišťském panství ušetřil vojny polní mistr postupický svého syna, o čemž mu vystaveno a do gruntovních knih napsáno „recruti assecurati“ následujícího znění: „*Poněvadž Václavovi Liškovi, mistru polnímu ovčina postupického jeho syn v roce 1759 na vojnu za rekrutu vzatej býti měl a on jiného muže za něj zverbuje, jenž jej 120 zlatých koštoval, na místě téhož svého syna postavil a odvedl, tak tedy z obzvláštní milosti a uděleného nadání milostivé vrchnosti ten jeho syn jménem Jan nyní i na budoucí časy od takového rekrutýrování, neb na vojnu braní vždycky osvobozen býti má pro důvěření téhož jsme samy dole jmenování vlastníma rukama podepsali a hraběcí kancelářský sekrýt k tomu přitiskli. Jenž se stalo 2. februarii 1760 Jan Jiří Krombholtz správce a Grünberger důchodní*“. V tu dobu byl vzat na vojnu z Bořeňovic Jan syn Pavla Roubíčka, šenkýře bořeňovického, vyučený kovář. Na základě konskripce roku 1771 dostal každý peší pluk svůj stálý verbovní rajon a roku 1781 stálé konskripční a verbovní okresy, z nichž

dávaly pěší pluky po výcviku určitý počet rekrutů jezdeckým a dělostřeleckým plukům. Zásadně stanovena branná povinnost všech konskribovaných {zapsaných do seznamu}, ale vzdělané a usedlé obyvatelstvo bylo z „rekrutýrování“ vyloučeno. Dovoleno bylo též, jako dříve vykoupení odvedeného, nebo postavení zástupce ve vykonávání vojenské služby. Pro snazší evidenci konskribovaných byl každý verbovní okres rozdělen na 16 malých obvodů podle 16 střeleckých kompanií. Konskripci prováděl důstojník, který vedl zvláštní populační knihy, do kterých každý bravec byl zanesen či konskribován a k vůli evidenci konskribovaných musel každoročně od 1. března do 21. května svůj obvod objíždět. Počet potřebných rekrutů byl rozvrhován podle celkového počtu schopných branců na jednotlivá dominia, kde určili, kdo má jít na vojnu. Konskribovaní rekruti museli sloužit na vojně po celý život, věk stavěných rekrutů mohl se pohybovat mezi 17-40 lety, jen z ciziny naverbovaní vojáci směli sloužit u pěchoty šest let, ale pluky měly se snažit, aby tyto cizince zdržely ve službě na další šestiletou „kapitulaci“. Počet těchto cizinců stanoven u kompanie, která měla 100 mužů na 60 mužů, ostatních 40 mužů mělo být domácího původu. Brzy na to zvýšen pro dobu války počet mužstva ze 100 na 140 a těchto 40 mužů

mělo být domácího původu, ale k pluku museli nastoupit jen v čas války, jinak zůstávali doma na dovolené. Panství jemništské, které jak víme, leželo v jižním cípu kouřimského kraje, muselo od roku 1771 doplňovat, jako všechna dominia kouřimského kraje pěší pluk Františka Václava hraběte Wallise, jemuž roku 1769 dáno číslo 11. V roce 1774 stal se majetníkem Michael hrabě Wallis a od roku 1801 arcivévoda Josef Rainer. Od roku 1766 verboval si pluk rekruty v kurfiřtství mohanském a to v Aschaffenburgu. V míru pluk měl garnizonu od roku 1763 až 1790 v Kolíně nad Labem, tam také od roku 1771 odváděli rekruty z jemništska. Tam též museli nastupovat dovolenci, jako byl v Bořeňovicích Jan Cabalík, který se 21. května 1782 oženil s Annou dcerou Václava Chudláského z Bořeňovic a tchánovi v hospodářství v čas své dovolené pomáhal. Ze sousedních panství např. z Kamenné Lhoty Matěj Lacina, který se již roku 1780 oženil. Z Pozova Vojtěch Řezníček, jenž 12. března 1784, jako dovolenec ve věku 35 let u svých rodičů zemřel. K tomuto 11. pluku zvanému též český chodili rekruti z Kouřimska a tedy i z Jemništska {až do časů 1. republiky kdy čs. pěší pluk č. 11 Františka Palackého vznikl sloučením zahraničního (legionářského) pěšího pluku č. 11 a starého rakouského pluku č. 11. s umístěním v Písku}.

Stavění rimont (remont).

Vedle stavění rekrutů byli poddaní povinni stavět též remonty či koně vojenské a to těžší a silnější koně pro kyrysníky o výšce nejméně 15 pěstí {pěst cca 10 cm} a lehčí pro dragouny o výšce nejméně 14 pěstí. V letech 1704 - 1721 bylo ročně z Čech žádáno 1 306 koní kyrysnických a 653 koní dra-

gounských a to buď in natura, nebo bylo je možno vyplatit. Pluky namnoze nakupovaly si samy potřebný počet koní od dodavatelů, zhusta židů, kteří nakupovali ve velkém množství koně v cizině, ježto v Čechách nebyl dostatek chovných koní.

Obdankovaní vojáci na Jemništsku.

Tímto verbováním se ochuzovalo panství o pracovní síly, což bylo citelné zejména v 17. století. V 18. století vysoká populace zmohla tento úbytek, takže tu více padaly na váhu finanční náklady spojené s výstrojí a výzbrojí rekruta. Obtíž bylo, že místo dobrých pracovních sil vraceli se na panství lidé pro sešlost nepotřební a zvyklí na zahálčivý život. Tito obdaňkovaní vojáci „tj. že dostali Obdank: poděkování“ pak se svými ženami a dětmi obtěžovali poddané žebrotou a zlodějstvím. Tak roku 1717 se připomíná v Dobříčkově Rozina vojačka vdova. V letech 30-tých 18. století se jmenují Anna Klarová obdaňkovaná vojačka z Moklin, kde zemřela ve věku 54 let, pochovali jí na hřbitov postupický. Zuzana Vojáčková z Postupic již se roku 1731 narodil v Chotý-

šanech syn Josef, za jeho otce „pravého“ udala Václava Kremera. Synek jí za pět měsíců zemřel, tu Zuzana přinesla o tom zprávu faráři postupickému. Téhož roku potuloval se po Jemništsku Jan Jiří Stecher, obdaňkovaný voják se ženou Johannou, jimž se 5. dubna narodil v Chotýšanech synek Jan Jiří, roku 1739 Matěj Kovanda, rodem z Lysí, obdaňkovaný voják s ženou Annou, lidé to svobodní, jimž se v Pozově narodil syn, kterého postupický farář na Jakuba pokřtil. Z vojáků na panství Jemniště zrodilých vrátil se asi roku 1777 Jan Tandler z Postupic, jako císařský a královský invalida. Na panství popovickém vrátil se do Mladovic Bartoloměj Hruža asi roku 1766, voják od slavného pluku Laudonova.

Desátek.

Vedle úroků, kontribuce, jiných platů a robot byl tu ještě desátek, jímž poddaný vydržoval svého duchovního správce. Jemništské poddané však desátek příliš netížil, ježto skoro polovina vsí jemništského dominia desátku neplatila. V půli 17. století, když roku 1656 byla fara postupická znovu obsazena, před tím příslušeli osadníci farnosti postupické k faře v Benešově, měli sedláci z lánového {asi 18 ha} statku dávat po třech mandelích a pěti snopech žita, pšenice a ovsa. Některé lánové statky však odváděly desátek v zrně, a sice po třech věrtelích {věrtel = 23.4 l} vrchovatých žita, ječmene a ovsa. Všichni osadníci museli dávat z každé krávy dva krejcare jako „letník“, o vánocích pak koledu a na Ze-

lený čtvrtek po některém vejci. Podruzi pak byli povinni při času sv. Jiří udělat každý dva sáhy {sáh dříví=3,4 m³} dříví, jež měli zase sedláci z lesa na faru odvést, při čemž měl každý sedlák přivést dvě fůry. Hned tehdy měl farář spory o desátek s poddanými, neb milovanští sedláci Jan Vacek, Jan Horký, Jan Hruška, Jiřík Harvan a Václav Šváb, kteří měli každý po půldruhém lánu, nechtěli dávat větší desátek než jednolánici. O sto let později dříví v lese kácelo a řezalo jen šest chalupníků jemništských a pět lísecových, kteří měli každý rok udělat 11 sáhů dříví, za což jim farář dával od sáhu 12 krejcarů. Klády z lesa vozili jen sedláci z Milovanic a Pozova. Záležitosti desátkové se urovnaly v roce

1766 následovně: Z Postupic dával každý dům toliko $\frac{1}{4}$ měřice {15 litrů} žita a tolikéž ovsa na zrně, což dělalo v jedné sumě šest a půl měřice žita a tolikéž ovsa. Jedině dům „maierovský“, nyní dominikální, dával tři mandele {mandel=15 kusů} žita a pět snopů a tolikéž ovsa. V Jemništi jedině grunt Zikovský odváděl desátek tři mandele a pět snopů žita a tolikéž ovsa. O něco později podle přání farářova odváděl desátek na zrně totiž pět větelů vrchovatých žita a pět ovsa. V Dobříčkově bylo povinno desátkem po třech mandelích a pěti snopech žita tolikéž ovsa pět gruntů: Burdův, Sedlákův, Pločkův, Březinův a Chudlařského. Z gruntu Hanušova dávala se jedna měřice ovsa v zrně „*a nikdo neví proč a jak, že tento s ostatními se nesrovnává*“. Farář, poněvadž mu byly odváděny „skoro samé došky“ smluvil se sedláky, aby mu od roku 1766 odváděli desátek v zrně, a sice pět čtvrtí měřice žita vrchovaté míry, ovsa pak šest čtvrtí. Hanuš však dával desátek jako dříve, a to na „sháněnou“ ne vrchovitou míru. Od té doby vycházelo z Dobříčkova desátku sedm a čtvrt měřice žita a osm a půl

měřice ovsa. Z gruntu Červenkova, jehož polnosti užívala vrchnost, dávalo panství jeden a půl měřice žita a právě tolik ovsa. V Pozově odváděli Pekař a Hovorka po 13 mandelích žita a tolikéž ovsa, Vobořil dával však jen 25 snopů žitných a stejně snopů ovesných. Z Milovanic a Želichova vycházelo v zrně 13 měřic žita, 13 měřic ovsa a 13 měřic ječmene. Ze Lhoty Čačakové (Lhotka u Městečka) na panství vlašimském byla dávána jedna měřice žita a jedna měřice ovsa. Na farnosti popovické vybíral peněžitý poplatek, jenž činil do roka 17 zlatých 45 krejcarů. Peněžitý desátek platili též osadníci farnosti bedřichovické v úhrnné sumě 18 zlatých 40 krejcarů a dva osadníci dávali po dvou kuřatech a dvou půlliberních {libra=0,5 kg} hroudách másla. V čas velikonočním dával každý sedlák po čtyřech vejcích, chalupník po dvou neb třech vejcích a podruh toliko dvě. O koledě pak sedlák po třech krejcarech, chalupník po krejcaru a dvou penízcích, podruh po krejcaru. Osadníci farnosti okrouhlické a chotýšanské po celé 17. a 18. století neplatili žádného desátku.

Konec